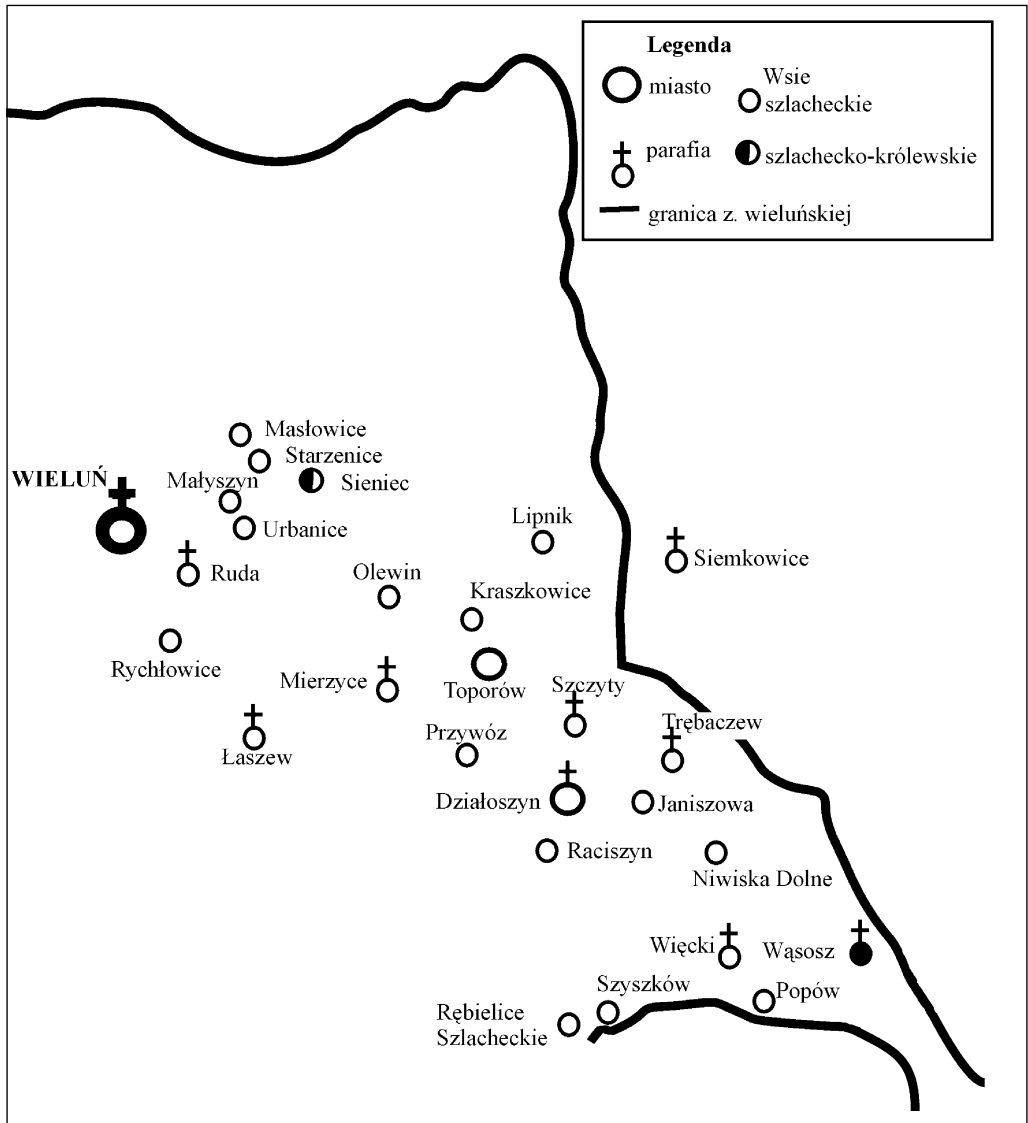

Rozdział III

Szlachta zamieszkująca wschodnią część powiatu wieluńskiego

Mapa 4. Posiadłości szlacheckie we wschodniej części pow. wieluńskiego

Parafia Działoszyn

Jedyną rodziną szlachecką mającą swoje posiadłości na jej terenie byli **Kobyłańscy** (**Kobyleńscy**) herbu **Grzymała** (ryc. 6).

Byli małopolską gałęzią śląskiego rodu Grzymalitów, którzy osiedlili się w połowie XIII w. w Wielkopolsce. Jej założycielem był kasztelan poznański (1348-1359) i wojewoda kaliski (1360-1379) Przeclaw z Gułtowych herbu Grzymała, który poślubił nieznaną z imienia córkę wojewody krakowskiego Piotra, siostrę arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorii. Jeden z dwóch ich synów, arcybiskup gnieźnieński (1373-1382) Janusz Suchywilk ze Strzelec, nabył przed 1364 r., zapewne przez matkę, część włości Bogoriów w powiecie bieckim: Kobyle (późniejsze Kobylany) z Duklą i kilkoma wsiami w pobliżu. Dobra te darował w 1366 r. synom swojego brata Cztana Suchywilka: Wilczkowi, Piotrowi, Mikołajowi, Mroczkowi i Janowi z zastrzeżeniem, że majątności te mogą być dziedziczone jedynie w linii męskiej. W 1377 r. wspomniani synowie Cztana oraz ich najmłodszy brat Jakusz Cztan dokonali podziału dóbr rodzinnych, w wyniku którego Jakusz otrzymał klucz kobyłański, w skład którego wchodziły: Kobylany, Zagórze, Łęki, Dukla, Iwla, Draganowa, Głoście, Makowiska, Sadki, Leszczyna i Sulistrowa. Jego żoną była bliżej nieznaną Katarzyna. Mieli oni 4 synów: Janusza, Przeclawa, Jakuba i Domarata. Żoną Przeclawa, piszącego się z Kobylan, była Małgorzata córka podskarbiego koronnego i kasztelana rozpierskiego Hińczy z Rogowa. Mieli oni 2 synów: stolnika krakowskiego i starostę brzeskiego Jana (zm. 1471) i kasztelana gnieźnieńskiego Jakuba (zm. 1454). Jakub zmarł bezpotomnie, natomiast synowie Jana: Hieronim, Jan i Jakub byli pierwszymi z Kobyłańskich, którzy otrzymali w spadku dobra w powiecie wieluńskim¹.

W 1474 r. bracia niedzielni: *Hieronim, Jakub i Jan* odziedziczyli po zmarłym w 1473 r. bracie ich babki Małgorzaty, kasztelanie sandomierskim *Janie Hińczy z Rogowa* herbu Działosza, położone w powiecie wieluńskim miasto Działoszyn i wieś: Parzymiechy, Jaworzno, Danków, Szyszków, Rębelice, Trębaczew, Szczyty, Raciszyn i Niwiska oraz Prusiecko (ziemia sieradzka), Popowo (pow. lelowski), królewszczyny: Tłokinia, Bliżanów, Zborów, Grodzisko, Tykadłów, Witów (pow. kaliski), Janowice, Wronowice i Męcka Wola (pow. szadkowski) a także Mirów z zamkiem i wsiami: Jaworznik Wielki i Mały, Choroń oraz wójtostwa w Stężycy (pow. stężycki) i Zwoleniu (pow. radomski) i sołectwa we wsiach Ryki i Życzyn, i Chrostowice (pow. wiślicki)². W 1484 r. Kobyłańscy zastawili za 3500 florenów kasztelanowi oświęcimskiemu Piotrowi Myszkow-

¹ A. Kamiński, *Kobyłański (Kobyleński) Domarat z Kobylan h. Grzymała*, [w:] PSB, t. XIII, s. 158; idem, *Kobyłański (Kobyleński) Jakub z Kobylan h. Grzymała*, [w:] ibidem, s. 161; J. Kurtyka, *Kobylany*, [w:] SHGWK, cz. II, z. 4, s. 638, 639, 642; F. Kiryk, *Kobyłański (Kobyleński) z Kobylan Jan h. Grzymała*, [w:] PSB, t. XIII, s. 162.

² J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 649; J. Senkowski, T. Słowikowski, *Hińcza z Rogowa*, [w:] PSB, t. IX, s. 523.

skiemu z Przeciszowa Działoszyn, Trębaczew, Raciszyn, Szczyty, Niwiska, Rębielice Szlacheckie i Prusiecko, które Myszkowski miał dzierżyć aż do spłaty długu przez Kobylańskich³. Rok później Hieronim otrzymał od swoich braci Jakuba i Jana (wówczas studenta prawa na Akademii Krakowskiej⁴), działy z ich niedziału. Były to tenuty królewskie: Sanoczek, Stróże Wielkie i Małe, Gruszówka, Rogi, Miejsce i Lubatówka. Jeśli owe dobra podzieliłoby pod zakładem 1000 grzywien, nie będą mogli niepokoić brata o te wsie, bowiem wejdą one w skład jego działu⁵. W tym samym roku, Kobylańscy zobowiązali się wypłacić swojemu szwagrowi, wspomnianemu Piotrowi Myszkowskiemu, posag ich siostry Agnieszki, wynoszący 2300 florenów, pod gwarancją wwiązania go do ich wsi: Kobylany, Sulistrowa, Makowiska, Draganowa i Głoście⁶. W 1487 r. Kobylańcy przeprowadzili podział swoich dóbr. Wówczas to Jan razem z Jakubem otrzymali dobra dziedziczne: Działoszyn, Trębaczew, Raciszyn, Niwiska, Szczyty, Rębielice Szlacheckie, Parzymiechy, Lipie, Danków, Jaworzno, Szyszków, Prusiecko, Mirów, Kotowice, Jaworznik Mały i Wielki, Lesniów, przybynow, Zabórze, Choroń, Mrozów, Moczydło, Postaszowice, Lgota i Lutowiec, oraz królewszczyny: Tłokinia, Blizanów, Zborów, Grodzisko, Tykadłów, Witów, Janowice, Wronowice, i Męcka Wola, dobra macierzyste: Biskupice i Złota oraz królewskie: Jadowniki, Marszkienice, Dzierzaniny i Borowa, które po śmierci ich matki dostaną się tylko im. Wszelkie długi i zastawy, ciężące na poszczególnych działach, mają obciążać posiadającego dany dział. Jan i Jakub mieli w dalszym ciągu kontynuować proces o sumy poręki z Jadwigą, wdową po kasztelanie kaliskim Bartłomieju Gruszczyńskim z Iwanowic i jego spadkobiercami, a Hieronimowi przekażą nadwyżkę ponad 2000 florenów z sum wygranych w tym procesie⁷. Jednocześnie Jan i Jakub scedowali swoje prawa Piotrowi Myszkowskiemu do zamku Mirów z wsiami: Mirów, Kotowice, Jaworznik, Choroń, Mrozów, Lutowiec, Moczydło i Postaszowice, które dzierżyła wówczas wdowa po Janie Hińczy z Rogowa Dorota z Kozieglów, w zamian za karczmę z młynem i 4 łany w Jawiszowicach i dopłatę 3000 grzywien. Jako zabezpieczenie nabytych praw Myszkowski otrzymał od Kobylańskich w zastaw Działoszyn, Szczyty, Raciszyn, Trębaczew, Niwiska, Rębielice i Prusiecko. Dzierżyć je miał do czasu aż obejmie w posiadanie klucz mirowski. Jeśli Piotr nie przejmie Mirowa po śmierci Doroty Hińczowej, to wówczas Działoszyn razem ze wspomnianymi wsiami przejdzie na jego własność (Myszkowski przejął Mirów ostatecznie dopiero ok. 1500 r.)⁸. Dwa lata później Jan

³ GWI, ks. I, k. 175-175v.

⁴ Ibidem; *Indeks studentów Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1400-1500*, opr. J. Zathey, J. Reichan, Wrocław-Gdańsk 1974, s. 129.

⁵ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 650-651.

⁶ Ibidem, s. 651; A. Kamiński, *Myszkowski Piotr*, [w:] PSB, t. XXII, s. 379.

⁷ MK, ks. XIV, k. 208; MRPS, cz. I, nr 1878.

⁸ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 651; A. Kamiński, *Myszkowski...*, s. 381.

i Jakub przeprowadzili między sobą podział dóbr. Jan otrzymał wówczas Biskupice, Żłotą, Dzierzaniny, Borową, Tłokinę, Blizanów, Tykadłów, Grodzisko, Zborów, Witów, Janowice, Wronowice i Męcką Wolę, a Jakub stał się właścicielem Działoszyna, Parzymiechów, Jaworzna, Dankowa, Raciszyna, Niwisk, Szczytów, Rębielic Szlacheckich, Szyszkowa i Trębaczowa w powiecie wieluńskim, Prusiecka w Sieradzkim oraz dóbr królewskich Jadownik i Marszkienic. Młodzi Janowice mieli również spłacić z części macierzystej swoją siostrę przyrodną Elżbietę, córkę Jakuba z Dębna (drugi mąż Agnieszki Bnińskiej)⁹. Jakub miał ponadto co roku płacić 20 grzywien dożywotnio Dorocie Hińczowej na rękę, wówczas już kasztelana wieluńskiego Piotra Myszkowskiego, pod rygorem opłaty wadium 20 grzywien i wwiązania Piotra do Działoszyna, Rębielic Szlacheckich i Niwisk. Najmłodszy Janowic także zastawił wówczas Piotrowi za 2040 florenów Trębaczew, Raciszyn, Szczyty i Prusiecko¹⁰.

W 1490 r. Jakub Janowic pozwał prepozyta krzepickiego Marcina o bliżej nieznane sprawy¹¹. W 1495 r. Jakub pojął za żonę Dobrochnę Zarębowną (zm. w 1519 r.), która wniosła mu w posagu 3000 florenów, zapisanych na dobrach wiannych jej matki Dobrochny z Leżenic: Ruścu, Woli Rusieckiej (Wiązowej), Czernicach, Strobinie i Wielkich¹². W 1496 r. Jakub, razem z bratem Janem i ich descendenci w linii męskiej, otrzymali od ich drugiego brata Hieronima, nie posiadającego męskiego potomstwa, prawo bliższości do jego dóbr przed jego żeńskim potomstwem. Były to: Kobyle (Kobylany), Draganowa, Sulistrowa, Łęki, Makowiska i Głoście. Ponadto Hieronim przeznaczył dla swojego żeńskiego potomstwa pozostałe królewszczyny. Jednak w wypadku, gdyby owa żeńska linia, wywodząca się od Hieronima wymarła bezpotomnie, to wówczas Jakub i Jan uzyskiwaliby prawo do owych dóbr królewskich. W przypadku powstania jakichkolwiek sporów o powyższe dobra, racja ma być zawsze po stronie potomków męskich¹³. W 1496 i 1500 r. Jakub razem ze swoją żoną procesowali się z Ewą Rytwiańską, żoną kasztelana sieradzkiego Mikołaja Kurozwęckiego, która zgłaszała pretensje do dóbr Zarębów, na których Dobrochna miała zapisane sumy posagowe¹⁴. W 1498 r. Jakub został podkomorzym wieluńskim¹⁵. W 1501 r. zapisał swojej żonie Dobrochnie 3000 florenów wiana na połowie swoich dóbr w Parzymiechach, Rębielicach, Dankowie, Szyszkowie, Jaworznie, Niwiskach i Działoszynie¹⁶. W 1502 r. Jakub otrzymał od brata swojej żony Jana Zaręby zgodę na intromisję w dobra Zarę-

⁹ MK, ks. XIV, k. 265; MRPS, cz. I, nr 1963.

¹⁰ MRPS, cz. I, nr 2044, 2043.

¹¹ ACW, t. II, ks. I, k. 37.

¹² A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998, s. 118.

¹³ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 652.

¹⁴ GWI, ks. II, k. 38v, 139.

¹⁵ U II/2, s. 223.

¹⁶ ZW, ks. I, k. 23v-24v.

bów we wsiach Czernice, Czarnożyły i Okalew, w wypadku gdyby nie został wypłacony posag Dobrochny, zapisany na tych włościach¹⁷. Pod koniec 1506 r. pożyczył Mikołajowi Starzechowskiemu z Mierzyc 31 grzywien pod zastaw domu w Wieluniu, leżącego naprzeciwko zamku. Na początku zaś następnego roku, kupił za 55 grzywien od tegoż Mikołaja i jego brata Jana ten dom razem z 2 polami i zaroślami, leżącymi naprzeciwko wsi Ruda oraz 7^{1/2} morg ziemi naprzeciwko Wielunia¹⁸. W 1507 r. siostrzeńcy Jakuba: Wawrzyniec i Marcin Myszkowscy (synowie Piotra i Agnieszki Kobylańskiej), chcąc zabezpieczyć swojemu wujowi 600 florenów posagu i wiana ich zmarłej matki, za które Jakub zastawił niegdyś ich zmarłemu ojcu wieś Prusiecko, która wówczas została przez nich zastawiona Zbigniewowi Siemikowskiemu, przenieśli tę kwotę z dóbr Prusiecko i Raciszyn na należące do nich miasto Żarki¹⁹. W 1516 r. Jakub wydzierżawił na okres 5 miesięcy (czerwiec-listopad) swojemu siostrzeńcowi Wawrzyńcowi Myszkowskiemu wsie: Trębaczew, Parzymiechy, Raciszyn i Prusiecko²⁰. Trzy lata później Jakub wraz ze swoją żoną Dobrochną, zapisali sobie wzajemnie dobra dziedziczne: Działoszyn, Parzymiechy, Jaworzno, Danków, Lipie, Rębelice, Szyszków, Trębaczew, Szczyty i Niwiska oraz królewszczyzny Jadowniki i Marszkienice. W tym samym roku Jakub został starostą wieluńskim²¹. W 1524 r. Janowic darował mansomarzom kolegiaty wieluńskiej 500 florenów na uposażenie siódmego mansomarza. W tym samym roku, otrzymał od króla Zygmunta Starego w dożywocie starostwo wieluńskie wraz ze zwolnieniem od obowiązków wojskowych oraz prawo budowy grobli w Rębelicach Królewskich (pow. lelowski), graniczących przez rzekę Liswartę z Rębelicami Szlacheckimi Kobylańskiego, za to, że ten ustąpił królowi Rębelice Królewskie i Popowo razem ze stawami Jaromierz i Biały Ług, które to wsie były zastawione przez Kazimierza Jagiellończyka Hińczy z Rogowa²². W 1527 r. Jakub i jego bratanek *Mikołaj*, syn Jana, przeprowadzili połączenie swoich dóbr dziedzicznych i zapisów na tenutach. Ze strony Jakuba były to: Działoszyn, Trębaczew, Raciszyn, Niwiska, Szczyty, Parzymiechy, Jaworzno, Lipie, Danków, Rębelice i Szyszków, zapisy na królewszczyznach Jadowniki i Marszkienice. Natomiast Mikołaj łączył z dobrami swojego stryja królewszczyzny: Biskupice, Złota, Łęki, Dzierzaniny, Nieszkowice Wielkie, 2 kmieci w Nieszkowicach Małych i 1 kmiec w Uściu oraz wsie Hyrowa, Iwła, Mszana, Tylawa, Zyndramowa, Trzciana i Stare Przedmieście Dukielskie, a także sumy na Łańcuchowie, Ciechankach, Ostrowie, Milejowie, Rogalicach, Zakrzowie, Woli Łańcuchowskiej, trzecią część miasta Świerże, wsi Kawno i Przewóz, bez wyjątku czy są

¹⁷ GWI, ks. II, k. 218v-219.

¹⁸ GWI, ks. II, k. 382, 405v.

¹⁹ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 654.

²⁰ GWI, ks. III, k. 14-14v.

²¹ U II/2, s. 223, 233.

²² MRPS, cz. IV, nr 12026, 13984, 13985.

ojczyste, macierzyste czy też inne. Wszystkie te dobra wspomniani Kobyłańcy połączyli w jeden kompleks, który w całości przejmie ten z nich, który drugiego przeżyje, z pominięciem wszelkich pretensji innych osób z racji prawa bliskości. W przypadku małżeństwa, każdy z nich mógłby oprawić przyszłej żonie posag i wiano na tych dobrach. Natomiast gdyby tylko Jakub miał synów, to wówczas on lub jego synowie mają wypłacić córkom Mikołaja po 1000 florenów. Jeśli byłaby to tylko jedna córka, to jej posag musiałby wynosić nie więcej niż 2000 florenów. Taki sam obowiązek będą mieć synowie Mikołaja, jeśli to jego stryj miałby same tylko córki. Natomiast gdyby obaj zmarli bezpotomnie, to wówczas dobra te przypadną siostrze Mikołaja (Agnieszka i Barbara) i ich spadkobiercom. Po wzajemnym wwiązaniu się w swoje dobra Jakub i Mikołaj będą przeprowadzać wspólnie wszelkie transakcje i sprawy sądowe²³. Rok później Kobyłański ożenił się powtórnie, tym razem z Anną z Wiśnicza. Zapisał jej wówczas 3000 florenów posagu i wiana na swoich dobrach dziedzicznych: Dankowie, Lipiach, Rębielicach i Szyszkowie oraz na dobrach królewskich: Jadownikach, Marszkieńcach i Skutowie²⁴. Jakub zmarł bezpotomnie w 1529 r.²⁵ Jego żona wyszła ok. 1531 r. ponownie za mąż za Andrzeja Barzego z Błóżewa²⁶.

W 1502 r. Hieronim został kasztelanem rozpierskim. Urząd ten sprawował do 1511 r. kiedy to zrezygnował z niego na rzecz brata Jana²⁷. Żoną Hieronima była Katarzyna Krejdlarówna ze Stogniewic, mieszcza krakowska, wdowa po wojewodzie lubelskim Stanisławie Wątróbce ze Strzelec. Mieli oni nieznaną z imienia córkę (zm. przed 1518 r.), żonę kasztelana bieckiego Jana Ciężkiego z Tarnowa. Najstarszy Janowic zmarł ok. 1521 r.²⁸

W 1511 r. Jan Janowic został kasztelanem rozpierskim. Urząd ten piastował do 1537 r., kiedy to zrezygnował z niego na rzecz swojego syna Mikołaja²⁹. W 1524 r. Jan otrzymał od mansjorzarzy wieluńskich 500 florenów, które darował im jego brat Jakub na uposażenie siódmego mansjonarza. Pieniądze Jan zabezpieczył na swojej wsi Prusiecko zobowiązując się płacić 15 grzywien czynszu rocznie na rzecz owego mansjonarza³⁰. Sześć lat później razem z synem Mikołajem miał wyznaczony termin z wnuczką swojego brata Hieronima Dorotą z Tarnowa i Krzyża, żoną krajczego koronnego Jana Tarły, o podział dóbr po śmierci Jakuba Kobyłańskiego: Działoszyn, Trębaczew, Raciszyn, Niwiska, Szczyty, Parzymiechy, Jaworzno, Lipie, Danków, Rębielice Szlacheckie i Szyszków. Podział miał nastąpić w Działoszynie przed komisarzami,

²³ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 656-657.

²⁴ MRPS, cz. IV, nr 15520.

²⁵ Ibidem, nr 5747; U II/2, s. 223.

²⁶ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 661.

²⁷ F. Kiryk, *op. cit.*, s. 163.

²⁸ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 654; F. Kiryk, *op. cit.*, s. 163.

²⁹ F. Kiryk, *op. cit.*, s. 163.

³⁰ MRPS, cz. IV, nr 13984.

mianowanymi przez króla na sejmie w Piotrkowie³¹. W 1532 r. Jan otrzymał od swojego syna wsie: Lipie, Rębielice i Szyszków³². W 1537 r. Jan zgodził się, aby jego syn zapisał swojej żonie Annie z Pilicy 4000 florenów posagu i wiana na swoich dobrach. Jednocześnie Jan scedował na rzecz swojej synowej Iwlę, Mszanę, Hyrową, Zyndramową, Trzcianę, Tylową, Stare Przedmieście Dukielskie i 3 kmieci w Lisiej Górze³³. W 1539 r. ustalił z arcybiskupem gnieźnieńskim granice pomiędzy dobrami Kobylańskich: Działoszynem, Parzymiechami i Szczytami, a wsiami arcybiskupimi: Załęcze Wielkie i Małe oraz Lisowice³⁴. Po śmierci swojego syna Mikołaja, Jan sprawował opiekę nad jego nieletnimi dziećmi, którą w 1543 r. przekazywał po swojej śmierci kasztelanowi krakowskiemu i hetmanowi koronnemu Janowi Tarnowskiemu³⁵. W dniu 8 II 1544 r. otrzymał od swojej synowej i jej synów Krzysztofa i Jana, w dożywotnią dzierżawę za 100 grzywien jej dobra oprawne: Danków, Parzymiechy, Lipie, Rębielice, Jaworzno, Szyszków, Niwiska i Działoszyn³⁶. Jan Kobylański zmarł po 1544 r. Jego żoną była Anna Brudzewska. Miał z nią, oprócz wspomnianego syna Mikołaja, także 2 córki: Agnieszkę, żonę poborcy kujawskiego Piotra Służewskiego Sulimczyka i Barbarę, żonę Mikołaja Piwo, tenutariusza Szczercowa³⁷.

W 1533 r. Mikołaj Janowic otrzymał od wdowy po Jakubie Kobylańskim Anny z Wiśnicza 1000 florenów zapisanych przez tegoż Jakuba na Dankowie, Lipiach, Rębielicach Szlacheckich i Szyszkowie. Mikołaj natomiast ze swojej strony, zagwarantował jej spokojne dzierżenie tychże włości³⁸. W tym samym roku Mikołaj pozwał Jana Wierzchlejskiego z Chochłowa o zajazd granic jego włości: miasta Działoszyna i wsi Szczyty³⁹. W 1537 r. Mikołaj został kasztelanem rozpierskim⁴⁰. W tym samym roku zapisał swojej żonie Annie z Pilicy (poślubił ją około 1530 r.) 4000 florenów posagu i wiana na swoich dobrach w powiecie wieluńskim: Dankowie, Lipiach, Rębielicach Szlacheckich, Szyszkowie, Parzymiechach, Jaworznie, Trębaczewie, Szczytach, Niwiskach, Raciszynie i połowie miasta Działoszyna oraz na Kobylanach, Makowiskach, Łękach, Draganowej, Sulistrowej, Głoścach i połowie dóbr Biskupice, Złota i Łęki⁴¹. Mikołaj zmarł przed 28 X 1538 r.⁴²

³¹ Ibidem, nr 5747.

³² GWI, ks. IV, k. 91v.

³³ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 662.

³⁴ PW, ks. I, k. 4.

³⁵ GWI, ks. V, k. 350-350v.

³⁶ MRPS, cz. IV, nr 21325.

³⁷ Ibidem, cz. IV, s. 652, 654, 655, 663.

³⁸ Ibidem, cz. IV, s. 662.

³⁹ ZW, ks. I, k. 219.

⁴⁰ F. Kiryk, *op. cit.*, s. 163.

⁴¹ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 662.

⁴² ZW, ks. I, k. 402.

W 1543 r. *Krzysztof i Jan*, synowie Mikołaja Janowica i Anny z Pilicy, procesowali się o granice Ożegowa w powiecie radomszczańskim, z jego właścicielem Piotrem Ożegowskim⁴³. J. Krzyżanowski napisał w biogramie poświęconym Krzysztofowi, że ten urodził się ok. 1520 r.⁴⁴ Z umowy pomiędzy jego ojcem a Jakubem Kobylańskim z 1527 r. w sprawie połączenia ich dóbr i dziedziczenia wynika jednak, że Mikołaj nie był jeszcze wówczas żonaty i nie miał dzieci⁴⁵. Krzysztof musiał zatem urodzić się dopiero po 1527 r. Świadczy o tym również fakt, że w 1543 r. jego dziad i opiekun Jan, przekazywał po swojej śmierci opiekę nad Krzysztofem i jego rodzeństwem, kasztelanowi krakowskiemu i hetmanowi koronnemu Janowi Tarnowskiemu⁴⁶. Najstarszy Mikołajowicz musiał być zatem w owym 1543 r. jeszcze małoletni. Gdyby Krzysztof faktycznie urodził się w 1520 r., musiałby mieć wówczas już 23 lata i byłby pełnoletni. Zatem za najwcześniejszą datę jego urodzin trzeba uznać rok 1530, gdyż wówczas to Mikołaj Kobylański ożenił się z Anną Pilicką⁴⁷. J. Krzyżanowski napisał również, że Krzysztof piastował urząd podkomorzego wieluńskiego⁴⁸. Tymczasem według spisu urzędników wieluńskich z XVI w. w czasie, w którym najstarszy Mikołajowicz mógłby pełnić tę rolę – czyli mniej więcej od 1560 r. aż do swojej śmierci w 1565 r. – podkomorzym był Benedykt Wiktorowski⁴⁹. Nie wiadomo zatem skąd Krzyżanowski zaczerpnął tę wiadomość. Krzysztof był poetą polsko-łacińskim. Zasłynął głównie wierszem: *Variorum Epigrammatum libellus* oraz poematem: *Metamorfoza dziewczyny i chłopca*. Ponadto znał i przyjaźnił się z wieloma sławnymi wówczas w Polsce ludźmi: kronikarzem Marcinem Bielskim, Klemensem Janicjuszem, Piotrem Rozjuszem, prawnikiem Jakubem Przyluskim, Dymitrem Solikowskim, Andrzejem Trzeciekim (młodszym) oraz z biskupami krakowskimi: Samuelem Maciejowskim i Andrzejem Zebrzydowskim. W młodości studiował teologię, ale księdzem nie został⁵⁰. W dniu 8 II 1544 r. Krzysztof i Jan, razem ze swoją matką, nadali dziadowi Janowi Kobylańskiemu w dożywotnią dzierżawę za 100 grzywien jej dobra oprawne: Danków, Parzymiechy, Lipie, Rębielice Szlacheckie, Jaworzno, Szyszków, Niwiska i Działoszyn⁵¹. W 1546 r. Kobylańscy procesowali się z arcybiskupem gnieźnieńskim o granice pomiędzy ich dobrami: Działoszyn i Danków, a wsią arcybiskupią Lisowice⁵². Rok później Krzysztof, razem z matką,

⁴³ ZW, ks. I, 402; ks. II, k. 8.

⁴⁴ J. Krzyżanowski, *Kobylański (Kobyleński, Kobyliński) Krzysztof h. Grzymała*, [w:] PSB, t. XIII, s. 164.

⁴⁵ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 656.

⁴⁶ GWI, ks. V, k. 350-350v.

⁴⁷ J. Kurtyka, *op. cit.*, s. 658.

⁴⁸ J. Krzyżanowski, *op. cit.*, s. 164.

⁴⁹ U II/2, s. 222.

⁵⁰ J. Krzyżanowski, *op. cit.*, s. 164-165.

⁵¹ MRPS, cz. IV, nr 21325.

⁵² GWI, ks. V, k. 535v.

pożyczył od Jana Tarnowskiego 1000 florenów na okres 6 miesięcy pod warunkiem, że jeśli Kobylańscy nie spłaciliby w terminie długu, to Tarnowski uzyskalby prawo wwiązania w ich wsie: Danków, Lipie, Rębelice i Szyszków⁵³. Jan musiał umrzeć bezpotomnie przed 1552 r. gdyż rejestry podatkowe z tego roku nie wymieniają go wśród właścicieli wieluńskich posiadłości Kobylańskich⁵⁴. Natomiast jego brat Jakub zmarł w 1565 r., również bezpotomnie⁵⁵. W 1552 r. starszy Mikołajowic posiadał 3 łany w Dankowie, 2,5 łana w Szyszkowie, 7 łanów w Parzymiechach, 3 łany w Lipiach, 5 łanów w Rębelicach, 11 łanów w Trębaczewie, 5 łanów w Niwiskach, 5 łanów w Raciszynie, 6 łanów w Jaworznie, 5,5 łana w Szczytach oraz miasto Działoszyn⁵⁶.

Parafia Łaszew

Z **Łaszewa** pisał się *Jan (Jasiek) Radło*, który pod koniec 1372 r. był starostą krzepickim. Na początku następnego roku pojawił się z tytułem kasztelana wieluńskiego (burgrabiego - na terenie księstw: wieluńskiego i opolskiego stosowano zamiennie nazwy: kasztelan, starosta i burgrabia) czyli wówczas zarządcy okręgu zamkowego z ramienia Władysława Opolczyka. Od listopada 1376 do kwietnia 1378 r. Jan piastował urząd starosty generalnego Rusi (Iwowskiego) z ramienia tegoż księcia. W 1382 r. został starostą ziemi dobrzyńskiej, również jako urzędnik opolskiego księcia. Pozostał nim do 1386 r.⁵⁷

W 1416 r. w źródłach pojawił się *Paweł*, piszący się z **Łaszewa**. Wówczas to świadkował przed sądem w Kaliszu⁵⁸.

W 1430 r. w źródłach został odnotowany *Stefan*. Pisał się z **Łaszewa**⁵⁹. Z Łaszewa pisał się także *Mikołaj*, syn Stefana, który w 1458 r. był studentem Uniwersytetu Krakowskiego. Po ukończeniu studiów został zapewne księdzem. W 1476 r. musiał zgodzić się na intromisję Mikołaja z Chotowa w 5 łanów w Łaszowie, które zastawił niegdyś temu Chotowskiemu za 50 florenów⁶⁰. Łaszowski prawdopodobnie po tej dacie zmarł, gdyż nie pojawił się już w źródłach z późniejszego okresu.

⁵³ GWI, ks. VI, k. 86.

⁵⁴ ZD, t. XIII, s. 298, 299, 303.

⁵⁵ J. Krzyżanowski, *op. cit.*, s. 164.

⁵⁶ ZD, t. XIII, s. 298, 299, 303.

⁵⁷ J. Sperka, *Urzędnicy Władysława Opolczyka na Rusi (1372-1378). Spisy*, [w:] SPŚ, red. S.K. Kuczyński, t. X, Warszawa 2004, s. 95-96; idem, *Urzędnicy Władysława Opolczyka w księstwie wieluńskim (1370-1391)*, [w:] *Średniowiecze polskie i powszechne*, red. I. Panic, J. Sperka, t. 3, Katowice 2004, s. 116, 119.

⁵⁸ A. Boniecki, *Herbarz polski*, cz. I: *Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. XV, s. 227.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem; *Indeks studentów...*, s. 232; GW, k. 35v.

W 1467 r. *Michał* z **Łaszewa** procesował się z Bartoszem z Opojowic w bliżej nieznanej sprawie⁶¹.

Z Łaszewa wywodzili się **Łaszowscy**.

W dniu 1 I 1499 r. w źródłach pojawił się *Kasper*, który pisał się jako Łaszowski z Łaszewa i Strobina. Posiadał też dział w Olewinie. Wówczas to wspólnie z bratem *Janem*, pożyczył Mikołajowi Kraskowskiemu 10 grzywien na okres jednego roku. Następna wzmianka o Kasprze pochodzi dopiero z 1527 r. Wówczas to wydierżawił Mikołajowi „Jaśkowi” Olewińskiemu za sumę 20 grzywien ogród w Olewinie. 5 X 1528 r. poświadczył szlachectwo Jana Rakowskiego herbu Świnka. W 1533 r. *Kasper* zastawił Wojciechowi Krocowskiemu z Konopnicy za sumę 10 grzywien 2 łany z 2 łakami i opustoszałą karczmą w Strobinie. *Kasper* zmarł przed 24 VIII 1535 r. Jego żoną była Katarzyna z Bolkowa. Po śmierci męża wyszła ponownie za mąż, tym razem za Jana Grzybowskiego⁶².

W 1510 r. *Paweł*, syn *Kaspra* i Katarzyny Łaszowskich, piszący się z Łaszewa i Bolkowa, wystąpił w źródłach jako wójt bolesławiecki. W 1528 r. był jednym ze świadków w sprawie o most walichnowski pomiędzy Ambrożym Wieruszem Waliknowskim a Elżbietą Tarnowską. W 1535 r. wspólnie z braćmi: *Piotrem* i *Maciejem*, procesował się z Wojciechem Krocowskim z Konopnicy o dobra w Strobinie. W 1551 r. wspólnie z braćmi: *Piotrem* i *Stanisławem*, oskarżył swojego brata *Macieja* o bezprawne zajęcie dóbr w Łaszewie, należących do ich zmarłego stryja Jana, a które powinny przyspaść wszystkim Łaszowskim. *Paweł* prawdopodobnie wkrótce po tej dacie zmarł, gdyż rejestry podatkowe z lat 1552-1553 nie wymieniają go wśród właścicieli Łaszewa i Bolkowa. Jego żoną była Jadwiga z Rakowa, która w 1532 r. wspólnie z *Pawłem*, sprzedała swoje dobra w owej wsi Jakubowi Sieniawskiemu⁶³.

W dniu 5 X 1528 r. wspomniany Jan poświadczył szlachectwo Jana Rakowskiego. W 1535 r. wspólnie z innymi szlacheccami wieluńskimi był świadkiem oddania przez Mikołaja Jaszowskiego z Czarnożył Mikołajowi Starzechowskiemu z Mierzyc długu, wynoszącego 440 grzywien. Jan zmarł pomiędzy tą datą a 1551 r.

W 1546 r. *Piotr Kasprovic* zapisał swojej żonie Katarzynie, córce Wincentego Giżyckiego, 400 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Łaszewie, Kraszkowicach i Bolkowie. W 1551 r. zastawił Mikołajowi Urbańskiemu za kwotę 5 grzywien łan osiadły ziemi w Łaszewie na okres jednego roku. *Piotr* prawdopodobnie

⁶¹ GWI, ks. I, k. 155.

⁶² GWI, ks. II, k. 96, ks. IV, k. 154, 234, 341; ks. V, k. 55; ZW, ks. I, k. 98; ks. II, k. 324v; MRPS, cz. IV, nr 5390.

⁶³ GWI, ks. II, k. 492v; ks. IV, k. 78-78v, 95, 341; ZW, ks. I, k. 147; ks. II, k. 324v-326; ZD, t. XIII, s. 295.

wkrótce po tej dacie zmarł, gdyż rejestry podatkowe z lat 1552-1553 nie wymieniają go wśród właścicieli Łaszowa i Bolkowa⁶⁴. Nie pozostawił po sobie potomków.

Z Łaszewa pisali się także **Osowscy**.

W 1458 r. *Paweł* Osowski z Łaszewa poręczył za Wiktora z Mierzyc, że ten odda Wojciechowi „Tresce” z Bolkowa 50 grzywien długu. Trzy lata później pożyczył Bartoszowi Wyszemborkowi z Rudy 6 florenów pod zastaw pół łana w tejże wsi. W 1462 r. *Paweł* procesował się z Piotrem Masłowskim o pożyczone 50 grzywien⁶⁵.

W 1469 r. *Katarzyna* Osowska z Łaszewa została pozwana przez Annę z Osjakowa o to, że darowała kościołowi parafialnemu w Łaszewie 10 grzywien, które *Katarzyna* pożyczyła od niej⁶⁶.

W dniu 1 I 1496 r. *Stanisław* Osowski z Łaszewa, burgrabia zamku wieluńskiego, zapisał swojej żonie Elżbiecie z Dąbrówki 50 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Łaszewie. W tym samym roku wziął w zastaw od Mikołaja Barabasza Konopnickiego łąn ziemi w Woli Konopnickiej za sumę 10 florenów. Osiem lat później, pożyczył Mikołajowi Anzelmowi z Mokrska 20 grzywien pod zastaw 2 łąnów osiadłych ziemi w Nietuszyńcu, które Anzelm trzymał w zastawie od Andrzeja Skrzyńskiego. Wówczas to Skrzyński chciał odzyskać ów zastaw, ale Osowski zażądał od niego zapłacenia owych 20 grzywien, na co z kolei nie zgodził się Andrzej i rozpoczął się pomiędzy nimi proces, który był kontynuowany przez wdowę po Andrzeju i jego synów: Piotra, Macieja i Urbana. Ostatecznie w dniu 1 I 1508 r. *Stanisław* otrzymał żadaną należność. W tym samym roku otrzymał w zastaw, od swojego ciotecznego brata Mikołaja Konopnickiego, dziedzica w Wierzchlesie za sumę 5 grzywien młyn w Pątnowie. W dniu 22 VII 1509 r. *Stanisław* przekazał swoje dobra dziedziczne i zastawne, które posiadał w Łaszewie, temuż Mikołajowi⁶⁷. Świadczyłoby to o tym, że *Stanisław* był bezdietny. Zapewne też wkrótce potem zmarł, gdyż nie występuje już w źródłach z późniejszego okresu.

Parafia Mierzyce

W parafii tej rozsiedleni byli **Mierzyccy** herbu **Topór** (ryc. 22), notowani w źródłach wieluńskich od 19 V 1371 r. Wówczas to *Kunczko* z **Mierzyc** świadcował na dokumencie Witka z Groszowic⁶⁸.

⁶⁴ GWI, ks. IV, k. 341; ks. VII, k. 227-227v; ZW, ks. II, k. 324v-326; ZO, ks. II, k. 92-92v; ZD, t. XIII, s. 295.

⁶⁵ GWI, ks. I, k. 17, 67, 88; Koz. wsch., t. I, s. 241.

⁶⁶ ACW, t. I, k. 237.

⁶⁷ Ibidem, k. 5v-6, 11, 263, 290, 351v, 384, 419-419v, 489.

⁶⁸ J. Horwat, *Księstwo opolskie i jego podziały do 1532 r. Książęta. Miasta. Kościoły. Urzędy. Własność prywatna*, Rzeszów 2002, s. 368.

W październiku 1374 i w sierpniu 1375 r. starostą generalnym Rusi (lwowskim), z ramienia Władysława Opolczyka, był *Wiktor* z Mierzyc i **Toporowa**, który zdaniem J. Horwata, mógł być synem Kunczka. Od końca grudnia 1375 do czerwca 1376 r. Wiktor piastował urząd starosty halickiego. W październiku 1377 r. został kasztelanem jarosławskim z kompetencjami zbliżonymi do urzędu starosty grodowego. W latach 1381-1382 piastował urząd burgrabiego, w 1382 r. kasztelana, a w okresie od 9 VIII 1383 do 31 I 1389 r. starosty opolskiego na nowym zamku⁶⁹. Mierzycki występował często w roli świadka na dokumentach książęcych, szczególnie na tych, w których Opolczyk dokonywał fundacji klasztoru i kościoła paulińskiego Najświętszej Maryi Panny Bogarodzicy na górze Starej Częstochowie (Jasnej Górze) i nadań na rzecz tegoż klasztoru oraz innych darowizn dla paulinów. 27 XII 1383 r. Wiktor świadkował też na dokumencie księcia opolskiego, który nadał Marcinowi sołectwo we wsi Rozgoniszowo w powiecie Krzesickim, z prawem lokowania jej na prawie niemieckim. Kunczkowic świadkował też na dokumentach z 1384 r. i 7 I 1388 r.⁷⁰ W dniu 15 VI 1386 r. Mierzycki razem z innymi urzędnikami książęcymi poręczyli w imieniu Opolczyka, że ten spłaci w ciągu 6 tygodni dług 7000 florenów węgierskich biskupowi poznańskiemu Dobrogostowi i rycerzowi Janowi Abramowi z Nowego Dworu. Jeśli by jednak to nie nastąpiło, to wówczas Wiktor, razem z innymi poręczycielami, mieli upomnieć się o te pieniądze u księcia i oddać je wierzycielom⁷¹. Po 1389 r. Wiktor przez dłuższy okres nie piastował żadnego urzędu (dowodnie w latach 1391-1399⁷²). Dopiero pod koniec września 1408 r. został powołany przez Władysława Jagiełłę na urząd sędziego wieluńskiego, a od maja 1409 r. do połowy lipca 1413 r. był także starostą wieluńskim⁷³. Związane to było niewątpliwie z katastrofą, jaka spotkała Władysława Opolczyka w wojnie z królem Polski. Wiktor, podobnie jak wielu dotychczasowych stronników pokonanego księcia, otrzymał królewskie przebaczenie i sam znalazł się wśród zwolenników nowej władzy⁷⁴. Zapłacił za to jednak utratą dotychczasowych urzędów, jakie piastował na Śląsku. 20 XII 1391 r. Mierzycki, razem z Piotrem z Kowali i Stanimirem z Kamiona, poręczył za Jakusza i Staśka ze Zbierska, że ci po wyjściu z więzienia wynagrodzą krzywdy, jakie wyrządzili mieszczanom wieluńskim

⁶⁹ KDW, t. XI, nr 1769; R. Rosin, *Dzieje Praszki do początku XIX wieku*, [w:] *Nad górną Prosną. Monografia Praszki*, red. T. Krzemiński, Łódź 1999, s. 242; J. Horwat, *op. cit.*, s. 368; J. Sperka, *Urzednicy Władysława Opolczyka na Rusi...*, s. 95, 99, 101.

⁷⁰ ZDZP I, nr 13, 14, 17, 28; J. Horwat, *op. cit.*, s. 368, p. 178.

⁷¹ KDW, t. III, nr 1851.

⁷² Ibidem, nr 1998; t. XI, nr 1769.

⁷³ U II/1, s. 152, 156.

⁷⁴ J. Długosz, *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*, ks. X, Warszawa 1985, s. 213-216; *Rozbiór krytyczny „Annalium Poloniae” Jana Długosza*, red. J. Dąbrowski, t. I, s. 47-48; J. Laberschek, *Wyprawa zbrojna króla Władysława Jagiełły na krakowsko-wieluńskie posiadłości księcia Władysława Opolczyka w 1391 r.*, [w:] SPŚ, red. S. K. Kuczyński, t. VI, Warszawa 1994, s. 149-

i okolicznym kmieciom, za które zostali pozbawieni wolności⁷⁵. Cztery lata później (6 lipca) Wiktor pożyczył od rajców wieluńskich 56 grzywien pod zastaw Mierzyc. Sumę tę miał spłacić do najbliższego Bożego Narodzenia, w przeciwnym razie mieszczanie z Wielunia będą mieć prawo wwiązania w jego dobra⁷⁶. W dniu 15 III 1399 r. zasiadał razem z Bernardem Wieruszem, wojewodą sieradzkim Jakubem Koniecpolskim, kasztelanem sieradzkim i lubelskim Piotrem Kmitą, kasztelanem sądeckim Krystynem, kasztelanem śremskim Mikołajem oraz ze Zbigniewem z Brzezia, Krzywosądem z Bylanowa i Florianem z Korytnicy w trybunale królewskim, który stwierdził niewinność Stanisława Pelli z Niewiesza, zamieszanego w próbę zamachu na arcybiskupa gnieźnieńskiego Dobrogosta⁷⁷. W dniu 28 IV 1404 r. był świadkiem w procesie Majnarda z Niedzielska⁷⁸. Cztery lata później (1 października) Wiktor, już jako sędzia wieluński, przysądził klasztorowi cysterek w Ołoboku bór z barciami, będący przedmiotem sporu pomiędzy klasztorem a Jakubem ze Żdźar⁷⁹. 26 IX 1412 r. zatwierdził, przedłożony przez przeora klasztoru św. Mikołaja w Wieluniu, akt ugody w sprawie sołectwa we wsi Dietrzniki, zawartej pomiędzy tym klasztorem a dawnymi sołtysami: Henrykiem Kurcone i synami Kuśnierza⁸⁰. Rok później (11 lipca) Wiktor zatwierdził nabycie sołectwa w Wróblewie przez Tomka z Komornik od Anny, wdowy po sołtysie Świętku⁸¹. W dniu 18 VI 1414 r. Mierzycy przysądził połowę wsi Kurów mieszczanom wieluńskim, którą otrzymali od Jakusza z owego Kurowa⁸². W 1416 r. zatwierdził darowiznę połowy młyna, zwanego Dąbrowskim, dokonaną przez szlachetnego Bartosza, mieszczanina wieluńskiego, Jakubowi Chotowskiemu⁸³. Wiktor po raz ostatni wystąpił na urzędzie sędziego wieluńskiego w dniu 14 IV 1416 r.⁸⁴

160; idem, *Wojna króla Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Batalia o odzyskanie Olsztyna, Częstochowy, Kłobucka, Krzepic i Wielunia w 1391 r.*, ACz, 1993, s. 5-10; R. Rosin, *Ziemia wieluńska w XII-XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*, Łódź 1961, s. 84; J. Sperka, *Z dziejów wojen Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393-1394*, [w:] *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów Średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i 40. pracy naukowej*, Kraków 1995, s. 307-322.

⁷⁵ KDW, t. XI, nr 1769; *Trzyńście nie drukowanych oryginałów pergaminowych archiwum diecezjalnego we Włocławku z lat 1300-1400*, wyd. S. Librowski, ABMK, t. LV, 1987, nr 10.

⁷⁶ *Dodatki - B: Akta*, [w:] R. Hube, *Prawo polskie w 14 wieku. Sądy, ich praktyka i stosunki prawne społeczeństwa w Polsce ku schyłkowi 14 wieku*, Warszawa 1886, nr 24.

⁷⁷ KDW, t. III, nr 1998.

⁷⁸ *Dodatki...*, nr 26.

⁷⁹ KDW, t. VII, nr 615.

⁸⁰ ZDZP I, nr 60.

⁸¹ ZDP, nr 756.

⁸² K. Wójcikiewicz, *Materiały do „Kodeksu dyplomatycznego miasta Wielunia (1369-1635)”*, Poznań 1938-1939, s. 33.

⁸³ TP, 3345, k. 3-4 (dokument błędnie datowany na 1426 r.).

⁸⁴ U II/1, s. 152.

W lipcu 1432 r. sędzią wieluńskim, po śmierci Wierusza z Kąt, który z kolei objął ten urząd po Wiktorze z Mierzyc i Toporowa, został mianowany *Wiktor*, piszący się z Toporowa, Mierzyc i **Kamiona**⁸⁵. Na podstawie kryterium majątkowego, kryterium chronologii poprzedników i następców na urzędach, kryterium chronologii występowania oraz kryterium imionowego należy stwierdzić, że Wiktor był prawdopodobnie synem Wiktora, sędziego z lat 1408-1416. Niewiele wiadomo na temat jego działalności publicznej i majątkowej. W 1433 r. pośredniczył w układzie z książętami śląskimi⁸⁶. W dniu 14 I 1444 r. odprawiał roki sądowe w Wieluniu, na których Jan Długosz z Czernic informował o ufundowaniu przez siebie ołtarza w kościele parafialnym w Brzeźnicy⁸⁷. Po raz ostatni z tytułem sędziego wieluńskiego Wiktor pojawił się w dniu 5 VI 1444 r. Według A. Szymczakowej zmarł przed 13 VI 1446 r.⁸⁸

Od 1458 r. w źródłach występuje *Wiktor*, piszący się z Toporowa, Mierzyc i Kamiona⁸⁹. R. Rosin utożsamia owego Wiktora z Wiktorem sędzią wieluńskim z lat 1432-1444. Jednak A. Szymczakowa stwierdziła, że ten sędzia zmarł przed 13 VI 1446 r.⁹⁰ Na podstawie kryterium majątkowego, kryterium chronologii występowania i kryterium imionowego należy uznać, że Wiktor był prawdopodobnie synem owego sędziego Wiktora. Oprócz wymienionych posiadłości Wiktorowic był także właścicielem **Przywozu**. W 1458 r. zastawił Pawłowi Ostrowskiemu 1 kmiecia w tej wsi za 5 grzywien, a 9 lat później Bartoszowi z Gaszyna również 1 kmiecia, siedzącego na 1,5 łana tamże za 8 florenów. W latach 1461-1464 procesował się z *Jerzym* z Toporowa (synem Weroniki z Mierzyc i Toporowa) o sprawy majątkowe. Spór zakończyła ugoda. Jednak w 1465 r. Wiktor ponownie popadł w spór majątkowy, tym razem z Weroniką z tychże Mierzyc; trwał on jeszcze w 1467 r.⁹¹ Wiktorowic często też występował w sądzie w charakterze świadka: w 1459 r. przy ugodzie braci Tomasza i Macieja z Kraszkowic; w tymże roku (23 czerwca) przy scedowaniu pół łana w Rychłolicach przez Dzierżka z tejże wsi Stańczykowi z Rudy; w 1461 r. przy sprzedaży dziedzictwa w Konopnicy, Bębnowie i Woli przez Mikołaja z Konopnicy swojemu bratu Janowi; w 1462 r. w sprawie Wierusza z Kowali z Bieniaszem z Walichnowych⁹². Wiktor zmarł przed 1476 r.⁹³

⁸⁵ KDW, t. V, nr 716; SRS, t. VI, nr 190; U II/1, s. 152.

⁸⁶ SRS, t. VI, nr 190.

⁸⁷ KDW, t. V, nr 716.

⁸⁸ U II/1, s. 152; GWI, ks. I, k. 13.

⁸⁹ KDW, t. V, nr 675; GWI, ks. I, k. 13; SHGZW, s. 90.

⁹⁰ SHGZW, s. 115; R. Rosin, *Ziemia wieluńska...*, s. 167; U II/1, s. 152.

⁹¹ GWI, ks. I, k. 13, 74, 96, 113v, 116 132, 156, 162.

⁹² GWI, ks. I, k. 37, 70, 76; Hube, 5012, k. 554v-555.

⁹³ GWI, k. 25; MK, ks. XIV, k. 386.

W 1476 r. *Jan Wiktor (Jan Wiktorek)*, syn Wiktora z Mierzyc, zastawił Jakubowi Starzechowskiemu za 20 florenów młynarza Macieja z Bieńca⁹⁴. W dniu 20 XII 1486 r. Jan - zgodnie z postanowieniem króla Kazimierza Jagiellończyka - musiał sprzedać temuż Jakubowi wieś królewską Bienieć, którą trzymał dotąd w dzierżawie⁹⁵. W 1496 r. pożyczył od Jakuba Masłowskiego 15 florenów do dnia 15 sierpnia tegoż roku. Poręczyli wówczas za niego Marcin Radoszewski i Bieniasz Rudzki⁹⁶. W dniu 1 I 1497 r. Mierzycy sprzedał Starzechowskiemu za 1 łan w Łaszewie i 500 florenów połowę Toporowa i całą wieś Przywóz wraz z młynem wodnym⁹⁷. Żoną Jan Wiktora była bliżej nieznana Barbara⁹⁸. Mierzycy zmarł przed 28 X 1502 r.

Z **Mierzyc i Toporowa** pisała się też *Weronika*. Nie wiadomo do jakiej rodziny ją zaliczyć. Po raz pierwszy w źródłach pojawiła się w 1458 r., kiedy to procesowała się o majątek z Wiktorem, być może swoim bratem. Spór zakończył się w 1467 r.⁹⁹ W 1469 r. oddała, w imieniu męża Jakuba Strzechowskiego, Andrzejowi Jasińskiemu z Chabielic 10 grzywien, które ten pożyczył rok wcześniej od niego pod zastaw 2 mieszczań w Kamionie¹⁰⁰. W 1500 r. pożyczyła Marcinowi Radoszewskiemu 54 floreny pod zastaw 3 łanów w Radoszewicach. W tym samym roku pożyczyła 20 florenów Stanisławi i Mikołajowi Konopnickim 20 florenów pod zastaw kmiecia Latacza w Chotowie. Pożyczyła również Mikołajowi Konopnickiemu z Wierzchlasu 10 grzywien pod zastaw łana ziemi w Kochlewie, na którym siedział kmieć Janeczka i 20 florenów pod zastaw łana ziemi w tej wsi, na którym gospodarował chłop Jan Kosma¹⁰¹. Weronika była trzykrotnie zamężna. Pierwszym jej mężem był Andrzej z Mierzyc. Drugim został wspomniany Jakub Starzechowski. Trzecim natomiast był Jan Masłowski, za którego wyszła tuż przed swoją śmiercią¹⁰². Miała 3 synów: z pierwszego małżeństwa wspomnianego wyżej Jerzego; z drugiego natomiast: Mikołaja i Jana¹⁰³. Zmarła przed 9 XII 1504 r. Pieniądze na swój pochówek przekazała wcześniej Janowi, plebanowi kościoła w Mierzycach¹⁰⁴.

⁹⁴ GWI, k. 25; K. Wójcikiewicz, *op. cit.* s. 50.

⁹⁵ MRPS, cz. I, nr 1828.

⁹⁶ ZW, ks. I, k. 1.

⁹⁷ GWI, ks. II, k. 36v-37.

⁹⁸ ZW, ks. I, k. 47.

⁹⁹ GWI, ks. I, k. 132; ks. II, k. 132, 156.

¹⁰⁰ GWI, ks. I, k. 183.

¹⁰¹ GWI, ks. II, k. 136v, 140, 407v-408.

¹⁰² ACW, t. II, ks. II, k. 115.

¹⁰³ GWI, ks. II, k. 405v.

¹⁰⁴ ACW, t. II, ks. II, k. 115-115v.

W 1462 r. *Anna Mierzycka* popadła w jakiś, bliżej nieokreślony spór z kupcem z Kuźnicy Rudnickiej Bieniaszem¹⁰⁵. Rok później procesowała się z Piotrem Szoffem ze Skomlina. Spór toczył się przed sądem kościelnym. W dniu 18 II Piotr poprosił o odesłanie sprawy do jurysdykcji świeckiej¹⁰⁶.

Parafia Ruda

Rozsiedleni w niej byli Rudzcy herbu Świnka, Masłowscy herbu Samson, Starzeńscy herbu Frangeparg, Maliscy, Maliscy noszący przydomek „Stobrawa”, Urbańscy, Olewińscy, liczni Kraskowcy i Rychłowscy.

Z **Rudy** pisała się rodzina szlachecka, która od tej miejscowości nazwała się w XV w. **Rudzkimi**. Wcześniej, zdaniem Beaty Możejko, być może mieszkali oni na Śląsku, skąd też prawdopodobnie na początku lat siedemdziesiątych XIV w. przybyli do ziemi wieluńskiej i Małopolski. Używali herbu **Świnka**¹⁰⁷.

W 1373 i 1378 r. w dokumentach pojawił się *Andrzej*, który pisał się wówczas ze Słupska i Rudy w Wieluńskim¹⁰⁸. Możliwe, że został tutaj sprowadzony ok. 1370 r. ze Śląska przez księcia Władysława Opolczyka, władającego w tym okresie ziemią wieluńską i chętnie otaczającego się Ślązakami¹⁰⁹. Jego żoną była Świętochna, córka Michała herbu Gryf z Gródka k. Nowego Sącza. Andrzej zmarł przed 1390 r.¹¹⁰

Od 1388 r. w źródłach notowany był *Stańczyk*, syn Andrzeja¹¹¹. O jego przynależność rodową w historiografii polskiej od dawna toczony był spór. Jako ostatnia w tej sprawie wypowiedziała się B. Możejko, która opierając się na przekazie J. Długosza z 1391 r. doszła do wniosku, że Stańczyk należał do rodu Świnków¹¹². W 1391 r.

¹⁰⁵ ACW, t. I, k. 130v.

¹⁰⁶ ACW, t. I, k. 168; AC, vol. II, nr 833.

¹⁰⁷ B. Możejko, *Przynależność rodowa Stańczyka z Rudy, Słupska i Gródka*, RPTH, t. II (XIII), 1995, s. 187.

¹⁰⁸ KDP, t. III, nr 174; KDM, t. I, nr 313.

¹⁰⁹ B. Możejko, *op. cit.*, s. 187.

¹¹⁰ F. Sikora, *Gródek*, [w:] SHGWK, cz. II, z. 1, s. 85.

¹¹¹ Ibidem, s. 85-86; *Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis*, wyd. B. Ulanowski, [w:] SPPP, t. VIII, cz. 2, Kraków 1886, uw. 95/53 (Stańczyk nie stawiał się wówczas na rozprawę sądową przeciwko Piotrowi Omelcie o 18 grzywien i 1 wiardunek długu).

¹¹² J. Długosz, *op. cit.*, s. 215; B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. J. Turowicz, Kraków 1858, s. 396-398, 870; T. Żebrowski, *Pochodzenie i genealogia rodziny Zielińskich herbu Świnka ze Skępego do początku XVII w*, NP, nr 4/109, 1981, s. 16, 23; S. Okolski, *Orbis Polonus*, t. III, Kraków 1645, s. 152-154; *Poczet rodów szlachty polskiej wieków średnich*, opr. F. Piekosiński, RTH, t. II, z. 1, 1910, s. 76; F. Sikora, *op. cit.*, s. 85; G. i J. Zielińscy, *Wiadomości o rodzie Świnków*, Toruń 1880, s. 17-18; S. Kozierowski, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII-XVI wieku*, Poznań

wystąpił jako burgrabia wieluński¹¹³. Świadczy to o tym, że Stańczyk należał do zaufanych ludzi księcia Władysława Opolczyka, który dążył do wzmocnienia swojej władzy i wpływów na obszarze ziemi wieluńskiej i części ziem krakowskiej oraz sieradzkiej, a także oderwania ich od Królestwa Polskiego (tereny te otrzymał w 1370 r. od króla Ludwika Węgierskiego i nazywał je „księstwem wieluńskim”)¹¹⁴. W trakcie działań wojsk królewskich przeciwko księciu opolskiemu w 1391 r., Andrzejowic dzielnie bronił zamku w Wieluniu przed wojskami królewskimi, nawet już po kapitulacji samego miasta. Zdołał ugodzić wówczas głazami kilku oblegających. Za to został później skazany na ścięcie mieczem, w ostatniej chwili jednak monarcha ułaskawił go¹¹⁵.

Stańczyk, razem z braćmi *Andrzejem* i *Janem*, odziedziczył po swoim ojcu Słupsko i Rudę w ziemi wieluńskiej, a po wuju Klemensie z Gródka (bracie matki) 12 wsi w Krakowskim k. Nowego Sącza: Gródek, Załęże, Wesiółkę, Bartkową, Górową, Glinnik, Przedonicę Starą, Klecie, Będzieradz, Siedliska, Chromą i Laskowiec. W 1390 r. za zbawienie dusz swoich rodziców, dziadka Michała i babki Małgorzaty oraz wspomnianego wuja zapisali kościołowi w Przedonicy Starej karczmę nad rzeką Przedonicą i rolę w Posadowej k. Nowego Sącza¹¹⁶.

Majątek odziedziczony po Klemensie był jednak mocno zadłużony i Andrzejowice musieli toczyć spory z wierzycielami ich wuja. Najpierw, w latach 1399-1400, Stańczyk wspólnie z bratem Andrzejem, wystąpili przeciwko Staszкови z Bobowej o 400 grzywien i tyleż kary za sprzedaną Staszкови wieś Siedliska. Wówczas Staszek pozwał Stańczyka o cały dług żydowski poręczany przez niego Klemensowi z Gródka oraz o uwolnienie z długów, sprzedanych mu Siedlisk. Stańczyk jednak roszczenia powołał oddalił zgodnie z prawem, gdyż pełnomocnik Staszka przekładał termin rozprawy nieprawnie na podstawie zwykłej choroby¹¹⁷. W latach 1399-1400 Stańczyk

1929, s. 162; K. Mosingiewicz, *Ród Gryfów w ziemi sądeckiej do połowy XV wieku*, SH, t. XXIII, z. 3, 1980, s. 349; *Wyciągi z najstarszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej*, wyd. A. Z. Helcel, [w:] SPPP, t. II, nr 731; KDP, t. III, nr 174; B. Możejko, *op. cit.*, s. 184-187; U II/1, s. 155; *Wyciągi...*, nr 1062, 1461, 1462; ZDM, cz. I, nr 144, 219, 246; *ibidem*, cz. IV, nr 1122; M. Antoniewicz, *Mikołaj Kornicz Sistrzeniec sławny burgrabia będziński*, Katowice 1987, s. 44; SHGZW, s. 145.

¹¹³ J. Sperka, *Urzędnicy Władysława Opolczyka w księstwie...*, s. 117.

¹¹⁴ J. Laberschek, *Potencjał obronny ziemi wieluńskiej i fragmentów ziemi krakowskiej i sieradzkiej pod rządami księcia Władysława Opolczyka 1370-1391*, [w:] *Między Północą a Południem. Sieradzkie i Wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*, red. T.J., Horbach, L. Kajzer, Sieradz 1993, s. 133; *idem*, *Wyprawa...*, s. 154; M. Antoniewicz, *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza – Funkcje – Konteksty*, Kielce 1998, s. 131-132; L. Wojciechowski, *Ród Wieruszów do początków XV wieku*, [w:] *Ludzie i herby w dawnej Polsce*, red. P. Dymmel, Lublin 1995, s. 46.

¹¹⁵ J. Długosz, *op. cit.*, s. 213-216; *Rozbiór...*, t. I, s. 47-48; J. Laberschek, *Wyprawa...*, s. 149-160; *idem*, *Wojna...*, s. 5-10; R. Rosin, *Ziemia wieluńska...*, s. 84; J. Sperka, *Z dziejów wojen...*, 307-322.

¹¹⁶ KDP, t. III, nr 174; F. Sikora, *op. cit.*, s. 85-86; *Wyciągi...*, nr 1250, 1251.

¹¹⁷ *Antiquissimi...*, nr 8317, 8701, 8317, 10600, 10611, uw. 277/67, 301/30-31, 303/10-11, 312/4-5, 325/41-42.

i Jan procesowali się z Prędotą z Nieprześni, który w 1399 r. pozwał Stańczyka o 20 grzywien kary, ale ostatecznie to Prędota został skazany na zapłacenie pozwanemu kary piętnadziestej – wynoszącej 3 grzywiny¹¹⁸ - jako że powiedział mu w sądzie „[...] jes szdercza, es odzercza [...]”¹¹⁹. W dalszym procesie Prędota pod karą piętnadziestą i królewską, czyli siedmnadziestą wynoszącą 14 grzywien, miał Stańczykowi zapłacić 88 grzywien. Rok później Stańczyk, jego 5 kmieci oraz sołtys z Bartkowej zostali pozwani przez Prędotę. Andrzejowic w sprawie o zabranie dokumentów sądowych od Żydów i niezwrócenie ich, a kmiecie o przeszkadzanie ciążeniu. Pozwani jednak nie stawili się w sądzie¹²⁰. Na tym zakończyły się już spory Rudzkich z Prędotą o długi pozyskane w jakikolwiek sposób z tytułu poręki za Klemensa z Gródka¹²¹. W tym samym roku Stańczyk, poręczając za brata Andrzeja, zawarł ugodę z Małgorzatą, żoną Wiernka z Rożnowa, która poręczała za synów z pierwszego małżeństwa z Piotrem Rożnem - Andrzeja i Rafała. Stańczyk zobowiązał się wówczas występować we wszystkich sprawach sądowych o długi żydowskie, nie oddać żadnej z nich i wspólnie z bratem płacić wszystko, jeśli ktokolwiek pozwie Małgorzatę i jej synów o te długi, które poręczał Klemensowi z Gródka Piotr Rożen. Gdyby Stańczyk razem z bratem sprzedali jedną ze wsi odziedziczonych po ich wuju Klemensie, uzyskane w ten sposób pieniądze przeznaczone zostałyby wyłącznie na spłacenie tych długów. Obie strony miały już nie oglądać się na terminy sądowe przeciwko sobie. W 1402 r. wspomniana już Małgorzata z Rożnowa, razem ze swoimi dziećmi: Andrzejem, Rafałem i Femką, pozwała Stańczyka o dziedzictwo Gródek i wsie do niego przynależne¹²². W 1400 r. Stańczyk i Andrzej zobowiązali się zwrócić 40 grzywien długu żydowskiego i procenty Żegocie z Gnojna, pod warunkiem wwiązania go lub jego braci do dóbr rodowych Andrzejowiców. Przeciwko tym ostatnim wystąpili także Żyd krakowski Jossman oraz Jakusz Suchodolski, Jan Radzimski i Zawisza z Kowali o 65 grzywien poręki i o procenty. Również w tym roku, najstarszy Andrzejowic, wystąpił jako świadek w sprawie Bolika z Bolkowa przeciwko Barowi z Babimostu¹²³. W 1404 r. Stańczyk dał za 7 grzywien swojemu dworzaninowi, sołtysowi z Wiesiołki Piotrowi Wiesioleckiemu nie podzieloną wieś Załęże, którą posiadał razem ze swoim bratem Andrzejem. Jeśli włość tę utraciliby nie z winy Piotra, to Stańczyk pod karami zapłaci mu całe owe 7 grzywien. W 1405 r. Stańczyk pojawił się na dokumencie sędziego wieluńskiego Bernarda Wie-

¹¹⁸ W. Semkowicz, *Nagana i oczyszczenie szlachectwa w Polsce XIV i XV wieku*, Lwów 1899, s. 39.

¹¹⁹ *Antiquissimi...*, nr 9327, 9328, 9332, 9335, uw. 290/52; *Wyciągi...*, nr 534.

¹²⁰ W. Semkowicz, *op. cit.*, s. 39.

¹²¹ *Antiquissimi...*, nr 9713, 9905, 10051, 10292, 10232-10234, 10273, 10274, 10309, 10434, 10470, 10496, 10662.

¹²² F. Sikora, *op. cit.*, s. 86

¹²³ KZP, nr 151.

rusza z Kątów w sprawie wyroku o zniesławienie. Andrzejowic występuje tutaj z tytułem podsędka wieluńskiego¹²⁴. Wydaje się, że pełnił on ten urząd tylko przez ten rok, gdyż ani wcześniejsze, ani późniejsze źródła nie mówią o nim jako o podsędku (w 1421 r. pojawił się podsędek Stańczyk z Rudy, ale nie jest tożsamy ze Stańczykiem Andrzejowicem)¹²⁵. W 1407 r. Andrzejowice zastawili za 7 grzywien braciom Stanisławowi i Piotrowi część Wiesiołki¹²⁶. Ostatecznie sprawę odziedziczenia dóbr po Klemsie z Gródka, Rudzcy zakończyli 27 V 1410 r., sprzedając wówczas Piotrowi z Kurowa za 2000 grzywien i za kmiecia z Brzozowej Gaci wspomniane 12 wsi, należących niegdyś do ich wuja. Odtąd w rękach Rudzkich pozostały tylko Ruda i Słupsko w ziemi wieluńskiej. Tego samego dnia, arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Kurowski zobowiązał się do najbliższego św. Mikołaja - czyli 6 grudnia - dać Andrzejowicom 250 grzywien pod warunkiem, że jeśli Piotr z Kurowa będzie miał kłopoty z posiadaniem wyżej wymienionych wsi, arcybiskup doniesie o tym Stańczykowi oraz Andrzejowi i zastąpi Piotra w tej sprawie, a gdyby nie został zachodźcą, to zostanie uwolniony od tych 250 grzywien i splecony z tej sumy¹²⁷.

W dniu 26 IX 1412 r. Stańczyk świadkował na dokumencie sędziego i starosty wieluńskiego Wiktora z Toporowa, zatwierdzającym przedłożony przez przeora klasztoru św. Mikołaja w Wieluniu akt ugody w sprawie sołectwa we wsi Dietrzniki¹²⁸. W kwietniu 1413 r. w obecności m. in. rycerza Andrzeja ze Słupska przybył Mikołaj, krawiec z Wielunia i stwierdził, że została zawarta ugoda między wójtem Stanimirem, rajcami, ławnikami, krawcami i całym pospólstwem miasta Wielunia z jednej, a z nim z drugiej strony z powodu różnych spraw spornych. W dniu 18 VI 1414 r. Stańczyk i Andrzej byli świadkami w sprawie przysądzenia mieszczanom wieluńskim przez sędziego Wiktora z Toporowa, połowy wsi Kurów w powiecie wieluńskim, otrzymane od Jakusza Kurowskiego¹²⁹. Pod koniec 1419 r. obaj Andrzejowice świadkowali w sprawie granic, między wsiami Masłowice i Starzenice¹³⁰.

W 1413 r. w źródłach pojawił się *Stańczyk*, piszący się z Rudy i Słupska, który był świadkiem zatwierdzenia przywileju w sprawie nabycia sołectwa we Wróblewie przez Tomasza z Komornik. W latach 1421-1440 piastował urząd podsędka wieluńskiego¹³¹. Na podstawie kryteriów: majątkowego oraz imionowego (imię rodowe - Stańczyk) należy zaliczyć go do rodziny Rudzkich herbu Świnka.

¹²⁴ MK, ks. XXIV, k. 196.

¹²⁵ MK, ks. LXVI, k. 45v; U II/1, s. 151.

¹²⁶ F. Sikora, *op. cit.*, s. 86.

¹²⁷ *Wyciągi...*, nr 1250, 1251.

¹²⁸ ZDZPI, nr 60.

¹²⁹ K. Wójcikiewicz, *op. cit.*, s. 32

¹³⁰ KDW, t. V, nr 309.

¹³¹ SHGZW, s. 145; B. Możejko, *op. cit.*, s. 187; U II/1, s. 151; MK, ks. LXVI, k. 45v-46; ZDP, nr 756.

Z Rudy pisał się także *Andrzej*, który pojawił się na dokumencie nobilitacji Stanisława z Kraszkowic z 7 II 1424 r. jako jeden ze świadków. W dniu 14 I 1444 r. był świadkiem ufundowania przez Jana Długosza z Czernic ołtarza w kościele parafialnym w Brzeźnicy. Wystąpił tutaj z tytułem podsędka wieluńskiego¹³². Po tym wydarzeniu ślad się po nim w źródłach urywa. Być może wkrótce potem zmarł. Kryteria: majątkowe oraz imionowe (imię Andrzej kilkakrotnie pojawiało się w rodzinie Rudzkich herbu Świnka) wskazują, że Andrzej też powinien być zaliczony do owej rodziny. Od 1458 r. w źródłach występuje *Stanisław Stańczyk*, syn Andrzeja z Rudy, piszący się z tej wsi oraz Diakonowa (ta ostatnia miejscowość była wsią królewską leżącą w powiecie horodelskim)¹³³. Został wówczas pozwany przez Piotra z Masłowic w sprawie o dobra w ziemi wieluńskiej¹³⁴. Rok później nabył od Dzierżka z Rychłowic pół łana w Rudzie od strony owej wsi¹³⁵. W 1463 r. Stanisław darował swojej żonie Zofii 6 chłopów w Rudzie¹³⁶. Trzy lata później wziął od swojej żony 120 grzywien jej posagu, oprawionego przez niego na dziedzicznych dobrach w Rudzie¹³⁷. W latach 1467-1484 był kasztelanem połanieckim¹³⁸. W 1467 r. został jednym z gwarantów dokumentów, potwierdzających pokój toruński z 1466 r.¹³⁹ Pozostawił 3 córki: Elżbietę, Katarzynę i Barbarę. Stanisław Stańczyk zmarł w 1484 r.¹⁴⁰

Z Rudy oraz z Diakonowa pisał się również *Andrzej Stańczyk*. W 1458 r. procesował się z niejakim Pietraszem, od którego domagał się zapłaty za jakiś porzucony grunt. Pietrasz, wyrokiem sądu, musiał ostatecznie zapłacić za to 2 talenty¹⁴¹. Rok później występował, razem z 8 innymi szlachcicami wieluńskimi i 7 chłopami, jako świadek w procesie, przed oficjałem wieluńskim Mikołajem z Rogulic, przeciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi w sprawie pewnych wykroczeń, dotyczących wiary katolickiej, jakich się ów dopuścił¹⁴². W 1462 r. Stanisław Starzeński zwrócił Andrzejowi Stańczykowi łan w Rudzie, zastawiony mu przez żonę Jerzego, zmarłą Elżbietę (określoną jako *soror* Andrzeja) i jej syna Piotra oraz unieważnił wszystkie na nim zapisy. Stańczyk zastawił jednak ponownie tenże łan owemu Stanisławowi za 6 florenów i 8,5 grzywny. W następnym roku dokonał zastawu drugiego łanu w Rudzie Stanisławowi Starzechowskiemu za 7 florenów i 8,5 grzywny. W 1464 r. poręczył za Wiktora z Mie-

¹³² SHGZW, s. 145; MK, ks. LXVI, k. 45v-46; KDW, t. V, nr 716; U II/1, s. 156.

¹³³ GWI, ks. I, k. 8, 102v; AGZ, t. XIX, Lwów 1906, nr 928, 2202, 2290.

¹³⁴ GWI, ks. I, k. 8.

¹³⁵ SHGZW, s. 145.

¹³⁶ GWI, ks. I, k. 102v.

¹³⁷ GWI, ks. I, k. 136.

¹³⁸ U IV/1, s. 395.

¹³⁹ B. Możejko, *op. cit.*, s. 186.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 187; MRPS, cz. IV, nr 731; U IV/1, s. 395.

¹⁴¹ GWI, ks. I, k. 14.

¹⁴² ACW, t. I, k. 5; AC, vol. II, nr 813.

rzyc, że ten pozostanie w zgodzie z Jerzym z Toporowa¹⁴³. W 1478 r. Andrzej Stańczyk razem z Bieniaszem Wilamem Rudzkim toczył spór z plebanem z Rudy o dziesięcinę sнопową z sołectwa w tejże wsi wynoszącą 1 wiardunek czyli 12 groszy. Duchowny oskarżył ich wówczas o to, że zamiast do jego zwieźli ową dziesięcinę do swoich domów. W tym samym roku Andrzej został podsędkiem wieluńskim. Urząd ten sprawował do 1480 r.¹⁴⁴

Z Rudy pisał się również inny *Stanisław Stańczyk*, który w 1466 r., występując pod imieniem Stańczyka, został określony jako dworzanin królewski, zaś w latach 1476-1477 jako podkomorzy króla Kazimierza Jagiellończyka¹⁴⁵. Również i jego na podstawie kryteriów: majątkowego oraz imionowego, należy zaliczyć do Rudzkich. W 1471 r. oraz w latach 1476-1478 często przebywał na dworze Kazimierza Jagiellończyka. Otrzymywał wówczas zawsze od króla różne podarki, czy to pieniężne, czy też rzeczowe. W dniu 4 III 1476 r. dostał od monarchy 6 grzywien, za które kupił stawy w Kowalach. Trzy miesiące później Stańczyk otrzymał 3 floreny. W dniu 5 lipca tegoż roku niejaki Kaso Balicki oddał mu z upoważnienia króla 7 łokci sukna. W tym samym miesiącu Stanisław obdarowany został jeszcze dodatkowymi 8 łokciami sukna. W dniu 25 listopada następnego roku Stańczyk otrzymał 17 florenów za 8 koni, które zapewne sprzedał Kazimierzowi¹⁴⁶.

W latach 1486-1523 w źródłach występowali 4 rodzeni bracia Rudzcy: *Andrzej Stańczyk*, *Jerzy*, *Jan Stańczyk* i *Bieniasz Wilam*. Pierwszy z nich był notowany w źródłach od 1486 r. Był wówczas dworzaninem królewskim. W 1498 r. został wojskim wieluńskim. Był nim do 1510 r., kiedy to dobrowolnie zrezygnował z tego urzędu. W latach 1506-1510 sprawował urząd stolnika bełskiego¹⁴⁷. Był także dzierżawcą tenuty królewskiej w powiecie horodelskim¹⁴⁸. W 1496 r. Andrzej Stańczyk odebrał od Jakuba Starzechowskiego 6 florenów, które mu niegdyś pożyczył. Następnie Andrzej Stańczyk sam pożyczył 5 florenów Annie Sarnowskiej. Rok później, razem z bratem Janem Stańczykiem, otrzymał od swojego drugiego brata Bieniasza Wilama, dobra dziedziczne w Rudzie, które zastawiła Bieniaszowi jego żona Katarzyna. W tym samym roku, Andrzej Stańczyk kupił od swojego brata Bieniasza część jego działu

¹⁴³ GWI, ks. I, k. 92v, 101, 116.

¹⁴⁴ ACW, t. I, k. 200v.

¹⁴⁵ B. Możejko, *op. cit.*, s. 187; GWI, ks. I, k. 136; *Rachunki królewskie z lat 1471-72, 1476-78*, opr. S. Gawęda, Z. Perzanowski, A. Strzelecka, Wrocław-Kraków 1960, s. 140, 205; U X, s. 115.

¹⁴⁶ *Rachunki...*, s. 40, 112, 115, 119, 132, 136, 137, 140, 142, 162, 191, 20, 201, 205, 220, 222, 226, 229, 231, 232, 236, 246.

¹⁴⁷ MRPS, cz. IV, nr 8995; U II/2, s. 237; III/2, s. 66; MRPS, cz. III, nr 2714; cz. IV, nr 8995; S. Kozierowski, *op. cit.*, s. 162; ACW, t. I, k. 358; U II/1, s. 151; *Liber quitantiarum regis Casimiri ab a. 1484 ad a. 1488*, [w:] TPaw., t. II, s. 102; MRPS, cz. IV, nr 9431.

¹⁴⁸ MRPS cz. IV, nr 8995.

w Rudzie. W 1498 r. Andrzej Stańczyk zastawił Bieniaszowi Wilamowi 3 łany w Rudzie za 22 grzywny¹⁴⁹. W 1506 r. król Zygmunt Stary nadał Andrzejowi Stańczykowi w Chęcinach dom murowany i opuszczony, a ze względu na konieczność remontu tegoż budynku zapisał mu na nim 20 grzywien¹⁵⁰. W 1508 r. Rudzki zapisał swojemu bratu Janowi Stańczykowi i synowi drugiego brata Jerzego - małoletniemu *Bartłomiejowi* - swoje dobra w Rudzie. W ich posiadanie wejść obaj mieli po jego śmierci¹⁵¹.

W 1497 r. Jan Stańczyk otrzymał od swojej żony Anny, córki Mikołaja i Katarzyny Konopnickich z Kroczewa, 100 florenów posagu. Jan zapisał jej taką samą sumę wianną na połowie swojego folwarku i reszcie swojego działu w Rudzie. Również w tym roku, król Jan Olbracht nadał Janowi skonfiskowane, za niestawienie się na wyprawę mołdawską z 1497 r., dobra Stanisława Oremusa z Gaszyna, Macieja z Nietuszyny i kmiecia z Mierzyc Jana z jego zastawem w Przywozie. Wkrótce jednak Jan i Stanisław zawarli w tej sprawie ugodę, w wyniku której doszło pomiędzy nimi do podziału posiadłości Stanisława¹⁵². W 1508 r. z nieznanых przyczyn na dom Jana napadli Bieniasz Wilam i jego syn *Marcin*. Bracia sprawę ostatecznie załatwili polubownie. Dwa lata później Jan, razem ze swoją bratową Anastazją, wdową po Jerzym Rudzkim, dokonał podziału dóbr w Rudzie, które jego brat Andrzej Stańczyk zapisał mu i synowi Anastazji - *Bartłomiejowi*. Jan otrzymał wówczas łąn, zwany młynkowski z ogrodem oraz 6 innych ogrodów, znajdujących się przy dziale Bieniasza Rudzkiego i łąnie zwanym marcinkowskim. Anastazja otrzymała wówczas połowę opustoszałego łąnu w kierunku wsi Wierchlas oraz łąn, w którym siedziała chłopka Małgorzata Wdowa. Dla odgraniczenia pól i lasów w folwarku, ustawiła 6 kopców granicznych w polu, leżącym w kierunku wsi Kamionka, oraz 9 kopców do owej połowy opustoszałego łąnu, między łąnami marzynkowskim i zelwanowskim¹⁵³. W 1517 r. Jan zobowiązał się swojemu siostrzeńcowi Benedyktowi Rychłowskiemu, synowi Jana Lisa Rychłowskiego i Katarzyny, zmarłej siostry tegoż Jana Stańczyka, że z powodu nie wypłacenia jej posagu, dołączy do macierzyzny tegoż Benedykta część ze swoich dóbr, odziedziczonych po swojej matce¹⁵⁴.

Kolejny z braci - Bieniasz - w źródłach po raz pierwszy pojawił się 3 X 1497 r. Otrzymał wówczas od króla Jana Olbrachta dokument, na podstawie którego miał prawo do nabycia dóbr mieszczek wieluńskich, wdowy po Janie Wyszemborku Agnieszki i jej siostry Anny, które miały je w Rudzie, na skutek ich niestawienia się na wyprawę mołdawską z 1497 r. Takie samo prawo otrzymał także w stosunku do działów

¹⁴⁹ GWI, ks. II, 14, 28v, 32v, 45, 59v-60, 90-90v, 120,

¹⁵⁰ MRPS, cz. III, nr 2714.

¹⁵¹ GWI, ks. II, k. 429v, 495v; MRPS, cz. IV, nr 9431.

¹⁵² MRPS, cz. II, nr 1149; ZW, ks. I, k. 10-10v.

¹⁵³ GWI, ks. II, k. 367, 430v, 436v, 495v-496.

¹⁵⁴ GWI, ks. III, k. 45.

kmieci z Rudy: Grzegorza i Wojciecha Orlów, poddanych Jana Rychłowskiego z Rudy. Tenże Jan wystąpił jednak sądownie w tej sprawie przeciwko Bieniaszowi i ostatecznie odzyskał obu kmieci¹⁵⁵. 28 II 1518 r. Bieniasz Wilam został oskarżony przez Wojciecha, przeora klasztoru Paulinów w Wieluniu o to, że wspólnie ze swoim synem Wawrzyńcem zabrał w lesie i dobrach Mikołaja Mierzyckiego siekierę i łańcuch wartości 4 grzywien, które należały do sług przeora. Wojciech domagał się zwrotu zagrabionych rzeczy. Bieniasz odpowiedział, że siekierę i łańcuch skonfiskował w swoich, a nie Mierzyckiego dobrach¹⁵⁶. 31 X 1519 r. Bieniasz razem ze swoją żoną Katarzyną zastawili Sędziwojowi Rychłowskiemu za 2,5 grzywny swój folwark, aż do pola pod Osjakowem. Czas trwania zastawu określono równo na jeden rok, począwszy od Bożego Narodzenia. Dwa lata później, razem ze swoim synem Wawrzyńcem, sprzedali w Rudzie za 80 grzywien 2 łany osiadłe i 2 opustoszałe wraz z ogrodem Dorocie Starzeńskiej, żonie Stanisława Zawojkiego, córce Stanisława Starzeńskiego¹⁵⁷. Tuż przed śmiercią Bieniasz (zm. ok. 1523 r.) sprzedał Janowi Starzeńskiemu połowę łana, należącego do sołectwa w Rudzie¹⁵⁸. Pojawiał się też w sądach kilka razy w charakterze świadka i rozjemcy¹⁵⁹. W 1525 r. jego żona Katarzyna, wspólnie razem ze swoim zarządcą dóbr, mieszczaninem wieluńskim Janem Santaczem, pożyczyła 5 grzywien Tomaszowi, mansjonarzowi wieluńskiemu¹⁶⁰.

W 1498 r. *Jerzy Rudzki* sprzedał - niestety za nieznaną sumę - część swojego działu w Rudzie teściom swojego brata Jana, Mikołajowi i Katarzynie Konopnickim z Kroczewa¹⁶¹. *Jerzy* zmarł w 1508 r.¹⁶²

W 1521 r. *Jadwiga*, córka Bieniasza Wilama i Katarzyny, otrzymała od matki posag w wysokości 20 grzywien, zapisany na połowie jej folwarku w Rudzie. Były to trzy pola z dwoma użytkami, znajdującymi się pod Gaszynem i Wieluniem. Jej mężem był *Jakub Wantasz*, wójt Radomska. Mieli syna Mikołaja¹⁶³.

W 1523 r. *Andrzej Rudzki*, syn Bieniasza Wilama i Katarzyny, zapłacił Janowi Rychłowskiemu 3 grzywny z 6 grzywien, które otrzymał od swojego brata Wawrzyńca¹⁶⁴.

W dniu 27 X 1523 r. *Paweł Rudzki*, syn Jana Stańczyka i Anny, odkupił od Jana Starzeńskiego za 20 grzywien połowę łana sołtysiego, który został wcześniej sprzedany owemu Janowi przez Bieniasza Wilama, stryja Pawła. Około 1525 r. *Paweł* sprze-

¹⁵⁵ MRPS, cz. II, nr 917; ZW, ks. I, k. 9-9v.

¹⁵⁶ ZDZP II, nr 195a.

¹⁵⁷ GWI, ks. III, k. 184.

¹⁵⁸ GWI, ks. III, k. 130v, 184, 252v.

¹⁵⁹ GWI, ks., II, k. 22, 327v, 329.

¹⁶⁰ GWI, ks. II, k. 430v; ks. III, 176, 242, 252v.

¹⁶¹ GWI, ks. II, k. 14, 45, 72, 84, 85v, 86v, 225v, 429v, 495v.

¹⁶² GWI, ks. II, k. 429v.

¹⁶³ ACW, t. III, k. 279v; GWI, ks. III, k. 176.

¹⁶⁴ GWI, ks. III, k. 242.

dał Piotrowi Chwalibowskiemu 1 łan ziemi, zwany jurgowskim i część folwarku w Rudzie za 20 grzywien. W dniu 5 II 1532 r. Paweł zeznał w sądzie grodzkim wieluńskim, że podsędek wieluński Mikołaj Starzechowski z Mierzyc oddał mu dług w wysokości 70 grzywien, które Mikołaj pożyczył od niego pod zastaw całej swojej macierzyzny. Rok później spłacił swoje długi, które zaciągnął u Wojciecha Stoleckiego (40 grzywien) i Andrzeja Brodnickiego (30 grzywien)¹⁶⁵.

W październiku 1525 r. *Andrzej Rudzki* został pozwany do sądu przez Pawła Urbańskiego w sprawie o należące do niego konie. W zapisce sądowej z 1526 r. tenże Andrzej pojawił się jako brat Pawła Rudzkiego. Musiał być zatem synem Jana Stańczyka. Żoną Andrzeja była Barbara Żarska. Mieli oni syna *Walentego*, który w 1544 r. zastawił za 65 florenów dobra macierzyste Stanisławowi Madalańskiemu i jego synom: Janowi, Andrzejowi, Antoniemu i Zygmuntowi¹⁶⁶.

W 1527 r. *Wawrzyniec*, syn Bieniasza Wilama, będąc mieszkańcem Radomska, dał kościołowi w Rudzie 1 grzywnę¹⁶⁷.

W 1546 r. *Marcin*, syn Bieniasza Wilama i Katarzyny, otrzymał od Jana, syna Wojciecha oraz Stanisława, syna Pawła Urbańskich, w zastaw za 7,5 grzywny dział ich siostry Anny, córki Wojciecha, w Rudzie¹⁶⁸.

Z **Masłowic** pisali się **Masłowscy** herbu **Samson** (ryc. 17). Oprócz tej miejscowości posiadali także Małyszyn, Stawek, Borki, Olewin, Wojsławice, Toporów, Mierzycę, Przywóz, Okalew, Rudę z zamkiem zwanym Widohrad, Rudlice, Bluszczynę i Brząz¹⁶⁹.

Pierwszym, źródłowo poświadczonym dziedzicem Masłowic był *Stefan*, świadkujący na dokumencie z 1337 r., w którym Lutold Wierusz nadawał arcybiskupowi gnieźnieńskiemu wieś Brzozę. Imię Stefan powtórzyło się jeszcze w rodzinie Masłowskich w połowie XV w.¹⁷⁰ Na początku XVI stulecia wyodrębniła się boczna linia tego rodu, której członkowie nazwali się od działu w Mierzycach Mierzyckimi.

W latach 1370-1388 w księgach grodzkich wieluńskich zostali odnotowani bracia rodzeni: *Jan*, *Bernard*, *Przeclaw* i *Wiktor*. Byli właścicielami Masłowic. Żoną Jana była bliżej nieznana Klichna¹⁷¹.

W dniu 4 XII 1419 r. w źródłach wieluńskich zostali odnotowani *Jan* i *Spytek*, synowie Jana oraz *Jan „Golasz”*, *Mikołaj* i *Wiktor*, synowie Bernarda. Ustalili wów-

¹⁶⁵ GWI, ks. III, k. 252v, 277v, 290v, 292v; ks. IV, k. 75v, 153v.

¹⁶⁶ GWI, ks. V, k. 87, 354v.

¹⁶⁷ ACW, t. III, k. 279v.

¹⁶⁸ ZW, ks. II, k. 66v.

¹⁶⁹ S. Leitgeber, *Masłowscy herbu Samson*, Puszczyczkówko 1963, s. 1.

¹⁷⁰ KDW, t. II, nr 1174; GWI, ks. I, k. 23v.

¹⁷¹ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 1.

czas, razem z Janem Paryszem ze Starzenic, granice pomiędzy ich wsiami Masłowice i Starzenice. Jan miał syna *Michała*¹⁷².

W 1449 r. został odnotowany *Jan*, syn *Spytka*. Był właścicielem Masłowic. W 1464 r. Jan odnotowany jest jako zmarły. Umarł jednak zapewne już przed 1459 r. gdyż wówczas występuje tylko jego żona Anna Rembieska z Łaszewa, razem z synami: *Stefanem*, *Jarosławem* i *Jakubem*¹⁷³.

W 1458 r. w źródłach pojawił się *Piotr*, syn *Michała Janowica*. Wówczas to pozwał *Stanisława Stańczyka* z Rudy o majątek w ziemi wieluńskiej. W 1461 r. *Piotr* oddał szlachetnemu *Bartoszewi Wyszemborkowi* z Wielunia 6 florenów, które niegdyś pożyczył pod zastaw części swoich dóbr w Masłowicach. W tym samym roku pożyczył taką samą kwotę od *Stanisława Starzeńskiego*. Pięć lat później otrzymał w zastaw, za nieznaną sumę, łąn osiadły ziemi we wsi Staw z kmieciem *Marcinem Pijawką* od *Stanisława Chotowskiego*. W 1469 r. *Piotr* prowadził sprawę z *Janem* z *Wierchlasu* o bliżej nieznane sprawy. Przed 1468 r. *Michałowic* osiadł na Śląsku, gdzie pozostawił liczną rodzinę. Z imienia znany jest tylko syn *Wacław*. *Piotr* zmarł zapewne przed 1496 r., gdyż transakcji majątkowej z tegoż roku w Masłowicach dokonała już tylko jego żona *Jadwiga*¹⁷⁴.

W 1459 r. pojawił się *Stefan*, syn *Jana* i *Anny Rembieskiej*. Razem ze swoją żoną *Zofią* zawarł ugodę ze swoim bratem rodzonym *Jarosławem* w sprawie oprawy *Zofii* na połowie dóbr w Masłowicach, które wcześniej otrzymał od brata; widocznie *Jarosław* zastrzegł, że te dobra mogą być własnością jedynie *Stefana*. W 1461 r. razem ze swoim rodzonym bratem *Jakubem*, oddali *Bartoszewi* z Łaszewa 18 grzywien długu, jaki mieli pod zastaw części w Masłowicach. W tym samym roku *Stefan* był świadkiem sprzedaży przez *Mikołaja* z *Konopnicy* jego działu w *Konopnicy*, *Bębnowie* i *Woli* bratu *Janowi Konopnickiemu*. Pięć lat później razem z *Janem Gromadzkim*, poręczył za *Stanisława* i *Macieja*, braci z *Siemianic*, że oddadzą *Mikołajowi* ze *Zbyszyc* 40 grzywien długu. *Stefan* zmarł bezpotomnie przed 1500 r.¹⁷⁵

Od 1461 r. w źródłach notowany był *Jakub* syn *Jana* i *Anny Rembieskiej*. Wówczas to, razem ze swoim bratem *Stefanem*, oddali *Bartoszewi* z Łaszewa 18 grzywien długu, jaki mieli pod zastaw części w Masłowicach¹⁷⁶. W latach 1488-1509 *Jakub* piastował urząd podsędka, a od 1509 r. sędziego wieluńskiego¹⁷⁷. W 1496 r. pożyczył *Janowi Wiktorowi* z *Mierzyc* i *Toporowa* 15 florenów do 15 sierpnia tegoż roku¹⁷⁸.

¹⁷² Ibidem; KDW, t. V, nr 309.

¹⁷³ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 1; GWI, ks. I, k. 112.

¹⁷⁴ S. Leigeber, *op. cit.*, s. 1; GWI, ks. I, k. 8, 67, 75, 138, 189v; ZW, ks. I, k. 1v.

¹⁷⁵ GWI, ks. I, 23v, 31, 66, 70, 112, 143v; ks. II, k. 146; S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 2.

¹⁷⁶ GWI, k. I, ks. 23v, 66, 112.

¹⁷⁷ U II/2, s. 224, 228; GW, ks. II, k. 485, 590.

¹⁷⁸ ZW, ks. I, k. 1.

W tym samym roku pożyczył sędziemu wieluńskiemu Mikołajowi Wieruszowi Waliknowskiemu 10 florenów¹⁷⁹. W 1498 r. wystąpił w roli jednacza sądowego w sprawie, pomiędzy Stanisławem Oremusem z Gaszyna a Janem Rudzkim¹⁸⁰. Rok później procesował się z Janem Gawinem o kmieci z Kamiona¹⁸¹. W 1500 r. kupił od braci Piotra i Stanisława z Bieńadzie ich dział w Stawku za 6,5 grzywny¹⁸². W 1502 r. wdowa po Janie Wiktorze Mierzyckim oddała Jakubowi 200 florenów, które niegdyś od niego pożyczyła¹⁸³. W 1503 r. był arbitrem sądowym w sprawie pomiędzy przeorem konwentu wieruszowskiego Janem a chorążym wieluńskim Marcinem Wieruszem-Kowalskim¹⁸⁴. Dwa lata później zapisał posag i wiano żonie Katarzynie Podrzeckiej na swojej wsi Masłowice. W 1507 r. Jakub kupił od Jana Zareby z Kalinowej jego dział w Okalewie za 200 florenów. W styczniu następnego roku pożyczył Marcinowi Stobrawie z Wierchlasu 18 florenów pod zastaw 2 mieszkań w Toporowie. W 1509 r. pożyczył Janowi Zajączkowi z Wrzącej i Rudlic 4 grzywny pod zastaw 1 kmiecia w Rudlicach. W sierpniu tegoż roku otrzymał w zastaw od braci Wojciecha i Stanisława z Gaszyna ich dział w Stawku pod pożyczkę 17 grzywien. W następnym roku został wwiazany przez wspomnianych Gaszyńskich w owe dobra¹⁸⁵. W 1510 r. Jakub zastawił za 25 grzywien 2 kmieci w Mierzycach, płacących 1 grzywnę czynszu braciom rodzonym Marcinowi i Wojciechowi oraz ich braciom przyrodnim (z drugiej matki) Marcinowi i Jerzemu Maliskim z owego Małyszyna¹⁸⁶. Janowic wielokrotnie występował w roli jednacza sądowego¹⁸⁷. Jakub zmarł prawdopodobnie w połowie (maj) 1512 r., kiedy to po raz ostatni sprawował urząd sędziego¹⁸⁸.

W 1496 r. w źródłach pojawił się *Wacław*, który razem ze swoją matką Jadwigą, zastawił Bartoszowi z Małyszyna za 5 grzywien łękę w Masłowicach. W 1509 r. ów Wacław sprzedał Jakubowi Masłowskiemu, sędziemu wieluńskiemu, za nieznaną sumę, łękę w Masłowicach¹⁸⁹.

Przed 9 XII 1504 r. został w źródłach wieluńskich odnotowany *Jan* syn Jakuba¹⁹⁰. Wówczas to procesował się ze swoim pasierbem Mikołajem, synem swojej zmarłej

¹⁷⁹ GWI, ks. II, k. 19v.

¹⁸⁰ ZW, ks. I, k. 10-10v.

¹⁸¹ GWI, ks. II, k. 134.

¹⁸² GWI, ks. II, k. 157.

¹⁸³ ZW, ks. I, k. 47.

¹⁸⁴ ACW, t. II, ks. II, k. 88.

¹⁸⁵ GWI, ks. II, k. 309v-310, 403v-404, 422, 424v, 485, 489, 528.

¹⁸⁶ ZW, ks. I, k. 136-136v.

¹⁸⁷ GWI, ks. II, k. 117, 154, 160v, 314v, 327v, 340, 350, 389v, 451v, 516, 531v, 532, 560, 590.

¹⁸⁸ Autorzy spisu urzędników wieluńskich z XVI w. podali błędną datę - 26 V 1511 r. - ostatniego pojawienia się Jakuba Masłowskiego w roli sędziego wieluńskiego (U II/2, s. 228.), gdy tymczasem wystąpił on jeszcze z tym tytułem w maju 1512 r. (GWI, ks. II, k. 590.)

¹⁸⁹ GWI, ks. II, k. 179v, 485; ZW, ks. I, k. 1v.

¹⁹⁰ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 2, 4.

właśnie żony Weroniki z Mierzyc, wdowy po chorążym wieluńskim Jakubie Starzechowskim, o pieniądze na pochówek żony, które to pieniądze Weronika dała wcześniej plebanowi kościoła w Mierzycach Janowi¹⁹¹. Prawdopodobnie Jan kupił od tegoż Starzechowskiego dział w Mierzycach i Toporowie, które poprzednio należały do Weroniki, a które po jej śmierci wróciły do Mikołaja. Odtąd Jakubowic pisał się z Mierzyc, bądź używał nazwiska Mierzycki¹⁹². Następna wzmianka o Janie pochodzi z 1518 r., kiedy to procesował się ze swoim bratem rodzonym *Jarosławem* o chłopą Stanisława Wrzesicza z królewskiej części wsi Mokrsko. Dwa lata później (1 stycznia), sprzedał swoim braciom rodzonym: Jarosławowi i Piotrowi, którzy pozostawali ze sobą w niedziale we wsiach Masłowice, Stawek i Okalew, za 80 grzywien części w Mierzycach, Przywozie i mieście Toporów. W 1528 r. procesował się z Janem Starzechowskim dziedzicem w Mierzycach o ogiery i kłacz, pasące się na jakimś pastwisku w owej wsi. Ostatecznie konie te przysądzono Masłowskiemu¹⁹³. W dniu 1 I 1534 r. pożyczył 50 grzywien od Wincentego Bielecza, dziedzica w Kraszkowicach i Wierzchlesie¹⁹⁴. Po śmierci swojej pierwszej żony Jan ożenił się ponownie, tym razem z Jadwigą Niechmirowską. Zmarł pomiędzy 1 I 1534 r. a 6 I 1538 r.¹⁹⁵

W dniu 1 I 1521 r. Jarosław, syn Jakuba Janowica, właściciel części Masłowic, Starzenic, Stawku, Małyszyna, Okalewa i Rudy, sprzedał swojemu bratu Piotrowi za 600 florenów swoje dział w wsiach Masłowice, Stawek, Okalew i Małyszyn¹⁹⁶. Następna wzmianka o Jarosławie pochodzi z 1533 r. Masłowski kupił wówczas od Katarzyny, wdowy po Janie Lisie Rychłowskim z Rudy i jej synów: Jana i Jakuba za 80 grzywien ich dział w owej Rudzie¹⁹⁷. W 1537 r. rozpoczął również razem ze swoim bratem Piotrem oraz z Grzegorzem Maliskim i Mikołajem Konszą spór z arcybiskupem gnieźnieńskim o granice między wsiami Olewin, Małyszyn, Sieniec i Starzenice. Rok później, procesował się razem z bratem Piotrem z Urbanem, Janem, Baltazarem, Stanisławem, Wawrzyńcem i Wacławem Skrzyńskimi o granice pomiędzy wsiami Skrzywno, Masłowice i Staw¹⁹⁸. W 1540 r. kupił od Jakuba Raczyńskiego z Raczyzna i Okalewa jego dział w Okalewie za 30 grzywien¹⁹⁹. W 1547 r. procesował się z arcybiskupem gnieźnieńskim oraz ze Starzeńskimi o granice pomiędzy wsiami Masłowice a Starzenice (Starzeńskich) i Sieniec (arcybiskupa i Starzeńskich)²⁰⁰. W 1550 r. dokonał, wspólnie z sy-

¹⁹¹ ACW, t. II, ks. II, k. 115-115v.

¹⁹² ACW, t. III, k. 80v; GW, ks. III, k. 391.

¹⁹³ GWI, ks. III, k. 85, 134, 391.

¹⁹⁴ GWI, ks. IV, k. 176v.

¹⁹⁵ GWI, ks. IV, k. 176v; ks. V, k. 7, 21, 168, 317; S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 4.

¹⁹⁶ GWI, ks. III, k. 174v.

¹⁹⁷ GWI, ks. IV, k. 51v, 160v.

¹⁹⁸ GWI, ks. IV, k. 342v, 372v.

¹⁹⁹ GWI, ks. V, k. 229-229v.

²⁰⁰ PW, ks. I, k. 45v, 50.

nem Zygmuntem, rozgraniczenia dóbr ze Starzeńskimi: Stanisławem, Piotrem, Feliksem, Zygmuntem i Andrzejem²⁰¹. Jarosław zmarł pomiędzy 1547 a 1550 r.²⁰²

W dniu 5 X 1528 r. *Piotr* Masłowski, syn Jakuba Janowica, razem z Mikołajem Starzechowskim z Mierzyc oświadczyli przed sądem wieluńskim, że naganiony Jan Rakowski dowiódł swojego szlachectwa²⁰³. W latach 1527-1561 Piotr piastował urząd sędziego ziemskiego, a od 1534 także i grodzkiego wieluńskiego²⁰⁴. W 1530 r. Piotr wziął w zastaw od wicestarosty krzepickiego Mikołaja Jaszowskiego, dziedzica w Czar-nożyłach za 50 grzywien część jego dóbr w tejże wsi. W tym samym roku Piotr kupił od Wojciecha Radoszewskiego za 200 grzywien jego dział w Strobinie. W 1531 r. Masłowski zastawił Katarzynie i jej synowi Janowi Rychłowskiemu z Rudy pół łana ziemi w owej wsi za 3 grzywny. W tym samym roku kupił - niestety za nieznaną sumę - od Wojciecha Gaszyńskiego dział kmiecia Andrzeja Orła w Gaszynie. W 1532 r. zastawił za 30 grzywien mansjonarzom wieluńskim swoje dobra w Rudzie i Olewinie. Rok później wziął w zastaw od Zofii Urbańskiej, wdowy po Pawle Urbańskim, pół łana w Rudzie za 4 grzywny. 7 IX 1534 r. poręczył za Dobrogosta Charłupskiego, który pożyczył 110 grzywien od Anny Potockiej do dnia 11 listopada tegoż roku. W 1536 r. pożyczył Wincentowi Bieleczowi 20 grzywien pod zastaw działu Wincentego w Wierchlesie. Bielecz musiał spłacić dług do najbliższego Bożego Narodzenia, w przeciwnym razie Masłowski uzyska prawo intromisji we wspomniany dział. W tym samym roku pożyczył od Jakuba Gaszyńskiego z Gaszyna 20 grzywien. W 1537 r. Piotr kupił od Wacława Rychłowskiego z Rudy jego dział w tejże wsi za 2 grzywny. W tym samym roku wziął w zastaw za 33 grzywny od wójta wieluńskiego, szlachetnego Wojciecha Strzałkowskiego dobra, należące do jego wójtostwa. Strzałkowski miał spłacać dług w 3 ratach przez 3 lata po 10 grzywien²⁰⁵. Pożyczył wówczas także Piotrowi Ożegowskiemu z Ożegowa 50 grzywien, które ów Piotr miał mu spłacić w 2 ratach po 10 grzywien²⁰⁶. W dniu 25 czerwca tegoż roku, Piotr pożyczył od kanonika sieradzkiego Macieja 200 florenów, które miał mu spłacić do 1 I 1540 r., poczynawszy od dnia 1 I 1538 r.²⁰⁷ W latach 1537-1538 r. procesował się z Wieruszem, Feliksem, Jarosławem i Anzelmem Kowalskimi, którzy chcieli wykupić od niego dział w Olewinie, zastawione dawniej przez ich zmarłą matkę²⁰⁸. W tym samym roku kupił od Grzegorza Maliskiego za 200 grzywien jego dział w Małyszynie²⁰⁹. W 1540 r. Piotr zastawił za

²⁰¹ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 2.

²⁰² PW, ks. I, k. 50; GWI, ks. VII, k. 206, 210v.

²⁰³ MRPS, cz. IV, nr 5390; S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 9.

²⁰⁴ U II/2, s. 228; GWI, ks. IV, k. 212.

²⁰⁵ GWI, ks. IV, k. 6v-7, 24, 36, 116, 150v, 212, 382, 409v, 468v-469, 484.

²⁰⁶ GWI, ks. IV, k. 48-481v; ks. V, k. 6v.

²⁰⁷ GWI, ks. IV, k. 507v-508.

²⁰⁸ GWI, ks. IV, k. 527v, 528v; ks. V, k. 4v-5.

²⁰⁹ GWI, ks. V, k. 85v.

11 grzywien braciom Wojciechowi i Klemensowi Urbańskim łąn ziemi w Rudzie, który sam trzymał w zastawie od 7 lat od Zofii Urbańskiej²¹⁰. W latach 1543-1544 procesował się ze Stanisławem, Piotrem, Feliksem, Zygmuntem i Andrzejem Starzeńskimi o granice pomiędzy Starzenicami, Olewinem i Małyszynem²¹¹. W dniu 14 IX 1545 r. Piotr kupił od Mikołaja Jaśka z Olewina za 10 grzywien, staw zwany Słup w Jordanowskich Kątach²¹². W 1546 r. pożyczył od kasztelana rozpierskiego i starosty wieluńskiego Stanisława Gomolińskiego 8 grzywien i 20 groszy²¹³. W latach 1549-1550 razem ze swoim bratankiem Zygmuntem, procesował się z Krzysztofem, Jerzym, Florianem, Gabrielem, Bartłomiejem, Aleksandrem i Zygmuntem Stawskimi o granice pomiędzy wsiami Masłowice, Małyszynem (Masłowskich) a Gromadzącami, Gromadkami i Niemierzynem (Stawskich)²¹⁴. W lutym 1549 r. Piotr Mierzycki, bratanek Piotra, syn Jana Masłowskiego-Mierzyckiego pożyczył dodatkowo 11 grzywien od swojego stryja, które dodał do 100 grzywien, pożyczonych niegdyś od Piotra przez jego matkę Jadwigę po śmierci jej męża. Masłowski za tę pożyczkę (razem 111 grzywien) otrzymał w zastaw od Mierzyckich ich dział w Toporowie²¹⁵. W dniu 21 maja tegoż roku, Piotr Masłowski pożyczył 21 grzywien swoim bratankom Wojciechowi i Piotrowi Mierzyckim. Dług ten Mierzyccy mieli spłacić do dnia 1 stycznia 1550 r.²¹⁶ W tym samym roku dokonał, wspólnie z Janem Osińskim Wężykiem, zamiany swoich dóbr. Piotr przekazał wówczas Janowi 3,5 łąna osiadłego, 1 łąn opustoszały i ogród w Rudzie, w zamian za co, dostał od Osińskiego jego dobra we wsi Kustrzyce w powiecie szadkowskim²¹⁷. W 1551 r. wziął w zastaw za 12 grzywien od swojego bratanka Wojciecha łąn w Mierzycach. Jednocześnie jego drugi bratanek Piotr, sprzedał mu za 40 grzywien łąn ziemi, zwany królewski razem z łąką w owych Mierzycach²¹⁸. W tym samym roku Masłowski wziął w zastaw od Stanisława Gomolińskiego za 40 grzywien jego wieś Wolę Gomolińską z karczmą²¹⁹. W 1553 r. Piotr, razem z podsędkiem ziemskim Wojciechem Konopnickim, uczestniczył w zerwanym sądzie wieluńskim, którego urzędowanie przerwano w związku z zatargiem między Mikołajem Gaszyńskim-Wierchlejskim a Mikołajem Ostrowskim²²⁰. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Piotr był, wspólnie z bratankiem Zygmuntem, właścicielem Masłowic (1,5 łąna

²¹⁰ GWI, ks. V, k. 122.

²¹¹ PW, ks. I, k. 17, 22v.

²¹² ZW, ks. II, k. 62v-62a.

²¹³ GWI, ks. V, k. 440v-441.

²¹⁴ PW, ks. I, k. 54v, 64v, 83v, 101v-103v, 121; GWI, ks. VII, k. 243v-244.

²¹⁵ GWI, ks. VI, k. 250v.

²¹⁶ GWI, ks. VI, k. 323v.

²¹⁷ GWI, ks. VI, k. 367.

²¹⁸ GWI, ks. VII, k. 306-307v.

²¹⁹ GWI, ks. VII, k. 400v-401.

²²⁰ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 9.

z 11 zagrodnikami), 2 gospodarstw kmiecych w Małyszynie oraz samemu dzierżył 2 łany z 18 zagrodnikami w Rudzie, 8 zagrodników w Olewinie i 8 łanów z 12 zagrodnikami i karczmą w Olewinie²²¹. Żoną Piotra była Anna Gawłowska, którą poślubił tuż przed 1519 r. Miał z nią 5 synów: Gabriela (w latach 1562-1581 wojski wieluński), Franciszka, pisarz ziemski wieluński, Piotra, Walentego i Antoniego (chorąży wieluński w latach 1568-1587) oraz 4 córki: Annę, żonę najpierw Marcina Wierusza Kowalskiego (zmarłego w 1537 r.), a następnie Gabriela Grodzickiego z Kotulina herbu Gryf, Agnieszkę i dwie nieznane z imion. Piotr zmarł przed 9 XI 1562 r.²²²

W 1538 r. *Wojciech, Piotr, Stanisław i Jakub* Masłowscy, synowie Jana i Jadwigi, procesowali się z Urszulą Węgierską, która chciała odzyskać od nich dług 10 grzywien, które pożyczył od niej ich zmarły ojciec²²³. W 1545 r. Wojciech miał rozliczenie majątkowe z braćmi swojej żony Doroty Wrąckiej z Wrzącej, córki Łukasza Zajączka z Wrzącej, Świętosławem i Wojciechem²²⁴. 24 I 1547 r. zastawił, wspólnie ze swoją żoną Dorotą, Stanisławowi Rychłowskiemu z Rychłowic za 10 grzywien osiadły łan ziemi we wsi Przywóz²²⁵. W dniu 21 V 1549 r. Wojciech, razem z bratem Piotrem, pożyczył od stryja Piotra 21 grzywien. Dług ten mieli spłacić do dnia 1 I 1550 r.²²⁶ W 1550 r. Wojciech pożyczył od Hieronima Rychłowskiego z Rudy dodatkowe 10 grzywien do poprzedniej sumy 10 grzywien, którą niegdyś pożyczył od owego Hieronima. Wojciech zastawił za to Rychłowskiemu łan osiadły w Mierzycach. 22 I 1551 r. Marcin Bełchatowski z Bełchatowa, tenutariusz w Mierzycach, przekazał Jakubowi Gaszyńskiemu z Gaszyna, za zgodą Wojciecha, jego brata Piotra i matki Jadwigi, 1,5 łana osiadłego, które trzymał w zastawie od Masłowskich. W tym samym roku Wojciech, zastawił za 12 grzywien swojemu stryjowi Piotrowi łan w Mierzycach²²⁷. W tymże roku Masłowski został również oskarżony, przez swojego chłopą Pawła Kąkola z Mierzyc, o zbrojną napaść na jego dom w tej wsi²²⁸. Również w tym samym roku Janowic sprzedał część Mierzyc Gabrielowi Grodzickiemu z Kotulina, mężowi swojej siostry stryjecznej Anny, córki Piotra. W tym roku skwitował także Wojciecha Zajączka z reszty posagu swojej żony²²⁹.

²²¹ ZD, t. XIII, s. 290, 294, 295.

²²² R. Rosin, *Masłowski Gabriel h. Samson*, [w:] PSB, t. XX, s. 127; J. Czerniatowicz, *Masłowski (Maslovius) Franciszek h. Samson*, [w:] ibidem, s. 125; U II/2, s. 206, 228, 238; ZD t. XIII, s. 295; S. Leigeber, *op. cit.*, s. 9.

²²³ GWI, ks. V, k. 21-21v.

²²⁴ S. Leigeber, *op. cit.*, s. 5.

²²⁵ GWI, ks. VI, k. 7v-8.

²²⁶ GWI, ks. VI, k. 250v, 323v.

²²⁷ GWI, ks. VI, k. 66, 263-263v, 306-307v.

²²⁸ ZW, ks. II, k. 350v.

²²⁹ S. Leigeber, *op. cit.*, s. 4.

W 1543 r. *Marcin*, syn Jana i Jadwigi, wspólnie z matką, poręczył za ich chłopą Andrzeja Ubyszka w sprawie pomiędzy nim a mieszczanami z Kamiona o dobra po zmarłym Czapniku.

W październiku 1547 r. Piotr Janowic razem z matką, zastawili za 5 grzywien i 24 grosze Katarzynie, żonie Piotra Łaszowskiego opustoszały łąn ziemi w Mierzycach. Dług Piotr oddał w 1550 r.²³⁰

Jakub Janowic w latach 1548-1554 był żonaty z Katarzyną Niemojowską herbu Wierusz. Miał z nią 2 synów: Stanisława i Adama. Jakub zmarł przed 1590 r.²³¹ Natomiast Jakub i Piotr, według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 byli właścicielami 4 zagrodników w Przywozie oraz razem z braćmi 3,5 łąna z 5 zagrodnikami w Mierzycach.

Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553, Janowice byli właścicielami 3,5 łąna z 5 zagrodnikami w Mierzycach. Ponadto Jakub i Piotr posiadali 4 zagrodników w Przewozie, a Wojciech dział w Toporowie²³².

W dniu 3 II 1550 r. *Zygmunt*, syn Jarosława, piszący się z Masłowic i Stawku zastawił za 10 grzywien Katarzynie, wdowie po Piotrze Stawskim, zwanym Skarbocim, ze Stawku, łąn osiadły z kmieciem w tej wsi²³³. W tym samym roku razem ze swoją siostrą Anną i jej mężem Zygmunt, zastawił za 40 grzywien Mikołajowi Sulimowskiemu ze Skarzyna swoje dobra oprawne²³⁴. Zygmunt był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była w 1550 r. Jadwiga Brodzieńska. Natomiast drugą, którą poślubił w 1570 r., była Katarzyna Potworowska herbu Dębno. Masłowski miał 1 syna: Stanisława i 5 córek: Małgorzatę, Zofię, żonę nieznanego z imienia Brodnickiego herbu Wieniawa oraz Franciszka Zdieszka Ostrowskiego, Annę, żonę Jana Cieszkowskiego, Barbarę, żonę Jana Skrzyńskiego oraz Jadwigę, żonę Adama Rembieskiego²³⁵.

W 1550 r. *Anna*, córka Jarosława Masłowskiego i żona Zygmunta Starzeńskiego ze Starzenic i Sieńca, otrzymała od męża 900 florenów posagu i wiana na swoich dobrach w Starzenicach i Sieńcu oraz na połowie dworu we folwarku w tychże Starzenicach. W tym samym roku, razem ze swoim mężem i bratem Zygmunt, zastawiła za 40 grzywien Mikołajowi Sulimowskiemu ze Skarzyna swoje dobra oprawne²³⁶.

Z **Masłowic** pisał się również *Jakub*, który w dniu 6 VII 1395 r. procesował się w sądzie wieluńskim z Maciejem ze Starzenic o 1/6 owej wsi. Roszczenia Jakuba zo-

²³⁰ GWI, ks. VI, k. 84v-85; ks. VII, k. 1.

²³¹ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 5; GWI, ks. V, k. 21-21v; ks. VIII, k. 156-156v; ZD, t. XIII, s. 297.

²³² ZD, t. XIII, s. 297.

²³³ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 2; GWI, ks. VII, k. 20, 206.

²³⁴ GWI, ks. VII, k. 206.

²³⁵ S. Leitgeber, *op. cit.*, s. 3.

²³⁶ GWI, ks. VII, k. 206, 210v-211.

stały przez sędziego oddalone, a część Starzenic otrzymał ostatecznie Maciej. Dwa-
dzieścia lat później, Jakub świadczył o szlachectwie naganionego przez Jana ze Swę-
dzeniewic Macieja z Karsznic²³⁷.

W dniu 31 III 1410 r. w źródłach pojawili się *Tomasz i Hinczka z Masłowic*. Po-
świadczyli wówczas szlachectwo naganionego Jakusza z Gołanki²³⁸.

W 1497 r. w źródłach został odnotowany *Mikołaj Masłowski*, pleban w Dietrz-
kowicach. Przytrafiła mu się wówczas zła przygoda. W dniu 6 października Mikołaj
zeznał, że do jego domu, w czasie kiedy on organizował zebranie innych plebanów,
przyszli chłopci z Dietzrkowic wraz z sołtysową i zażądali od niego piwa, gdyż chcieli
u niego pić. Masłowski jednak odmówił i wówczas rozwścieczeni kmiecie zaatak-
owali go, pobili i wypędzili z domu. Na koniec sołtysowa zraniła plebana toporkiem.
Mikołaj jednak uciekł prześladowcom na cmentarz i zaczął bić w dzwon na ratunek,
z powodu zadanego mu gwałtu. Pleban domagał się zatem ekskomuniki na chłopów
i sołtysową oraz kary siedemdziesiątej dla nich. Oskarżeni wszystkiemu jednak za-
przeczyli i zażądali wizji lokalnej, twierdząc, że Mikołaj kłamie. Rozprawa została
wówczas odroczone²³⁹.

Ze *Starzenic* pisali się *Starzeńscy* herbu *Frangeparg* (ryc. 5). Pochodzili oni od
śląskiej rodziny Frankenbergów, osiadłej w okolicach Namysłowa, tuż przy granicy
wieluńskiej. Byli oni właścicielami Gorzowa Śląskiego²⁴⁰.

W 1458 r. *Grzegorz ze Starzenic*, piszący się również jako Starzeński, zeznawał
w sprawie Anzelma z Mokrska²⁴¹. W 1459 r. Grzegorz został określony jako „[...]
antiquus burgrabius castri Welunensis [...]”²⁴². Świadczy to, że przed tą datą Grzegorz
musiał piastować ów urząd. W dniu 16 I 1459 r. Grzegorz wystąpił razem między
innymi ze *Stanisławem*, którego określił jako swojego sąsiada, i *Stefanem ze Starze-
nic*, jako świadek w procesie przed oficjałem wieluńskim Mikołajem z Rogulic prze-
ciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi, oskarżonemu o wykroczenia dotyczące wia-
ry katolickiej²⁴³. W 1464 r. Grzegorz otrzymał w zastaw od Jakuba z Olewina pół łana
ziemi w tejże wsi za 1 grzywnę²⁴⁴. Często też występował w roli jednacza sądowe-

²³⁷ *Nieznane zapiski heraldyczne średniowieczne, głównie sieradzkie*, wyd. S. Łaguna,
F. Piekosiński, AKH, t. VIII, 1898, nr 38.

²³⁸ Ibidem, nr 31.

²³⁹ AC, vol. II, nr 874.

²⁴⁰ Koz. wsch, t. II, s. 34; J. Horwat, *op. cit.*, s. 283.

²⁴¹ GWI, ks. I, k. 9.

²⁴² AC, vol. II, nr 814.

²⁴³ AC, vol. II, nr 813, 814, 819.

²⁴⁴ GWI, ks. I, k. 117.

go²⁴⁵. Grzegorz zmarł zapewne po 1465 r., kiedy to po raz ostatni został odnotowany w źródłach²⁴⁶.

Od 1458 r. w źródłach wieluńskich był notowany *Mikołaj*, piszący się ze Starzenic lub jako Starzeński. Spokrewniony był z Grzegorzem Starzeńskim, gdyż jego córka *Anna* została w 1506 r. określona jako krewna Doroty, córki owego Grzegorza²⁴⁷. Wystąpił wówczas jako świadek w sprawie pomiędzy Stanisławem ze Zdrowej, Mikołajem z Nieznanic a chłopem Michałem ze Zdrowej²⁴⁸. Następna wzmianka o Mikołaju pochodzi dopiero z 1496 r. Wówczas to razem z żoną Katarzyną, procesował się z Janem Kośmidrem Gruszczyńskim o tenutę królewską w Wyszanowie. Sprawę wygrał ostatecznie Kośmider. W tym samym roku Mikołaj poręczył przed sądem wieluńskim, razem z Grzegorzem Olewińskim, za Mikołaja Kraskowskiego. Żoną Mikołaja była Katarzyna, córka Wojciecha i Jadwigi Raczyńskich. Starzeński zmarł w 1499 r. Katarzyna żyła jeszcze w 1507 r.²⁴⁹

W latach 1506-1507 w źródłach wieluńskich zostały odnotowane *Dorota* i *Zofia*, córki Grzegorza Starzeńskiego. W 1506 r. Dorota została oskarżona przez jej krewną *Annę*, córkę Mikołaja Starzeńskiego, o zbrojny zajazd jej dóbr ojcowskich w Starzenicach i Sieńcu. Sprawę przegrała Dorota, która musiała zgodzić się na restytucję Anny w jej dobra. W 1507 r. otrzymała od swojej rodzonej siostry jej dobra w Starzenicach i Sieńcu. Również w tymże roku (listopad), razem ze wspomnianą Anną sprzedała, swoją część w Starzenicach i Sieńcu Janowi Starzeńskiemu za 120 grzywien. Mężem Doroty był Jan Gaszyński, zmarły przed 1506 r. Mieli 2 córki: Dorotę i Agnieszkę²⁵⁰.

W 1491 r. w źródłach wieluńskich po raz pierwszy został odnotowany *Jan* Starzeński ze Starzenic²⁵¹. Wówczas to został prokuratorem Katarzyny, żony Bieniasza z Rudy, w sprawie przeciwko plebanowi z tej wsi Stefanowi²⁵². Od końca 1504 r. piastował urząd sędziego grodzkiego wieluńskiego²⁵³. W 1498 r. otrzymał w zastaw od Katarzyny, wdowy po Janie Wyszemborku za 15 grzywien łąn ziemi, należący do młyna w Rudzie, który Wyszembork zapisał jej niegdyś jako wiano. Dwa lata później, Jan otrzymał w zastaw od Mikołaja z Kraszkowic za 10 grzywien 2 mieszczan w Osjakowie, których zastawiła mu Katarzyna Osjakowska. W latach 1500-1505 toczył spór z braćmi Janem, Wawrzyńcem i Jakubem Osjakowskimi, których pozwał o jakieś do-

²⁴⁵ GWI, ks. I, k. 31, 37v, 43, 103; ACW, t. I, k. 75.

²⁴⁶ GWI, ks. I, k. 121v.

²⁴⁷ GWI, ks. I, k. 20; ks. II, k. 10, 374v, 375.

²⁴⁸ GWI, ks. I, k. 20.

²⁴⁹ GWI, ks. II, k. 10, 10v, 13v, 23, 123, 374v, 416.

²⁵⁰ GWI, ks. II, k. 374v-375, 387v, 388, 392, 414v, 415a.

²⁵¹ GWI, ks. III, k. 349.

²⁵² ACW, t. II, ks. II, k. 43.

²⁵³ GWI, ks. II, k. 281v.

bra w Osjakowie. W następnym roku, Jan wziął w zastaw od Jakuba Osjakowskiego za 6 grzywien osiadły łan ziemi w Osjakowie. W 1509 r. kupił od Anny, córki Marcina Starzeńskiego, jej dział w Starzenicach i Sieńcu za 12 grzywien²⁵⁴. W tym samym roku Jan, który był wówczas egzekutorem dziesięcin, został upomniany przez prepozyta wieluńskiego Andrzeja, w sprawie dziesięciny zbożowej, płaconej przez kmiecia z Rudy Grzegorza Liska, którą Jan zatrzymał²⁵⁵. Rok później, pożyczył braciom Bieniaszowi i Marciniowi z Walichnowych 26 grzywien. We wrześniu 1523 r. Jan sprzedał pół łana ziemi, należącej do sołectwa w Rudzie Pawłowi Rudzkiemu, synowi Jana Stańczyka, za 20 grzywien, które nabył niegdyś od Bieniasza z Rudy. W dniu 28 grudnia następnego roku zastawił za 10 grzywien Katarzynię, wdowę po Marcinie Stobrawie z Wierzchlasu i jej synom: Łukaszowi, Pawłowi i Piotrowi opustoszały łan ziemi, zwany Świątkowski w owym Wierzchlesie. Starzeński powinien spłacić dług w ciągu najbliższego roku, w przeciwnym razie Wierzchlejscy będą mieć prawo do intromisji w zastawione dobra. 15 VII 1527 r. Jan kupił od Feliksa i Baltazara i ich matki Anny Potockich za 2 tysiące florenów ich dobra w mieście Osjakowie i wieś Nową Wieś. Jednocześnie Starzeński zastawił im za 700 florenów te miejscowości. Zastaw miał obowiązywać, dopóki Jan albo jego sukcesorzy nie spłacą długu. W 1533 r. Jan, razem ze swoim synem Marcinem, pożyczili od Stanisława i Elżbiety Rychłowskich 40 grzywien na budowę młyna i kuźnicy w Osjakowie. Po tej dacie Jan prawdopodobnie zmarł, gdyż w późniejszych źródłach nie ma po nim żadnych śladów. Wielokrotnie był jednaczem sądowym. Jan był dwukrotnie żonaty. Jego pierwszą żoną była bliżej nieznana Jadwiga, którą pojął przed 1499 r.; zmarła przed 1519 r. Miał z nią 4 synów: Jana, Marcina, Mikołaja i Stanisława oraz 2 córki: Helenę, żonę Piotra „Stobrawy” Maliskiego i Elżbietę. Drugą jego żoną została Zofia Galewska. W dniu 31 X 1519 r. mąż zapisał jej 120 grzywien posagu i wiana na swoich dobrach we wsi Sieniec oraz na połowie folwarku w Starzenicach. Miał z nią 3 synów: Piotra, Feliksa i Zygmunta oraz córkę Annę, żonę Jakuba Poradowskiego. W dniu 28 XII 1524 r. Jan zapisał Zofii, synowi z pierwszego małżeństwa Janowi oraz synom z drugiego małżeństwa 100 grzywien na wsiach Starzenice i Sieniec oraz na swoich działach w Masłowicach, Olewinie, Wierzchlesie i Kraszkowicach. Zapisał także 120 grzywien na tychże dobrach córkom z obu swoich małżeństw²⁵⁶.

W 1506 r. *Marcin*, syn Jana i Jadwigi, oddał dług 14 grzywien staroście wieluńskiemu Stanisławowi Kurozwęckiemu²⁵⁷. W 1511 r. został razem ze swoimi braćmi: *Janem*, *Stanisławem* i *Mikołajem* oraz siostrami *Elżbietą* i *Helena*, wwiązany przez

²⁵⁴ GWI, k. 83, 151, 152, 185v, 256v, 258, 288, 297v, 298, 327v, 330, 331, 332, 332v, 429, 484-484v.

²⁵⁵ ACW, t. II, ks. II, k. 206v.

²⁵⁶ GWI, ks. II, k. 8, 59, 117, 118, 213v, 271, 181v, 341v, 342, 350v, 366, 370, 387, 398, 494v, 508, 520v, 543, 560, 567, 567v; ks. III, k. 131v, 252v, 259v, 349-349v; ks. IV, k. 172v; ks. VII, k. 126v; ks. VIII, k. 211v.

²⁵⁷ GWI, ks. II, k. 362.

Jana Potockiego w jego dobra w mieście Osjakowie i wsi Nowa Wieś²⁵⁸. Rok później oddał Annie Potockiej z Mokrska 17 grzywien długu²⁵⁹. W styczniu 1537 r. razem ze swoją żoną Małgorzatą, córką Katarzyny Osjakowskiej oraz bratem Stanisławem, zastawił za 200 florenów Maciejowi Widawskiemu miasto Osjaków. Starzeńscy musieli spłacić dług do Bożego Narodzenia tegoż roku, w przeciwnym razie Widawski uzyskalby prawo intromisji w zastawione dobra²⁶⁰. W dniu 2 II 1538 r. razem ze swoim rodzonym bratem Stanisławem, otrzymał od króla Zygmunta Starego przywilej na utworzenie targu cotygodniowego w mieście Osjakowie²⁶¹. W tym samym roku został jednaczem sądowym w sprawie pomiędzy Adamem, sołtysem z Siedlikowa a Małgorzatą z Sieńca²⁶². Janowic zmarł przed 28 X 1538 r.²⁶³

W dniu 3 III 1533 r. *Stanisław*, piszący się ze Starzenic, Sieńca i Osjakowa, *Jan*, *Feliks* i *Zygmunt*, synowie Jana Starzeńskiego, zawarli ugodę z Janem, Hieronimem, Mikołajem, Wojciechem i Stanisławem Boksa z Radoszewic w sprawie granic między miastem Osjaków (Starzeńskich) a Radoszewicami²⁶⁴.

W 1535 r. Stanisław zapisał swojej żonie Zofii, córce Urbana Skrzyńskiego 250 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Starzenicach i Osjakowie²⁶⁵. Po śmierci swojego brata Marcina (przed 5 I 1540 r.) został opiekunem jego małoletniego syna Andrzeja²⁶⁶. W latach 1543-1547 Stanisław, Piotr, Zygmunt i Feliks oraz ich bratanek Andrzej, procesowali się z Piotrem, Jarosławem i jego synem Zygmuntem Maślowskimi oraz arcybiskupem gnieźnieńskim Mikołajem Dzierzgowskim o granice pomiędzy wsiami Starzenice, Sieniec, Maślówice i Olewin²⁶⁷. W październiku 1550 r. Stanisław został pozwany przed sąd razem ze swoją bratową Małgorzatą, wdową po jego zmarłym rodzonym bracie Marcinie, a teraz żoną Bartłomieja Stawskiego, przez Jadwigę Potocką, wdowę po Baltazarze Potockim, o jej dobra oprawne w Osjakowie i Nowej Wsi. W następnym roku, otrzymał od swojego przyrodniego brata Zygmunta, jego część młyna w Starzeniach, z przynależnym do niego stawem. W tymże roku też razem z Mikołajem Jańskim z Olewina oraz mieszczaninem Tomaszem Kieblo, woźnym sądowym wieluńskim, dokonali intromisji kasztelana nakielskiego i starosty grabowskiego Wacława Zaręby z Kalinowej w dobra we wsi Wielkie²⁶⁸.

²⁵⁸ GWI, ks. II, k. 542v-543.

²⁵⁹ GWI, ks. II, k. 220.

²⁶⁰ GWI, ks. IV, k. 463v-464.

²⁶¹ MK, ks. LIV, k. 309v-310.

²⁶² ACW, t. III, k. 458.

²⁶³ ZW, ks. I, k. 401v.

²⁶⁴ TP, 3347, k. 138v-139.

²⁶⁵ ZW, ks. I, k. 299.

²⁶⁶ GWI, ks. V, k. 128v.

²⁶⁷ PW, ks. I, k. 17, 22v, 45v; GWI, ks. VI, k. 10.

²⁶⁸ GWI, ks. VII, k. 163v-164, 407; ks. VIII, k. 10-10v.

W 1538 r. *Andrzej*, syn Marcina Starzeńskiego, został pozwany przez Stanisława Rakowskiego z Siemianic o dług jego ojca, wynoszący 9 grzywien²⁶⁹. Andrzej zmarł prawdopodobnie przed 1552 r., gdyż rejestry podatkowe z lat 1552-1553 już go nie wymieniają²⁷⁰.

W 1547 r. Piotr Janowic otrzymał w zastaw od swojego brata Feliksa za 200 grzywien jego działę we wsiach: Starzenice, Sieniec, Olewin i Masłowice. Piotr pożyczył bratu te pieniądze na pół roku. Jeśli Feliks nie oddał długu w tym czasie, to Piotr otrzymałby prawo intromisji w zastawione dobra²⁷¹. W 1551 r. został pozwany przez chłopą z Sieńca Jana Kurka, poddanego kanonika wieluńskiego Bartłomieja, w sprawie o pobicie. W listopadzie tegoż roku, Starzeński zawarł ugodę polubowną z arcybiskupem gnieźnieńskim Mikołajem Dzierzgowskim w sprawie granic pomiędzy ich dobrami we wsi Sieniec; pozwanym był tutaj Piotr²⁷².

W 1550 r. Zygmunt, syn Jana zapisał swojej żonie Annie, córce Jarosława Masłowskiego, 900 złotych posagu i wiana na swoich dobrach w Starzenicach i Sieńcu. Rok później darował swojemu przyrodniemu bratu Zygmuntowi swoją część młyna w Starzenicach, z przynależnym do niego stawem²⁷³. W 1552 r. Zygmunt musiał zgodzić się na intromisję Katarzyny, żony swojego brata Feliksa, w swoje dobra w Starzenicach²⁷⁴.

Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Stanisław, Zygmunt, Feliks i Piotr Starzeńscy byli wspólnie właścicielami Osjakowa, Starzenic (1 łan). Ponadto Stanisław posiadał samodzielnie 3/8 łana w Starzenicach i 1 łan w Nowej Wsi, Zygmunt dział opustoszały w Sieńcu, a Piotr 1 zagrodnika w Sieńcu. Ten ostatni miał także przed 1552 r. jakieś dobra w Wierzchlesie²⁷⁵.

Ze Starzeńskimi spokrewniony był prawdopodobnie *Stanisław*, piszący się jako Starzeniski (Starzeński), dziedzic w Łagiewnikach. W dniu 2 XI 1492 r. razem z Mikołajem Szoffem z tychże Łagiewnik oświadczył, że nie dał przezbiterowi kościoła parafialnego w tejże wsi Janowi z Brzeznicy, żadnych listów do arcybiskupa gnieźnieńskiego Zbigniewa z Oleśnicy w sprawie wprowadzenia tegoż Jana w beneficjum w tymże kościele, w którym Stanisław i Mikołaj są pierwszymi kollatorami. W obronie przezbitera stanął wówczas kasztelan sieradzki Mikołaj z Kurozwęk, który rościł sobie pretensje do prawa prezenty w łagiewnickim kościele. Sąd odroczył wówczas rozprawę pomiędzy dziedzicami Łagiewnik a Kurozwęckim do sejmiku generalnego w Piotrkowie

²⁶⁹ GWI, ks. V, k. 128v; ZW, ks. I, k. 401v.

²⁷⁰ ZD, t. XIII, s. 290.

²⁷¹ GWI, ks. VI, k. 50v.

²⁷² ZW, ks. II, k. 352, 383v.

²⁷³ GWI, ks. VII, k. 210v-211, 407.

²⁷⁴ GWI, ks. VIII, k. 216-216v.

²⁷⁵ ZW, ks. II, k. 352; ZD, t. XIII, s. 289, 290, 291.

kowie, który miał odbyć się tuż po 2 II 1493 r. i w czasie trwania którego obie strony miały zawrzeć ugodę, w przeciwnym razie sprawa będzie toczyć się przed sądem kościelnym²⁷⁶.

W 1501 r. *Dorota* i *Katarzyna*, córki Stanisława Starzeńskiego procesowały się z *Bienaszem* z Rudy w bliżej nieznannej sprawie²⁷⁷.

Ze **Starzenic** pisał się również *Maciej*, który 6 VII 1395 r. procesował się z *Jakubem* z Masłowic, roszcującym sobie pretensje do szóstej części owej wsi. Sędzia wieluński *Bernard Wierusz* przyznał ją *Maciejowi*²⁷⁸.

W dniu 31 VII 1401 r. w źródłach wieluńskich zostali odnotowani *Bartłomiej* i *Jan „Parysz”* ze **Starzenic**. Świadcowali oni na dokumencie sprzedaży przez *Miczkę* z Rogulic swoich dóbr w Kopydłowie rajcom wieluńskim. 4 XII 1419 r. *Jan* dokonał razem z *Janem*, *Spytkiem* i *Janem „Golaszem”* z Masłowic rozgraniczenia pomiędzy wsiami Starzenice a Masłowice²⁷⁹.

W 1425 r. w źródłach pojawił się *Stanisław*, piszący się ze **Starzenic** lub jako Starzeński. Świadcował wówczas w sprawie nagany w szlacheństwie *Janowi* z Łyskorni herbu *Wierusz*, dokonanej przez *Macieja Strusia* z *Raczyna*²⁸⁰. *Stanisław* urodził się zapewne ok. 1409 r., gdyż w 1459 r. miał ok. 50 lat²⁸¹. W dniu 25 XI 1448 r. wystąpił w charakterze prokuratora mieszczan wieluńskich w sprawie pomiędzy nimi a *Michałem Kurowskim* o wieś *Kurów*²⁸². Od 1459 r. piastował urząd sędziego grodzkiego wieluńskiego²⁸³. W tym samym roku wziął w zastaw za 2 grzywny pół łana w Olewinie od *Mikołaja* z *Rychłowic*. Pod koniec 1461 r. pożyczył *Stanisławowi* z *Gaszyna* 6 florenów. W 1462 r. *Stanisław* zwrócił *Andrzejowi Stańczykowi* z Rudy łan ziemi w tejże wsi, zastawiony mu przez zmarłą siostrę *Andrzeja* - *Elżbietę* i jej syna *Piotra* - oraz unieważnił wszystkie poprzednie na nim zapisy. Następnie otrzymał ponownie w zastaw od owego *Stańczyka* tenże łan za 6 florenów i 8,5 grzywny. W tym samym roku kupił od sołtysa z *Wydrzyna*, szlachetnego *Piotra Spota* 2 łany osiadłe w *Rudzie*²⁸⁴. W 1473 r. procesował się w bliżej nieznannej sprawie z *Maciejem* z *Łagiewnik*

²⁷⁶ AC, vol. II, nr 866.

²⁷⁷ GWI, ks. II, k. 180.

²⁷⁸ R. Rosin, *Ziemia wieluńska*..., s. 171; KDW, t. III, nr 1960.

²⁷⁹ *Dodatki*... nr 15; KDW, t. V, nr 309.

²⁸⁰ MK, ks. XXIV, k. 196v; SHGZW, s. 69, 156.

²⁸¹ MK, ks. XXIV, k. 196v; AC, vol. II, nr 814, 819.

²⁸² K. Wójcikiewicz, *op. cit.*, s. 63.

²⁸³ GWI, ks. I, k. 35.

²⁸⁴ GWI, ks. I, k. 29v, 69v, 75, 77, 92v.

i Wojciechem²⁸⁵. Kilkakrotnie występował w roli jednacza sądowego²⁸⁶. Stanisław zmarł prawdopodobnie po 1476 r., kiedy to po raz ostatni wystąpił w roli sędziego grodzkiego wieluńskiego²⁸⁷. Po tym okresie gina o nim wiadomości.

W 1460 r. w źródłach pojawili się *Jan* i *Michał* ze **Starzenic**²⁸⁸. Nie wiadomo, do której rodziny ich włączyć.

Z **Małyszyna** wywodzili się **Maliscy**.

W 1458 r. *Jan*, piszący się jako Maliski z Małyszyna i Starzenic, pożyczył Janowi z Kępna 20 grzywien pod zastaw 2 łanów osiadłych w Kępnie. Rok później wspólnie z Janem z Olewina i Stanisławem z Opojowic, procesował się z Piotrem, Jakuszem, Waławem i Maciejem z Opojowic w bliżej nieznannej sprawie. W 1476 r. poręczył Stefanowi i Jakubowi z Masłowic za kmiecia Piotra Stawa z tejże wsi, że odda im dług, wynoszący 8 grzywien. Jan zmarł po 1497 r., kiedy to po raz ostatni został odnotowany w źródłach jako żyjący. Jego żoną była Jadwiga ze Starzenic²⁸⁹.

W zapisce źródłowej z 1467 r. pojawił się *Bartosz*, który został określony jako brat rodzony Jana Maliskiego. Pisał się z Małyszyna. W 1496 r. wziął w zastaw za 5 grzywien od Jadwigi Masłowskiej i jej syna Waławę łękę przy lesie w Masłowicach. Rok później wziął w zastaw od kmiecia Jarosława za 30 florenów 2 łany ziemi w Raczyńnie²⁹⁰.

W grudniu 1500 r. *Jan*, syn Jana, piszący się jako Maliski z Gaszyna (dobra w tej wsi wniosła mu w posagu jego żona Katarzyna, córka Mikołaja Gaszyńskiego) zastał swoim braciom: Mikołajowi i Wojciechowi za 10 florenów i 24 grosze swój dział w Małyszynie. W maju 1506 r. wspólnie ze swoją żoną, zastał Andrzejowi Brykce-mu Konopnickiemu za sumę 23 grzywien połowę swojego działu w Gaszyńnie²⁹¹. Po tej dacie Jan zapewne zmarł, gdyż nie występuje już w źródłach z późniejszego okresu. Nie pozostawił po sobie potomstwa.

W grudniu 1502 r. wspomniany *Wojciech* i jego brat rodzony *Marcin* Janowicowie, bracia niedzielni w Małyszynie, procesowali się z Jadwigą, wdową po Wojciechu Raczyńskim i jej córkami o 24 grzywiny, które Raczyńskie pożyczyły niegdyś od nich, a których nie oddały w określonym czasie. W dniu 1 I 1505 r. Maliscy wzięli w zastaw od chorążego wieluńskiego Marcina Kowalskiego za sumę 10 grzywien 2 łany osiadłe w Olewinie. Pięć lat później, otrzymali w zastaw od tegoż Kowalskiego za łączną sumę

²⁸⁵ ACW, t. I, k. 286.

²⁸⁶ GWI, ks. I, k. 35, 42, 170.

²⁸⁷ GW, k. 20v.

²⁸⁸ GWI, ks. I, k. 56v.

²⁸⁹ GWI, ks. I, k. 9, 35v; ks. II, k. 53, 141v, 168; GW, k. 28, 37.

²⁹⁰ GWI, ks. I, k. 155v; ks. II, k. 55; ZWI, ks. I, k. 1v.

²⁹¹ GWI, ks. II, k. 168, 368v.

100 grzywien jego dobra dziedziczne w tejże wsi. W 1505 r. Wojciech i Marcin spłacili swoją siostrę Dorotę, żonę Sędziwoja Skrzyńskiego z jej dóbr ojczystych i macierzystych w Małyszynie. Rok później wzięli w zastaw od Piotra Stawskiego i jego żony Elżbiety za sumę 5 grzywien gospodarstwo kmiecia w Stawie. W 1512 r. Maliscy pożyczili Stanisławowi Sławęcie Stawskiemu 20 grzywien pod zastaw 2 kmieci z ich polami w Stawku. 1 I 1516 r. Marcin, wziął w zastaw od Urbana Skrzyńskiego za sumę 15 grzywien jego dział w Kraszkowicach. W lutym 1520 r. pożyczył sędziemu grodzkiemu wieluńskiemu 20 grzywien pod zastaw jego dóbr w Kraszkowicach. Cztery lata później Marcin wspólnie z żoną Jadwigą Kraskowską, zawarł ugodę z jej braćmi: Janem i Kasprem Kraskowskimi z Kraszkowic i Łaszewa w sprawie lasu zwanego Krzczów i leżącego przy nim stawu rybnego²⁹². Wojciech zmarł przed 15 X 1517 r. Był dwukrotnie żonaty. Niestety nieznane są imiona jego żon. Miał 4 synów: Marcina, Wojciecha (z pierwszej żony) oraz Marcina i Grzegorza (z drugiej żony) a także córkę Małgorzatę (nie wiadomo z którego małżeństwa). Marcin zmarł natomiast pomiędzy styczniem a lipcem 1531 r. Miał 2 żony. Pierwszą była Dorota Gaszyńska, natomiast drugą wspomniana Jadwiga, córka Mikołaja Kraskowskiego, z którą ożenił się przed 1509 r. (zapewne wniosła mu w posagu dobra w Kraszkowicach, z których również się pisał, o czym była mowa wyżej)²⁹³.

W 1502 r. *Mikołaj*, syn Jana Janowica, piszący się jako Maliski z Raczyna i noszący przydomek Duszka, procesował się z Jadwigą, żoną kmiecia Mikołaja Kapusty ze Stawku o 28 grzywien. Według rejestru poborowego z 1539 r. Mikołaj był właścicielem połowy łąna w Małyszynie. Mikołaj zmarł po 1547 r., kiedy to po raz ostatni został odnotowany jako żyjący. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była Anna, córka Wawrzyńca Brozdy z Łaszewa. Po jej śmierci (przed 1547 r.) ożenił się z bliżej nieznaną Małgorzatą, z którą miał syna Jana²⁹⁴.

W dniu 1 I 1505 r. *Dorota*, określona jako siostra rodzona Wojciecha i Marcina Janowiców, otrzymała od swojego męża Sędziwoja Rychłowskiego zapis 40 florenów posagu i wiana na połowie jego dóbr w Rychłowicach i Rudzie²⁹⁵.

W 1510 r. *Grzegorz*, syn Wojciecha Janowica wziął w zastaw, wspólnie ze swoimi bratem rodzonym *Marcinem* i braćmi przyrodnimi (po ojcu) *Marcinem* i *Wojciechem* Wojciechowicami, za 25 grzywien od Jakuba Masłowskiego 2 kmieci w Masłowicach na okres jednego roku²⁹⁶.

²⁹² GWI, ks. II, k. 228v, 299, 309v, 378, 507, 571; ks. III, k. 3, 139v, 254-254v.

²⁹³ GWI, ks. III, k. 32v; ks. IV, k. 4v, 36v, 73v; ks. VI, k. 244v; ks. VII, k. 405; ZWI, ks. I, k. 136; ACW, t. II, ks. II, k. 212.

²⁹⁴ GWI, ks. II, k. 168, 216; ks. III, k. 42; ks. VI, k. 83v; RP:1489-1577, k. 705v.

²⁹⁵ GWI, ks. II, k. 309v, 310v.

²⁹⁶ GWI, ks. III, k. 32v; ZW, ks. I, k. 136-136v.

W 1535 r. Grzegorz zobowiązał się zapłacić Mikołajowi z Wielunia, kustoszowi i ofi-
cjałowi wieluńskiemu, 3 wiardunki w zamian za dziesięcinę ze swojego folwarku. Cztery
lata później, sprzedał sędziemu wieluńskiemu Piotrowi Masłowskiemu za 200 grzywien
swoje dobra w Małyszynie. Grzegorz prawdopodobnie zmarł po tej dacie, gdyż nie po-
jawia się w źródłach z późniejszego okresu. Jego żoną była bliżej nieznana Katarzyna.

W 1517 r. Wojciech Wojciechowic otrzymał od Mikołaj Rychłowskiego jego dobra
w Racynie w zamian za swoje dobra w Małyszynie²⁹⁷. W dniu 22 X 1536 r. Marcin, wów-
czas zarządca dworu w Dąbrowie, procesował się z plebanem z Dąbrowy o dziesięcinę
z pól, należących do owego dworu²⁹⁸. Wojciech zmarł po 1549 r., kiedy to po raz ostatni
wystąpił w źródłach. Wówczas to zastawił wspólnie ze swoją żoną Jadwigą 5 niw ziemi
opustoszałej w 3 polach w Racynie Marcinowi Zajacowi Raczyńskiemu za 5 grzywien.
Żoną Wojciecha była wspomniana Jadwiga, córka Wojciecha i Jadwigi Raczyńskich²⁹⁹.

W 1532 r. *Bartłomiej*, syn Marcina Maliskiego i Jadwigi Kraskowskiej, wspólnie
z *Klemensem*, synem Grzegorza i Katarzyny Maliskich oraz jego matką, sprzedali za
80 grzywien Katarzynie, wdowie po Janie Lisie Rychłowskim, młyn w Pątnowie, w któ-
rym rezydował mieszczanin Wawrzyniec Koch.

Siedem lat później Klemens, wspólnie ze wspomnianymi Bartłojem i *Marcinem*
Maliskimi, procesowali się z rymarzem Janem oraz burmistrzem i rajcami wieluńskimi
o młyn zwany Krzczów i staw, należący do tegoż młyna. Ostatecznie spór zakończono
tym, że Maliscy sprzedali mieszczanom wieluńskim ten młyn za 30 grzywien³⁰⁰.

W 1547 r. *Jan*, „*Duszka*” syn Mikołaja Janowica, zapisał swojej żonie Jadwidze,
córcie Stanisława Stryjowskiego, 40 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr
rodziny i zastawnych w Małyszynie. W tym samym roku darował swojej matce
3 pola osiadłe i łąkę w Małyszynie. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553
Jan był właścicielem 3/8 łana w Małyszynie³⁰¹.

W 1549 r. wspomniany wyżej Marcin, syn Marcina Janowica Maliskiego zapisał
swojej żonie Marynie, córcie Stogniewa Zdrowskiego, 100 florenów posagu i wiana
na połowie swoich dóbr ruchomych i nieruchomych w Kraszkowicach³⁰². Trzy lata
później Marcin został oskarżony przez Katarzynę, wdowę po jego bracie Bartłojem
(zmarł przed 1549 r.³⁰³), a teraz żonę Stanisława Łackiego, o zbrojne zajęcie dóbr
oprawnych w Kraszkowicach, zapisanych jej przez Bartłojem³⁰⁴.

²⁹⁷ GWI, ks. III, k. 32v, ks. IV, k. 73, 300; ks. V, k. 85v; ZW, ks. I, k. 136-136v.

²⁹⁸ GWI, ks. III, k. 32v; ZW, ks. I, k. 136-136v; ACW, t. III, k. 455v.

²⁹⁹ GWI, ks. III, k. 32v, 41-41v; ks. VI, k. 327; ZW, ks. I, k. 136-136v.

³⁰⁰ GWI, ks. IV, k. 73; ks. V, k. 88.

³⁰¹ GWI, ks. VI, k. 32, 83v-84; ZD, t. XIII, s. 290.

³⁰² GWI, ks. VI, k. 284.

³⁰³ GWI, ks. VI, k. 383.

³⁰⁴ GWI, ks. VIII, k. 300v.

W 1551 r. *Małgorzata*, córka Marcina Maliskiego i Jadwigi Kraskowskiej otrzymała od swojej matki na wypadek jej śmierci, łąn ziemi w Kraszkowicach³⁰⁵.

W 1458 r. w źródłach wieluńskich pojawił się *Mikołaj*, piszący się jako Maliski z Racyna. Wówczas to zastawił Mikołajowi Mastopowi z Łagiewnik za 10 grzywien łąn osiadły ziemi w Racynie. Dobra w tej wsi objął dzięki małżeństwu z nieznanego imienia córką Mikołaja Strusia herbu Niesobia. Dziesięć lat później poręczył za Stanisława Starzeńskiego, że ten odda dług 50 grzywien Bieniaszowi Waliknowskiemu. Mikołaj prawdopodobnie po tej dacie zmarł, gdyż nie występuje już w źródłach z późniejszego okresu³⁰⁶.

Od wsi **Małyszyn** wzięła sobie nazwisko (**Maliscy**) także rodzina szlachecka, nosząca przydomek **Stobrawa**.

W 1467 r. *Mikołaj*, noszący przydomek *Stobrawa* i piszący się Małyszyna i Wierzchlasu zastawił Bartoszowi z Opojowic za 20 florenów 2 łąny ziemi w Wierzchlesie. Mikołaj zmarł przed 1499 r. Jego żoną była Barbara Urbańska³⁰⁷.

W 1488 r. *Piotr*, syn Mikołaja, piszący się jako Maliski *Stobrawa* z Widawy i Wierzchlasu, otrzymał w zastaw od Mikołaja Barabasa Konopnickiego z Wierzchlasu za 5 grzywien połowę łąna osiadłego w Kochlewie³⁰⁸. W 1500 r. wziął w zastaw od swojego rodzonego brata *Marcina*, noszącego przydomek „Stobrawa” i piszącego się z Wierzchlasu, za sumę 24 grzywien jego dział w Wierzchlesie³⁰⁹. W dniu 1 stycznia następnego roku Piotr i jego bracia: wspomniany Marcin oraz *Grzegorz*, otrzymali od swojej matki – Barbary - zapis jej dóbr posagowych i wiennych w Urbanicach i Wierzchlesie³¹⁰. Następną wzmianka o Piotrze pochodzi z połowy października 1538 r. Wówczas to Piotr pozwał swojego bratanka Pawła, syna Marcina, o zbrojne zagarnięcie jego dóbr w Wierzchlesie. Ostatecznie sprawa ta zakończyła się w czerwcu następnego roku, podziałem tych dóbr pomiędzy zwaśnione strony³¹¹.

W 1507 r. Marcin Mikołajowicz pożyczył 10 grzywien Wojciechowi Oremusowi Gaszyńskiemu pod zastaw łąna osiadłego ziemi w Wierzchlesie, który to łąn trzymał w zastawie od Stanisława Nitry Konopnickiego dziad Wojciecha Stanisław Oremus. Rok później zastawił Piotrowi Raczyńskiemu, mężowi swojej siostry Katarzyny, za

³⁰⁵ GWI, ks. VII, k. 405-406.

³⁰⁶ T. Jurek, *Krąg rodzinny starosty wielkopolskiego Wierzbicy (1352-1369), czyli początki rodu Niesobiów*, „Genealogia. Studia i Materiały Historyczne”, t. I, 1991, s. 19; GWI, ks. I, k. 3, 172v.

³⁰⁷ GWI, ks. I, k. 155; ks. II, k. 131v; GW, k. 28.

³⁰⁸ GW, k. 44.

³⁰⁹ GWI, ks. II, k. 142.

³¹⁰ GWI, ks. II, k. 178.

³¹¹ GWI, ks. V, k. 41-42v, 83-83v.

sumę 18 florenów 2 mieszczan w Toporowie. Jednocześnie pożyczył od Jakuba Maśłowskiego 18 florenów pod zastaw 2 innych mieszczan w tymże mieście. W 1509 r. Marcin wziął w zastaw od swojego brata Piotra za sumę 10 grzywien pół łana osiadłego i pół łana opustoszałego w Wierchlesie, które Piotr samemu trzymał w zastawie za taką samą kwotę od Stanisława Osowskiego z Łyskorni. Dwa lata później, pożyczył Mikołajowi Konopnickiemu z Wierchlasu 24 floreny pod zastaw kmiecia Piotra Czarka z Kraszkowic, siedzącego na półłanku³¹².

W dniu 28 XII 1524 r. *Łukasz, Paweł, i Piotr*, synowie Marcina Maliskiego „Stobrawy” i Katarzyny, razem ze swoją matką, otrzymali w zastaw od Jana Starzeńskiego za sumę 10 grzywien łan ziemi opustoszały w Wierchlesie³¹³.

W 1525 r. w źródłach wieluńskich została odnotowana *Jadwiga*, siostra rodzona Łukasza, Pawła i Piotra Marcinowiców³¹⁴.

W dniu 2 II 1537 r. *Paweł* Marcinowic, piszący się jako Maliski *Stobrawa* z Wierchlasu, Kraszkowic i Olewina, oddał dług plebanowi w Wierchlesie, wynoszący 6 grzywien³¹⁵. 8 IX 1540 r. Paweł pożyczył do dnia 26 grudnia tegoż roku od Wincen-tego Bielecza 15 grzywien pod zastaw łana osiadłego ziemi w Wierchlesie. Jeśliby Maliski nie oddał długu w oznaczonym terminie to Wincenty będzie miał prawo do intromisji w zastawioną część³¹⁶. Następną wzmianka o Pawle pochodzi z 1546 r. Wówczas to zastawił Mikołajowi, Janowi i Wojciechowi Gaszyńskim z Wierchlasu za sumę 10 grzywien 2 łany osiadłe ziemi w Wierchlesie³¹⁷. Cztery lata później zapisał swojej żonie Helenie, córce Jana Starzeńskiego, cały swój dział we wsi Olewin za wyjątkiem niwy ziemi i łąki przy granicy z Wierchlasem³¹⁸. W dniu 15 września tegoż roku Paweł zawarł z Mikołajem Jaśkiem Olewińskim dziedzicem w Olewinie, Wierchlesie i Kraszkowicach ugode, w sprawie rozgraniczenia dóbr w tychże miejscowościach. Paweł zmarł w drugiej połowie 1551 r.³¹⁹

W dniu 1 I 1552 r. *Piotr*, syn Pawła Marcinowica, zastawił za 125 florenów Wojciechowi Skrzyńskiemu z Wierchlasu swoje dobra ruchome i nieruchome, które posiadał w Olewinie. Według rejestrow podatkowych z lat 1552-1553 Piotr był właścicielem połowy łana w Olewinie³²⁰.

³¹² GWI, ks. II, k. 142, 178, 388v, 421v, 422, 424v, 489, 566v.

³¹³ GWI, ks. III, k. 259v.

³¹⁴ ACW, t. III, k. 262v.

³¹⁵ GWI, ks. IV, k. 470.

³¹⁶ ZW, ks. I, k. 427v-428v.

³¹⁷ GWI, ks. II, k. 482v.

³¹⁸ GWI, ks. VII, k. 126v-127.

³¹⁹ ZW, ks. II, k. 292v; GWI, ks. VII, k. 141-142v; ks. VIII, k. 105v.

³²⁰ GWI, ks. VIII, k. 105v; ZD, t. XIII, s. 290.

Z **Urbanic** wywodzili się liczni *Urbańscy*.

Z **Urbanic** pisał się *Mikołaj*, który w dniu 1 I 1459 r. zapisał swojej żonie Katarzynie, córce nieznanej bliżej Doroty, 100 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Urbanicach. W dniu 16 stycznia tego samego roku razem z *Piotrem* i *Bartoszem*, również piszącymi się z tychże **Urbanic**, brał udział w rozprawie sądowej przeciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi w sprawie jego gorszących wybryków przeciwko wierze katolickiej. Mikołaj liczył sobie wówczas 50 lat, Piotr 34 lata a Bartosz 30 lat³²¹.

W 1496 r. wspomniany Piotr kupił od szlachetnego Jana Wyszemborka, mieszcza-
nina wieluńskiego, 2 łany osiadłe w Rudzie za 30 grzywien. Rok później kupił od Agnieszki, żony mieszcza-
nina wieluńskiego Bartosza Wyszemborka, 1 łan ziemi w Rudzie, który
wzięła w zastaw od brata swojego męża Jana za 8 grzywien³²². Piotr zmarł prawdopodobnie po tej dacie, gdyż w źródłach z późniejszego okresu nie ma już o nim żadnych
wzmianek.

W 1497 r. w źródłach wieluńskich został odnotowany *Jakub* Urbański, rodzony brat
braci niedzielnych: *Pawła*, *Klemensa* i *Wojciecha* Urbańskich. Wówczas to pożyczył
od Sędziwoja Skrzyńskiego 20 grzywien. W dniu 4 I 1501 r. zastawił Sędziwojowi Sta-
rzeńskiemu swój dział w Olewinie (1 gospodarstwo chłopskie) za 5 grzywien. Jakub
zmarł przed 1 I 1506 r. Jego żoną była Jadwiga, córka Jana Malika ze Starzenic³²³.

W 1499 r. wspomniani Paweł, Klemens i Wojciech kupili wspólnie 3 opustoszałe
łany ziemi w Rudzie od Bieniasza Wilama Rudzkiego. 1 I 1505 r. wzięli w zastaw od
Gabriela i Sławęty Stawskich pół łana osiadłego we wsi Staw za 10 grzywien. W czerw-
cu tegoż roku wzięli w zastaw za 24 grzywiny od Piotra Bieniackiego dział w Urbani-
cach, który tenże Piotr wziął w zastaw w 1499 r. razem ze swoim bratem Stanisławem
od Jana Urbańskiego, za taką samą sumę pieniędzy.

W 1509 r. Paweł kupił od *Macieja* Urbańskiego, syna Jakuba i jego matki Jadwigi
dział w Olewinie za 6 grzywien. W październiku 1525 r. pozwał Andrzeja Rudzkiego
w sprawie, należących do Urbańskich koni³²⁴. Paweł zmarł przed 28 VI 1531 r. Jego
żoną była Zofia Ostrołęcka³²⁵.

W styczniu 1520 r. Klemens wziął w zastaw na okres 1 roku od Elżbiety, wdowy po
Lutoldzie Bielskim i jej syna Wojciecha, połowę łana osiadłego w Białej za 6 grzywien.
W dniu 1 I 1527 r. Klemens i Wojciech wzięli w zastaw na okres jednego roku od
Wojciecha Urbańskiego z Naramic, syna Mikołaja, niwę w Naramicach za 2 grzyw-

³²¹ GWI, ks. I, k. 21; AC, vol. II, nr 813, 814.

³²² GWI, ks. I, k. 44; ks. II, k. 35, 47; AC, vol. II, nr 813, 814.

³²³ GWI, ks. II, 38v, 97, 175, 179, 352, 482v; ks. VII, k. 44v; ZW, ks. II, k. 167.

³²⁴ GWI, ks. II, k. 118v, 121, 122, 331v, 482v; ks. III, k. 137v, 299.

³²⁵ GWI, ks. III, k. 22.

ny³²⁶. W 1535 r. Klemens nabył od Anny, córki Mikołaja Urbańskiego i jej męża Stanisława Strzeleckiego oraz jej matki Barbary, ich dział w Urbanicach za 80 grzywien³²⁷. W dniu 1 listopada tegoż roku Klemens i Wojciech kupili razem z Wojciechem, synem Mikołaja Urbańskiego, część pola pod Urbanicami za 12 grzywien od Grzegorza Maliskiego z Małyszyna. W 1540 r. Klemens i Wojciech, wzięli w zastaw od sędziego ziemskiego wieluńskiego Piotra Masłowskiego za 11 grzywien łan ziemi w Rudzie, który Piotr nabył od Zofii Urbańskiej³²⁸. Klemens zmarł przed 1547 r.

W 1520 r. Wojciech zobowiązał się wypłacić kościołowi parafialnemu w Naramicach 60 grzywien, które zapisał w testamencie jego zmarły brat Jakub dla kuźnicy kościelnej³²⁹. W dniu 4 I 1535 r. kupił od bratowej Zofii i jej syna Jana 7 łanów w Rudzie za 40 grzywien³³⁰. W dniu 16 I 1542 r. Wojciech, mając przy sobie syna Feliksa, zapisał jego żonie Zofii, córce Andrzeja Jaworskiego, 60 grzywien posagu i 30 grzywien wiana na połowie dóbr w Urbanicach, Rudzie i Olewinie, które przejdą po jego śmierci na wspomnianego syna. Niestety wkrótce Zofia zmarła i pomiędzy Wojciechem a Andrzejem Jaworskim powstał spór o posag. Sprawa zakończyła się polubownie w marcu następnego roku. Wojciech zobowiązał się wówczas oddać do dnia 6 I 1544 r. Jaworskiemu 20 grzywien, które wniosła w posagu jego synowa, a które zostały zapisane przez Urbańskiego na dobrach, jakie miał otrzymać po jego śmierci syn Feliks³³¹. Wojciech zmarł po marcu 1547 r., kiedy to po raz ostatni pojawił się w źródłach.

W 1531 r. *Jan*, syn Pawła Urbańskiego, piszący się z Urbanic i Rudy, razem z matką zastawił Sędziwojowi Rychłowskiemu, dziedzicowi w Rudzie, pół łana w tej wsi za 3 grzywny³³². W maju 1533 r. zastawił Stanisławowi Rychłowskiemu połowę łana w Rudzie za 2,5 grzywny³³³. Dwa lata później, pożyczył dodatkowe 1,5 grzywny od tegoż Rychłowskiego i za łączną sumę 4 grzywien zastawił mu te same pół łana³³⁴. W listopadzie 1537 r. pożyczył od starosty wieluńskiego Andrzeja Konopnickiego z Kroczewa 120 grzywien³³⁵. W styczniu następnego roku Jan, wspólnie ze swoim bratem rodzonym *Marcinem*, zastawili swojemu bratu rodzonemu *Stanisławowi* połowę łana w Rudzie za 4,5 grzywny³³⁶. Następną wzmianka o Janie pochodzi dopiero z 1551 r. Wówczas to

³²⁶ ZW, ks. I, k. 90v.

³²⁷ ZW, ks. I, k. 302v.

³²⁸ GWI, ks. IV, k. 361v; ks. V, k. 122.

³²⁹ ACW, t. III, k. 252v.

³³⁰ GWI, ks. IV, k. 251.

³³¹ GWI, ks. V, k. 269-269v, 311-312.

³³² GWI, ks. IV, k. 34.

³³³ GWI, ks. IV, k. 158.

³³⁴ GWI, ks. IV, k. 326.

³³⁵ GWI, ks. IV, k. 530-530v.

³³⁶ GWI, ks. V, k. 9v.

wspólnie ze swoim bratem rodzonym *Feliksem*, wziął w zastaw od Jakuba Rychłowskiego z Rudy i jego żony Małgorzaty pół łana osiadłego w Rudzie za 10 grzywien³³⁷.

W listopadzie 1537 r. w źródłach wieluńskich został odnotowany *Jan*, syn Wojciecha Urbańskiego³³⁸. Wówczas to poręczył za swojego brata stryjecznego Jana Urbańskiego z Rudy, że ten odda staroście wieluńskiemu Andrzejowi Konopnickiemu z Kroczewa 120 grzywien długu³³⁹. We wrześniu 1545 r. Jan zapisał swojej żonie Katarzynie, córce Warcisława Wolskiego, 50 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Urbanicach i Olewinie³⁴⁰. W 1546 r. Jan razem ze swoim stryjecznym bratem *Stanisławem*, synem Pawła, właścicielem działu w Rudzie, zastawili dział Anny, siostry Jana, w Rudzie Marcinowi Rudzkiemu za 7,5 grzywiny. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Jan był, wspólnie ze swoim bratem rodzonym *Feliksem*, właścicielem 1 zagrodnika we wsi Olewin³⁴¹.

W grudniu 1545 r. *Piotr*, syn Pawła Urbańskiego i Zofii Ostrołęckiej, sprzedał swojemu rodzonemu bratu Feliksowi swój dział w Rudzie za 30 grzywien³⁴².

W styczniu 1547 r. *Jan* zwany *Klimont*, syn Klemensa Urbańskiego, razem ze swoim stryjecznym bratem Janem, synem Wojciecha oraz z Mikołajem Urbańskim wziął w zastaw od Jana Maliskiego z Małyszyna za 10 grzywien 3 pola we wsi Małyszyn³⁴³.

W dniu 1 XI 1549 r. *Maciej*, zwany *Klimont*, syn Klemensa, opracił swojej żonie Małgorzacie, córce Mikołaja Urbańskiego, 10 grzywien na połowie swoich dóbr w Urbanicach, Rudzie i Olewinie³⁴⁴. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Maciej, wspólnie ze swoim bratem Janem, byli właścicielami 1 gospodarstwa chłopskiego w Urbanicach. Ponadto Maciej, wspólnie ze swoim stryjecznym bratem *Feliksem*, synem Wojciecha był właścicielem 1 gospodarstwa w tejże wsi³⁴⁵.

W 1550 r. *Zofia*, córka Klemensa Urbańskiego, otrzymała od swojego męża Jakuba Chodakowskiego zapis 60 grzywien posagu i wiana na jego dobrach w Korzynie w powiecie sieradzkim³⁴⁶.

Z **Urbanic** pisał się także *Mikołaj* i jego potomkowie, którzy też nazywali się **Urbańscy**. Ów Mikołaj po raz pierwszy w źródłach pojawił się w 1498 r., kiedy to otrzymał 50 grzywien posagu swojej żony Małgorzaty, córki Piotra Raczyńskiego z Raczyna.

³³⁷ ZW, ks. II, k. 409.

³³⁸ GWI, ks. VI, k. 5v.

³³⁹ GWI, ks. IV, k. 530-530v.

³⁴⁰ GWI, ks. V, k. 404.

³⁴¹ ZD, t. XIII, s. 290.

³⁴² GWI, ks. V, k. 396.

³⁴³ GWI, ks. VI, k. 5v.

³⁴⁴ GWI, ks. VI, k. 401-401v.

³⁴⁵ ZD, t. XIII, s. 290.

³⁴⁶ GWI, ks. VII, k. 62-62v.

W 1502 r. pożyczył 16 grzywien od braci swojej żony: Piotra, Mikołaja i Macieja. W dniu 1 I 1507 r. Mikołaj pożyczył od nich 9 ł grzywny. Mikołaj zmarł pomiędzy 1520 a 1525 r. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była wspomniana Małgorzata, druga zaś bliżej nieznana Barbara³⁴⁷.

W dniu 2 XII 1530 r. *Wojciech*, syn Mikołaja i Barbary, wystąpił przed sądem kościelnym przeciwko plebanowi z Naramic Świętosławowi, któremu zarzucił, że bez jego zgody ogłosił jego separację z Jadwigą Bolikowską. Jej przyczyną było publiczne życie Wojciecha ze swoją konkubiną, bliżej nieznaną Apolonią. Jadwiga schroniła się wówczas przed mężem na plebani w Naramicach a następnie u swojej matki w Bolikowie³⁴⁸. Sprawa zakończyła się pomyślnie dla Wojciecha, gdyż Jadwiga była nadal określana jego żoną. Wojciech zaś zapewne porzucił swoją kochankę. W czerwcu 1536 r. Wojciech oraz jego rodzeni bracia niedzielni: *Jan*, *Andrzej* i *Mikołaj*, zastawili Wincentemu Bieleczowi z Kraszkowic za 20 grzywien swoje dobra w Urbanicach. Dług musiał zostać przez Urbańskich spłacony do Bożego Narodzenia tegoż roku, w przeciwnym razie Bielecz uzyskałby prawo intromisji w zastawione dobra³⁴⁹. W dniu 11 I 1541 r. Wojciech wprowadził Jadwigę w posiadanie łana ziemi w Naramicach³⁵⁰. Pomiedzy styczniem 1541 r. a czerwcem 1551 r. Wojciech powtórnie się ożenił, tym razem z bliżej nieznaną Katarzyną³⁵¹. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Andrzej, Wojciech i Mikołaj byli właścicielami 1 łana bez zagrodników w Urbanicach³⁵². Wojciech posiadał ponadto połowę łana we wsi Naramice³⁵³.

W 1535 r. *Anna*, córka Mikołaja i Barbary, razem ze swoim mężem Stanisławem Strzeleckim i matką, sprzedała Klemensowi Urbańskiemu za 80 grzywien swój dział w Urbanicach³⁵⁴.

W 1545 r. *Adam*, syn Wojciecha Mikołajowica i Katarzyny, zastawił Feliksowi Starczewskiemu i jego sukcesorom z ziemi sieradzkiej za 30 grzywien swój dział w Smaszkowie, leżącym w tej ziemi. Jeśliby ów Feliks napotkał jakieś trudności w korzystaniu z zastawu ze strony krewnych Adama, to wówczas Wojciechowie zobowiązywał się zapłacić Feliksowi sumę zastawną³⁵⁵. Istotnie Feliks nie mógł wejść w spokojne posiadanie zastawu i zażądał od Adama owych pieniędzy. Urbański jednak zaczął się

³⁴⁷ ZW, ks. I, k. 217av; GWI, ks. II, 75, 210v, 384v; ks. III, k. 173, 299; ks. IV, k. 382v; ks. VI, k. 401.

³⁴⁸ AC, vol. III, pars. I, nr 846.

³⁴⁹ GWI, ks. IV, k. 382v.

³⁵⁰ GWI, ks. V, k. 179v.

³⁵¹ GWI, ks. VI, k. 179v (Jadwiga po raz ostatni pojawiła się w dokumentach), 370; ks. VII, k. 242 (Katarzyna określona została jako zmarła).

³⁵² ZD, t. XIII, s. 290.

³⁵³ ZD, t. XIII, s. 290, 292-293.

³⁵⁴ ZW, ks. I, k. 217av; GWI, ks. IV, k. 302v.

³⁵⁵ GWI, ks. V, k. 443.

uchylać od ich spłaty. Starczewski pozwał go wówczas do sądu. Ostatecznie Wojciechowicz został zmuszony wyrokiem sądowym do zapłacenia Starczowskiemu owych 30 grzywien, co nastąpiło dopiero w 1549 r.³⁵⁶ W 1550 r. Adam sprzedał Benedyktowi Kamińskiemu z Brzykowa, łan opustoszały ziemi we folwarku w Naramicach za 9 grzywien³⁵⁷. Rok później nie zgodził się na wprowadzenie swojej rodzonej siostry *Łucji*, żony Adama Chodakowskiego, w posiadanie dóbr w Naramicach, które należały jej się po matce. Dopiero w 1552 r. - po procesie sądowym - Adam musiał zgodzić się na przekazanie części macierzyzny tejże *Łucji*³⁵⁸.

W dniu 1 XI 1549 r. *Małgorzata*, córka Mikołaja i Barbary, otrzymała od swojego męża Macieja „Klimonta” Urbańskiego, syna Jakuba, zapis 10 grzywien wiana na połowie jego dóbr w Urbanicach, Rudzie i Olewinie³⁵⁹.

W 1499 r. w źródłach wieluńskich został odnotowany *Jan z Urbanic*. Zastawił on wówczas braciom Piotrowi i Stanisławowi Bieniackim swój dział w Urbanicach za 24 grzywiny³⁶⁰. Nie wiadomo, do której rodziny należy go zaliczyć.

Z Olewina pisał się *Stranko*, burgrabia wieluński, odnotowany w źródłach w 1350 r.³⁶¹

W 1388 r. w źródłach pojawił się *Paweł z Olewina*³⁶².

Z Olewina pisał się także *Piotr*, który 27 VII 1425 r. był świadkiem wyroku sądu ziemskiego wieluńskiego w sprawie o naganienie w szlacheństwie Jana z Łyskorni przez Macieja Strusia z Raczyzna³⁶³.

W 1458 r. *Jan z Olewina* procesował się z Piotrem z Opatowic w bliżej nieznanej sprawie. Po raz ostatni w źródłach został wymieniony w 1466 r. Jego żoną była bliżej nieznana Jadwiga³⁶⁴.

W 1459 r. *Katarzyna z Olewina* wzięła w zastaw od Mikołaja Rychłowskiego za 3 grzywiny pół jego łana w Olewinie.

³⁵⁶ GWI, ks. VI, k. 9, 281.

³⁵⁷ GWI, ks. VII, k. 161.

³⁵⁸ GWI, ks. VII, k. 242-242v, 297.

³⁵⁹ GWI, ks. VI, k. 401-401v.

³⁶⁰ GWI, ks. II, k. 118v-119.

³⁶¹ SHGZW, s. 124.

³⁶² Ibidem.

³⁶³ MK, ks. XXIV, k. 196v.

³⁶⁴ GWI, ks. I, k. 8v.

W 1464 r. *Jakub z Olewina* wziął w zastaw od Grzegorza Starzeńskiego za 3 grzywny pół łana osiadłego w Starzenicach. Żoną Jakuba była bliżej nieznana Jadwiga³⁶⁵.

W tym samym roku *Małgorzata z Olewina* wyszła za mąż za Stanisława Stradzę z Bieniadcic. Mąż zapisał jej wówczas 200 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Bieniadcicach³⁶⁶.

Z Olewina pisali się także bracia rodzeni *Jan* i *Grzegorz Olewińscy*. W 1490 r. Jan wspólnie z Grzegorzem Zelmanem zeznawał w sprawie pomiędzy Jadwigą Paszkowską a jej mężem Andrzejem Płoszowskim. W czerwcu 1502 r. Grzegorz kupił od swojej bratanicy *Jadwigi*, córki Jana, za 70 grzywien jej dobra w Olewinie³⁶⁷. 1 I 1510 r. Grzegorz oddał Pawłowi Łaszowskiemu, wójtowi bolesławieckiemu, dług wynoszący 8 grzywien. Grzegorz zmarł prawdopodobnie po 1512 r., kiedy to po raz ostatni pojawił się w źródłach³⁶⁸.

Z Olewina pochodziła także rodzina *Olewińskich*, nosząca przydomek „*Jasiek*”.

W 1494 r. *Piotr „Jasiek”*, piszący się z Olewina, mansjonarz wieluński, zawarł ugodę z Katarzyną, wdową po Łukaszu Gromadzkim, w sprawie 11 grzywien, które zapisał niegdyś jej mąż kolegiacie wieluńskiej³⁶⁹.

W 1496 r. po raz pierwszy w źródłach pojawił się *Jan „Jasiek”*, piszący się z Olewina. Wówczas to sprzedał braciom Janowi i Grzegorzowi Olewińskim z Olewina za 20 florenów swój dział w Kraszkowicach i Pychowe Kąty³⁷⁰. W 1501 r. dał swojej córce Katarzynie, żonie Marcina Maliskiego „Stobrawy”, 27 grzywien posagu. Pięć lat później spłacił Janowi Starzeńskiemu, sędziemu grodzkiemu wieluńskiemu, dług wynoszący 10 grzywien. W 1509 r. sąd wieluński ustanowił wadium w wysokości 100 grzywien, w sprawie pomiędzy Janem „Jaśkiem” i Mikołajem Olewińskim a prepozytem wieluńskim Andrzejem. Rok później wspólnie z Grzegorzem Olewińskim procesował się z Jakubem Dundą z Białej o jakieś dobra w Naramicach i Świątkowicach. Jan „Jasiek” zmarł pomiędzy tą datą (został wówczas po raz ostatni wymieniony w źródłach) a 29 IX 1525 r.³⁷¹

W 1501 r. w źródłach wieluńskich został odnotowany *Andrzej „Jasiek”* z Olewina. Wówczas to był jednym z jednaczych sądowych w sprawie pomiędzy Mikołajem Anzelmem z Mokrska a Małgorzatą Bolikowską³⁷².

³⁶⁵ GWI, ks. I, k. 117; ZWI, ks. I, k. 30.

³⁶⁶ GWI, ks. I, k. 38, 115.

³⁶⁷ ZWI, ks. I, k. 30.

³⁶⁸ ZWI, ks. I, k. 590.

³⁶⁹ ACW, t. II, ks. I, k. 105v.

³⁷⁰ GWI, ks. II, k. 30v-31.

³⁷¹ GWI, ks. II, k. 191, 381, 464, 508v.

³⁷² GWI, ks. II, k. 190v.

W 1525 r. po raz pierwszy w źródłach pojawił się *Mikołaj „Jasiek”* Olewiński, piszący się z Olewina, Wierzchlasu i Kraszkowic. Wówczas to razem ze swoim rodzonym bratem *Stanisławem „Jaśkiem”*, zastawił kmieciowi Andrzejowi Orłowi za 10 grzywien łan ziemi, zwany Olewiński oraz 3 pola z łąkami i ogrodem w Rudzie³⁷³. Dwanaście lat później sprzedał owe dobra Piotrowi Masłowskiemu za sumę 30 grzywien³⁷⁴. Następna wzmianka o Mikołaju Jaśku pochodzi z dnia 14 IX 1545 r. Wówczas to sprzedał Piotrowi Masłowskiemu za 10 grzywien staw rybny, zwany Słup, w Jordanowskich Kątach³⁷⁵. 1 I 1547 r. zastawił za 3 grzywny kmieciowi Janowi Marchewce, poddanemu Piotra Masłowskiego, 7 bruzd ziemi, które trzymał w zastawie od zmarłego już wówczas Marcina Starzeńskiego³⁷⁶. W dniu 15 IX 1550 r. Mikołaj został pozwany przez Pawła Maliskiego „Stobrawę”, dziedzica w Olewinie, Wierzchlesie i Kraszkowicach w sprawie o dobra w tych wsiach³⁷⁷. W 1551 r. otrzymał od swojego brata Stanisława jego dobra, które ten posiadał w Olewinie i Wierzchlesie³⁷⁸. Według rejestrow podatkowych z lat 1552-1553 Mikołaj „Jasiek” posiadał 3 łany w Olewinie³⁷⁹.

Z Olewina pisał się także *Mikołaj* Olewiński. W 1498 r. otrzymał od swojej teściowej Katarzyny Walknowskiej, w posagu za swoją żonę Eufemią dobra w Walkowie i Strobinie. W zamian za to Mikołaj zapisał Eufemii 40 grzywien wiana. W 1509 r. sąd wieluński ustanowił wadium w wysokości 100 grzywien w sprawie pomiędzy Mikołajem Olewińskim i Janem „Jaśkiem” z Olewina a prepozytem wieluńskim Andrzejem. Mikołaj zmarł pomiędzy tą datą a 29 XII 1526 r.³⁸⁰

Z Olewina pisał się także *Marcin Olewiński*. W lipcu 1503 r. zapisał swojej żonie Annie, córce zmarłego już wówczas wójta wieluńskiego Jana i Heleny, 60 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Olewinie i na połowie sołectwa w Wieluniu. W dniu 1 I 1505 r. pożyczył mieszczaninowi wieluńskiemu Mikołajowi Mice 7 grzywien. Marcin zmarł pomiędzy tą datą a kwietniem 1506 r.³⁸¹

W kwietniu 1506 r. *Jan*, stryj rodzony i opiekun córki Marcina – *Anny* – a zatem jego brat, mansjonarz kolegiaty wieluńskiej, wziął w zastaw od swojej bratowej Anny, żony

³⁷³ GWI, ks. III, k. 500.

³⁷⁴ GWI, ks. IV, k. 525v.

³⁷⁵ ZW, ks. II, k. 62v-62a.

³⁷⁶ ZW, ks. II, k. 205v.

³⁷⁷ GWI, ks. VII, k. 141-142v.

³⁷⁸ GWI, ks. VII, k. 324-324v, 402.

³⁷⁹ ZD, t. XIII, s. 290, 291.

³⁸⁰ GWI, ks. II, k. 71, 71v, 464; ks. III, k. 344v.

³⁸¹ GWI, ks. II, k. 251, 251v, 290, 368v, 369v; ks. III, k. 6.

wspomnianego Marcina, za 3 grzywny łan ziemi z jej oprawy wdowiej³⁸². W 1516 r. odkupił prawem bliższości od mieszczanina wieluńskiego Marcina Czolotki dla swojej bratanicy Anny (wnuczki wójta wieluńskiego) dział sołectwa wieluńskiego, który został wcześniej kupiony przez owego Marcina od Mikołaja Barabasza Konopnickiego z Wierzchlasu za 11 grzywien³⁸³. Rok później wspólnie ze wspomnianą Anną, procesował się z jej babką Heleną w bliżej nieznanej sprawie³⁸⁴. W dniu 22 III 1518 r. był jednym ze świadków przy tym, jak bracia konwentu św. Mikołaja z Wielunia oświadczyli, że otrzymali 2 grzywny reszty z kwoty 10 grzywien od Jana z Parcic, śpiewaka i altarysty wieluńskiego za ogród Rusowskiego³⁸⁵. Jan zmarł po 29 XII 1526 r., kiedy to został po raz ostatni wymieniony w źródłach jako żyjący³⁸⁶.

Z **Kraszkowic** pisał się *Stanisław „Cichosz”*. Używał herbu **Nalęcz**. W źródłach pojawił się tylko jeden raz w dniu 7 II 1424 r. Wówczas to oczyścił się z nagany szlachectwa, uczynionej przez Piotra z Czenina³⁸⁷. W dniu 27 VII 1425 r. *Piotr „Cichosz”* z Kraszkowic herbu **Nalęcz** poświadczył szlachectwo Jana z Łyskorni, naganego przez Macieja Strusia z Raczyna³⁸⁸. Piotr i Stanisław zapewne byli ze sobą spokrewnieni o czym świadczyć może używany przez nich przydomek „Cichosz” oraz ten sam herb.

W dniu 27 VII 1425 r. *Tomasz z Kraszkowic* był świadkiem w sprawie o nagane szlachectwa Jana z Łyskorni. W dniu 14 I 1444 r. był obecny przy fundacji przez Jana Długosza ołtarza w kościele parafialnym w Brzeźnicy. W dniu 16 I 1459 r. wspólnie z innymi szlachcicami wieluńskimi, zeznawał jako świadek oficjała wieluńskiego Mikołaja z Rogulic w sprawie przeciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi, który dopuścił się wykroczeń przeciwko wierze katolickiej. Tomasz był wówczas włodarzem w Sieńcu. W tym samym roku był jednym z jednaczy sądowych w procesie pomiędzy Stefanem z Masłowic i jego żoną Zofią. Po raz ostatni w źródłach wystąpił w 1463 r. Wówczas to brał udział w sprawie sądowej Anny Kowalskiej z Andrzejem i Janem z Praszki³⁸⁹.

W 1459 r. *Mikołaj Kraskowski z Kraszkowic* procesował się ze Stanisławem Bielskim w bliżej nieznanej sprawie. W tym samym roku procesował się z Janem Wierz-

³⁸² GWI, ks. II, k. 369; ks. III, k. 6.

³⁸³ GWI, ks. III, k. 6-6v.

³⁸⁴ GWI, ks. III, k. 47.

³⁸⁵ ZDZP II, nr 195b.

³⁸⁶ GWI, ks. III, k. 344v.

³⁸⁷ MK, ks. LXVI, k. 45v-46.

³⁸⁸ MK, ks. XXIV, k. 196.

³⁸⁹ KDW, t. V, nr 716; MK, ks. XXIV, k. 196v; AC, vol. II, nr 813; GW, ks. I, k. 31, 101.

chlejskim o granice pomiędzy wsiami: Kraszkowice a Wierzchlas. Mikołaj po raz ostatni w źródłach został odnotowany w 1463 r.³⁹⁰

W dniu 6 I 1459 r. *Jan z Kraszkowic* (od 1462 r. burgrabia wieluński) był świadkiem w sprawie pomiędzy Stanisławem Kaszałą z Komornik a Janem z Naramic. Następna wzmianka o Janie pochodzi z 1462 r. Wówczas to brał udział w sądzie, przed którym toczyła się sprawa Stanisława Więckowskiego z Andrzejem Dundą z Białej. Rok później brał udział w sprawie sądowej Anny Kowalskiej z Andrzejem i Janem z Praszki³⁹¹. Jan prawdopodobnie po tej dacie zmarł, gdyż nie pojawia się już w źródłach z późniejszego okresu. Nic też nie wiadomo o jego ewentualnej żonie czy dzieciach.

W 1476 r. *Anna*, córka nieżyjącego już wówczas *Floriana z Kraszkowic*, żona Mikołaja z Chotowa, zastawiła Maciejowi Raczyńskiemu za 50 florenów 5 łanów ziemi w Kraszkowicach³⁹².

Z Kraszkowic pisali się także *Jakub* i *Mikołaj Kraskowscy* (ten ostatni także z Łaszewa). Po raz pierwszy w źródłach zostali odnotowani 26 I 1488 r. Wówczas to pożyczyli od Stanisława Oremusa z Gaszyna 14 florenów na okres jednego roku. Dwa lata później zgodzili się, aby Ludmiła z Mierzyc sprzedała Jakubowi Starzechowskiemu 3,5 łana w Mierzycach, które Kraskowscy trzymali w zastawie. W tym samym roku Mikołaj oskarżył plebana z Łaszewa Jakuba o zbrojne najście jego dworu w Łaszewie, a poczynione szkody wycenił na sumę 100 florenów³⁹³. W 1496 r., wziął w zastaw od Katarzyny Osjakowskiej 2 mieszczan z Osjakowa za sumę 16 grzywien. W latach 1496-1500 procesował się ze Stanisławem Wierzchlejskim o łąki w Wierzchlesie i las zwany Krzczów. Sprawa zakończyła się polubownie. W latach 1496-1499 wspólnie ze swoją żoną, bliżej nieznaną Katarzyną, brał udział w sporze sądowym z braćmi: Mikołajem Barabaszem i Stanisławem Nitrą Konopnickimi o pewne dobra w Wierzchlesie, które Kraskowski oprawił swojej żonie. W 1505 r. Mikołaj kupił od Jerzyka z Kraszkowic za 7 grzywien i 1 wiardunku jego dział w tychże Kraszkowicach³⁹⁴. W 1513 r. Mikołaj wyraził zgodę na to, żeby krawiec wieluński Bartosz oddał swoje długi, które miał u Mikołaja, wikariuszowi wieluńskiemu Mikołajowi z Wielunia³⁹⁵.

³⁹⁰ GWI, ks. I, k. 40, 41; SHGZW, s. 99.

³⁹¹ GWI, ks. I, k. 22, 85v, 101.

³⁹² GWI, ks. I, k. 22v.

³⁹³ ACW, t. II, ks. I, k. 32.

³⁹⁴ GWI, ks. II, k. 18v, 27v, 28, 113v, 116, 116v, 131, 134, 154, 326v.

³⁹⁵ ACW, t. III, k. 3.

W 1497 r. Jakub wziął w zastaw od Mikołaja Walknowskiego za 8 florenów połowę młyna na rzece Wierznicy. Jakub zmarł przed 1 I 1508 r. Pozostawił po sobie córkę Annę, żonę Jakuba Dzierbińskiego³⁹⁶.

W 1497 r. - według A. Bonieckiego - *Janowi*, synowi Mikołaja i Katarzyny, piszącemu się jako Kraskowski z Łaszewa, król Jan Olbracht skonfiskował wsie: Goczolinę w powiecie bydgoskim i Krapierów w powiecie nakielskim, z powodu niestawienia się na wyprawę mołdawską i nadał je Wojciechowi Łabiszyńskiemu³⁹⁷. Rok później Jan pożyczył 10 grzywien i 30 florenów od Jakuba Kobyłańskiego na okres jednego roku. W 1499 r. wziął w zastaw od Jana Walknowskiego 3 łany w Naramicach za sumę 30 grzywien. Siedem lat później zeznawał wspólnie z innymi szlachcicami wieluńskimi, w sprawie Jana Szoffa ze Skomlina przeciwko wojewodzinie sandomierskiej Elżbiecie Tarnowskiej, tenutariuszce wieluńskiej. W 1509 r. zastawił Mikołajowi Konopnickiemu z Wierzchlasu za sumę 6 florenów połowę łana w Kraszkowicach. Następna informacja o Janie pochodzi dopiero z 1524 r. Wówczas to, wspólnie ze swoim bratem rodzonym *Kasprem*, zawarł ugodę z Marcinem Maliskim i jego żoną *Jadwigą* Kraskowską, swoją siostrą, w sprawie lasu zwanego Krzczów i leżącego przy nim stawu rybnego³⁹⁸. Po raz ostatni w źródłach został odnotowany w dniu 10 V 1542 r., kiedy to wspólnie z Janem Gładyszem, Mikołajem Starzechowskim oraz rektorem kościoła parafialnego w Łaszewie (nieznane jest jego nazwisko) procesowali się z Wojciechem z Żarnowa, plebanem łaszewskim, o dziesięcinę³⁹⁹.

W dniu 7 I 1544 r. wspomniany Kasper Kraskowski zapisał swojej żonie Katarzynie Zborowskiej, jako oprawę wdowią, dobra w Strobinie, które nabył od Wojciecha Kroczyńskiego-Konopnickiego za 300 grzywien. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Kasper był wspólnie z Marcinem Belchackim, Stanisławem Łackim i Piotrem Bolikowskim, współwłaścicielem 9 zagrobników w Kraszkowicach, a także razem z Belchackim tamtejszego młyna. Natomiast działu w Łaszewie zapewne pozbył się przed 1552 r., gdyż nie jest on wymieniony wśród właścicieli tejże wsi⁴⁰⁰.

Z Rychłowic pochodzili liczni **Rychłowscy**.

W 1439 r. *Wojciech* z **Rychłowic** kupił od Jadwigi za 12 grzywien jej dom narożny w Wieluniu. Następna o nim wzmianka pochodzi z dnia 16 stycznia 1459 r. Wówczas to wspólnie m. in. z *Dziersławem Rychłowskim* z tychże **Rychłowic**, zeznawał przeciwko plebanowi z Rudy Stanisławowi w sprawie zgorszeń przeciwko wierze katolickiej. W tym samym roku Dziersław był jednym z jednaczych sądowych pomiędzy brać-

³⁹⁶ GWI, ks. II, k. 53v, 419; ks. III, k. 89; GW, k. 46; MK, ks. XIV, k. 396.

³⁹⁷ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XII, s. 252.

³⁹⁸ GWI, ks. II, k. 98-99v, 254-254v, 370, 457v.

³⁹⁹ ACW, t. III, k. 532-532v.

⁴⁰⁰ GWI, ks. II, k. 174, 254; ks. III, k. 254-254v; ks. V, k. 359-360; ZD, t. XIII, s. 290, 295.

mi Tomaszem i Maciejem z Opojowic. W dniu 25 czerwca tegoż roku odstąpił Stańczykowi z Rudy połowę łąna w Rudzie od strony Rychłowic. Rok później Wojciech, pożyczył swojemu krewnemu Stanisławowi Lisowi Rychłowskiemu z Gaszyna 12 grzywien pod zastaw 1,5 łąna w Gaszynie. W 1462 r. zastawił temuż Stanisławowi za 20 grzywien 2 łąny w Rychłowicach⁴⁰¹.

W 1459 r. *Mikołaj z Rychłowic* zastawił za 2 grzywiny Stanisławowi ze Starzenic pół łąna w Olewinie, który trzymał w zastawie od Katarzyny z Olewina⁴⁰².

Przed 14 VI 1476 r. w źródłach został odnotowany *Andrzej z Rychłowic*, mąż bliżej nieznaney Weroniki⁴⁰³.

Z *Rychłowic* pisali się także *Rychłowscy*, noszący przydomek *Lis*.

W 1460 r. w źródłach został odnotowany *Stanisław*, który nosił przydomek „*Lis*” i pisał się jako Rychłowski z Gaszyna. Wówczas to wziął w zastaw od Mikołaja z Raczyzna i jego matki Małgorzaty za 10 grzywien połowę jego dóbr w Raczyźnie. W 1462 r. wziął w zastaw od tegoż Wojciecha za 20 grzywien 2 łąny w Rychłowicach. W dniu 1 I 1464 r. zeznawał w procesie Stanisława ze Zdrowej przeciwko Tomaszowi z Radoszewic. Żoną Stanisława była bliżej nieznaną Dorotą⁴⁰⁴.

W 1496 r. w źródłach pojawił się *Jan „Lis” Rychłowski*. Pisał się z Rychłowic i Rudy. Wówczas to został sądownie wwiązany w łąn ziemi osiadły w Gaszynie, należący do bliżej nieznanego Wincentego, który to łąn ów Wincenty zastawił mu pod pożyczkę 10 grzywien, której tenże Wincenty nie spłacił w określonym terminie⁴⁰⁵. 3 X 1497 r. król Jan Olbracht nadał Bieniaszowi Wilamowi Rudzkiemu dokument, na podstawie którego Rudzki nabył prawo do nabycia od Jana działu jego kmieci w Rudzie: Grzegorza i Wojciecha Orłów za niestawienie się Rychłowskiego na wyprawę mołdawską. Jednak Rychłowski wystąpił sądownie w tej sprawie przeciwko Bieniaszowi i ostatecznie odzyskał obu kmieci⁴⁰⁶. W dniu 7 V 1498 r. kupił od Małgorzaty, córki Jana Suchorzawskiego z Komornik, za sumę 20 grzywien łąn ziemi osiadły w tychże Komornikach. W 1503 r. darował swojemu wnukowi Janowi łąn ziemi w Gaszynie. W dniu 1 I 1505 r. Jan sprzedał swój dział w Rychłowicach za sumę 60 grzywien Piotrowi z Ostrowa i jego żonie Agnieszce⁴⁰⁷. W dniu 30 listopada tegoż roku kupił za 14

⁴⁰¹ GWI, ks. I, k. 26v, 55v, 82v; ZDP, nr 3490; AC, vol. II, nr 813.

⁴⁰² GWI, ks. I, k. 37v, 38.

⁴⁰³ GW, k. 40v.

⁴⁰⁴ GWI, ks. I, k. 7v, 43v, 55v, 82v, 83, 108; ks. II, k. 3.

⁴⁰⁵ GWI, ks. II, k. 3; ks. III, k. 45.

⁴⁰⁶ ZW, ks. I, k. 9-9v.

⁴⁰⁷ GWI, ks. II, k. 69, 253v-254, 292-292v.

grzywien od Andrzeja Brykcego Komornickiego pół łana z ogrodem w Komornikach⁴⁰⁸. Jan zmarł po 1517 r., kiedy to po raz ostatni został wymieniony w źródłach. Jego żoną była Katarzyna, córka Andrzeja Rudzkiego⁴⁰⁹.

W 1501 r. *Mikołaj*, syn Jana „Lisa” Rychłowskiego, ze swoim ojcem zeznawał w sprawie pomiędzy wojewodziną sandomierską Elżbietą Tarnowską a Janem Kośmidrem z Białej. Mikołaj zmarł przed 14 IX 1522 r. Jego żoną była Małgorzata, córka Wojciecha Maliskiego⁴¹⁰.

W 1503 r. w źródłach wieluńskich został odnotowany *Jan „Lis”*, syn *Stanisława „Lisa”* Rychłowskiego, syna wspomnianego Jana „Lisa” Rychłowskiego (w 1508 r. Jan Stanisławowic został określony jako wnuk Jana „Lisa”)⁴¹¹. Pisał się jako Gąsżyński (od działu w Gąszynie), dziedzic w Rudzie. Wówczas to otrzymał od swojego dziada Jana „Lisa” Rychłowskiego łan ziemi w Gąszynie. W 1508 r. Jan pożyczył od Wojciecha Oremusa i jego brata Stanisława Gąsżyńskich 30 grzywien pod zastaw 6 łanów w Gąszynie. Jan zmarł przed 17 VII 1531 r. Jego żoną była bliżej nieznana Katarzyna⁴¹².

W dniu 1 I 1505 r. *Sędziwój*, syn Jana „Lisa” Rychłowskiego, zapisał swojej żonie Dorocie Maliskiej z Małyszyna 40 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Rychłowicach i Rudzie. W dniu 1 stycznia następnego roku, Sędziwój sprzedał Janowi Stańczykowi Rudzkiemu 1,5 łana osiadłego ziemi w Rudzie za 30 grzywien. W czerwcu tegoż roku wziął w zastaw od Bieniasza Wilama Rudzkiego i jego żony Katarzyny, łan ziemi osiadły w Rudzie za 10 grzywien. W 1508 r. otrzymał w zastaw ponownie, od owego Bieniasza i jego żony łan ziemi osiadły w Rudzie, tym razem za 20 grzywien. W 1512 r. pożyczył Stanisławowi Sławęcie Stawskiemu 8 grzywien pod zastaw łana osiadłego ziemi w Stawku na okres jednego roku. Następna wzmianka o Sędziwoju pochodzi z dnia 31 X 1519 r. Wówczas to wziął w zastaw od Bieniasza Wilama Rudzkiego za 2,5 grzywiny na okres jednego roku, poczynając od Bożego Narodzenia tegoż roku, jego folwark w Rudzie. Następna wzmianka o Sędziwoju pochodzi dopiero z 28 VI 1531 r. Wówczas to zastawił Zofii, wdowie po Pawle Urbańskim i jej synowi Janowi, połowę łana w Rudzie za 5 grzywien. Po raz ostatni Sędziwój w źródłach został wymieniony w 1537 r.⁴¹³

W 1517 r. *Benedykt*, syn Jana „Lisa” Rychłowskiego otrzymał od swojego wuja macierzystego Jan Stańczyka Rudzkiego zobowiązanie, że z powodu nie wypłacenia przez tegoż Jana posagu jego matce (siostrze owego Jana), dołączy do macierzyzny

⁴⁰⁸ ZWI, ks. I, k. 101 v.

⁴⁰⁹ GWI, ks. II, k. 290, 425 v; ks. III, k. 42 v, 45; ks. IV, k. 39.

⁴¹⁰ GWI, ks. II, k. 199; ks. III, k. 42 v; ks. IV, k. 4 v; ZW, ks. I, k. 23.

⁴¹¹ GWI, ks. II, k. 425 v.

⁴¹² GWI, ks. II, k. 253 v-254, 425 v; ks. III, k. 242; ks. IV, k. 51 v.

⁴¹³ GWI, ks. II, k. 290, 310 v, 351 v, 379, 423 v, 589; ks. III, k. 130 v; ks. IV, k. 34, 486.

tegoż Benedykta część ze swoich dóbr, które Rudzki odziedziczył po swojej matce⁴¹⁴. Benedykt zapewne zmarł po tej dacie, gdyż nie pojawia się już w źródłach z późniejszego okresu.

W dniu 14 IX 1522 r. *Piotr*, syn Mikołaja Janowica, piszący się z Rudy, zastawił Waławowi Masłowskiemu i jego żonie Zofii za 10 grzywien swój dział w Rychłowicach⁴¹⁵. W dniu 17 VII 1531 r. sprzedał za 40 grzywien stryjowi Waławowi swój dział w Rudzie, z wyjątkiem połowy łąna zwanego młynkowskim. W dniu 6 XII 1536 r. Piotr razem ze swoją żoną Agnieszką, sprzedali wikariuszom kolegiaty wieluńskiej za sumę 20 grzywien swoje pola w Rychłowicach i inne posiadłości w ziemi wieluńskiej, na których siedzieli kmiecie płacący po 2 floreny czynszu rocznie⁴¹⁶. Według rejestru poborowego z 1539 r. Piotr był właścicielem półłanka w Rudzie⁴¹⁷. W 1542 r. wspólnie z żoną, Rychłowski zastawił mansjonarzom wieluńskim za 15 grzywien swoje dobra w Rychłowicach i Rudzie⁴¹⁸. W 1551 r. wziął w zastaw od swojej siostry *Katarzyny*, wdowy po Andrzeju Raczyńskim, za 6 grzywien połowę łąna osiadłego w Raczynie⁴¹⁹. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Piotr był, wspólnie ze swoim bratem stryjecznym *Hieronimem* Rychłowskim, synem Sędziwoja, współwłaścicielem 3 zagrodników w Rychłowicach⁴²⁰.

W zapisce sądowej z 1531 r. *Waław* Rychłowski został określony jako stryj Piotra, syna Mikołaja Janowica. Był zatem bratem owego Mikołaja i synem Jana „Lisa” Rychłowskiego. W dniu 17 VII 1531 r. kupił od stryja Piotra za 4 grzywny cały jego dział w Rudzie, z wyjątkiem połowy łąna zwanego Młynkowskim. Sześć lat później, sprzedał za 2 grzywny swoje dobra w Rudzie Piotrowi Masłowskiemu. W dniu 11 I 1541 r. darował swojemu bratankowi Hieronimowi, synowi Sędziwoja łąn ziemi w Rudzie. Waław zmarł prawdopodobnie bezpotomnie po tej dacie⁴²¹.

W 1533 r. *Jan* i *Jakub*, synowie Jana „Lisa” Gaszyńskiego, razem ze swoją matką, sprzedali Jarosławowi Masłowskiemu za 80 grzywien swój dział w Rudzie. W dniu 11 XI 1551 r. Jan sprzedał bratu Jakubowi za 60 grzywien swój dział w Rudzie. Tego samego dnia Jakub, razem ze swoją żoną, bliżej nieznaną Małgorzatą, zastawił za 10 grzywien Janowi i Feliksowi Urbańskim połowę łąna osiadłego w Rudzie. Wkrótce po tej dacie Jan prawdopodobnie zmarł, gdyż nie wymieniają go rejestry podatkowe

⁴¹⁴ GWI, ks. III, k. 45.

⁴¹⁵ GWI, ks. VII, k. 361; ZW, ks. I, k. 23.

⁴¹⁶ GWI, ks. IV, k. 39, 442-442v.

⁴¹⁷ RP: 1489-1577, k. 705v.

⁴¹⁸ GWI, ks. V, k. 278v-279.

⁴¹⁹ GWI, ks. VII, k. 361-361v.

⁴²⁰ ZD, t. XIII, s. 290.

⁴²¹ GWI, ks. IV, k. 39, 484; ks. V, k. 180; Wymieniony w rejestrach podatkowych z lat 1552-1553 wśród właścicieli Rychłowic Waław był synem Stanisława (ZD, t. XIII, s. 290).

z lat 1552-1553. Natomiast Jakub w świetle tych rejestrów był właścicielem 1 łana w Rudzie⁴²².

Z **Rychłowic** pisał się także *Stanisław Rychłowski*, który w 1533 r. wziął w zastaw od Urbańskich 3 pola kmiece w Rudzie za 2,5 grzywny. W tym samym roku, wspólnie ze swoją żoną, bliżej nieznaną Elżbietą, pożyczili Marcinowi i Janowi Starzeńskim 40 grzywien na budowę kuźni i młyna w mieście Osjakowie. Według rejestru podatkowego z 1539 r. Stanisław był właścicielem połowy łana w Rychłowicach. W dniu 24 I 1547 r. wziął w zastaw za 10 grzywien od Wojciecha Mierzyckiego i jego żony Doroty 1 1/2 łana ziemi osiadły w Przywozie. Stanisław zmarł pomiędzy tą datą a 15 sierpnia następnego roku⁴²³.

W 1540 r. *Zofia*, córka Stanisława i Elżbiety, żona Jana Stawka ze wsi Rekle w Sieradzkim, otrzymała od swojego męża zapis 60 grzywien posagu i wiana na połowie jego dóbr we wsi Rekle, i na połowie dworu w tej wsi⁴²⁴.

W dniu 15 VIII 1548 r. *Marcin, Zygmunt, Jan, Wojciech, Wacław i Sebastian* Rychłowscy, synowie wspomnianego Stanisława i Elżbiety, dokonali razem z matką podziału dóbr rodzinnych w Rychłowicach. Jednak już w świetle rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 wspólnie gospodarowali na półlanku i młynie w tejże wsi. Wynika stąd, że pomiędzy 1548 a 1552 r. ci Rychłowscy ponownie scalili swój majątek. W 1548 r. roku Marcin zrezygnował na rzecz swojej matki z zastawu 1 łana, jaki miał w Łagiewnikach od Mikołaja Łyseskorskiego za sumę 10 grzywien. W dniu 30 XI 1549 r. zapisał swojej żonie Dorocie, córce Wojciecha Raczyńskiego, 100 florenów posagu i wiana na połowie swoich dóbr ruchomych i nieruchomości w Rychłowicach⁴²⁵.

Parafia Siemkowice

Jedyną rodziną, która miała swoje dobra na obszarze tej parafii byli Boksa-Radoszewscy herbu Oksza.

Parafia Szczyty

Jedyną rodziną, która miała swoje posiadłości na obszarze tej parafii byli Kobylańscy herbu Grzymała.

⁴²² GWI, ks. IV, k. 51v, 160v; ZW, ks. II, k. 408-408v, 409; Wymieniony wśród właścicieli Rychłowic Jan, był synem Stanisława (ZD, t. XIII, s. 290.).

⁴²³ GWI, ks. IV, k. 158, 172v; ks. V, k. 225v; ks. VI, k. 7v-8, 185; RP:1489-1577, k. 705v.

⁴²⁴ GWI, ks. V, k. 225v.

⁴²⁵ GWI, ks. VI, k. 185-186; ks. VI, k. 413; ZD, t. XIII, s. 290; ZO, ks. II, k. 153v-154.

Parafia Trębaczew

Jedyną rodziną, mającą swoje dobra na terytorium tej parafii, byli Kobyłańscy herbu Grzymała.

Parafia Wąsosz

Rozsiedleni w niej byli **Więckowscy**, noszący przydomek „**Trixa**” oraz inni szlachcice, używający również nazwiska Więckowscy.

Z **Więcków** pisał się Mikołaj herbu **Osmoróg**. W dniu 11 II 1445 r. był jednym ze świadków naganionego w szlacheństwie przez Jana z Białej i Stanisława z Bogusławic Stanisława z Jajek⁴²⁶.

W 1459 r. *Stanisław*, piszący się jako **Więckowski z Więcków**, pożyczył 2 grzywny od Agnieszki, chłopki z Radostkowa. Rok później pożyczył Jakubowi z Radostkowa 10 grzywien pod zastaw 2 łanów osiadłych w tej wsi. W 1461 r. pożyczył od Małgorzaty, żony Rafała z Radostkowa 5 grzywien pod zastaw 1 łana osiadłego w Więckach. W 1476 r. procesował się z Janem z Nietuszyny o swojego zbiegłego chłopca Stanisława⁴²⁷.

Z **Więcków** pisała się także rodzina szlachecka **Więckowskich**, nosząca przydomek „**Trixa**”.

W 1489 r. w źródłach został odnotowany *Jan*, który pisał się jako Więckowski z Więcków i nosił przydomek „**Trixa**”. Wówczas to darował 10 grzywien dla kuźnicy kolegiaty wieluńskiej⁴²⁸. Następna wzmianka o Janie pochodzi z 1499 r. Wówczas to wziął w zastaw od Jana z Wielowisi za 10 grzywien łan osiadły w Więckach, który to łan Wielowiejski sam wcześniej wziął w zastaw od Andrzeja Więckowskiego. W 1506 r. sprzedał Marcinowi, sołtysowi ze wsi Wąsosz Górny, za sumę 20 grzywien łan ziemi w Więckach razem z przynależnym do niego lasem. Jan prawdopodobnie po tej dacie zmarł, gdyż nie występuje on już w źródłach z późniejszego okresu⁴²⁹.

W 1499 r. *Stanisław*, brat rodzony i niedzielny *Mikołaja*, piszącego się jako Więckowski i noszącego przydomek „**Trixa**”, kupił od braci Jakuba i Jana Strzeleckich za 18 grzywien łan ziemi osiadły w Strzelcach. W 1500 r. Stanisław, wspólnie z owym

⁴²⁶ *Zapiski herbowe z dawnych ksiąg ziemskich przechowywanych w archiwach radomskim i warszawskim*, opr. K. Potkański, AKH, t. III, 1886, nr 91.

⁴²⁷ GWI, ks. II, k. 16v, 103; ks. I, k. 36, 57, 66 v; GW, k. 31v.

⁴²⁸ ACW, t. II., ks. I, k. 2.

⁴²⁹ GWI, ks. II, k. 130, 201, 361.

Mikołajem, procesował się ze swoim bratem *Andrzejem* o dobra w Więckach. Następna wzmianka o Stanisławie pochodzi dopiero z 1517 r. Wówczas to zawarł z Małgorzatą, wdową po jego bracie Mikołaju, ugodę w sprawie jej dóbr oprawnych w Więckach. Stanisław zmarł po 1526 r., kiedy to po raz ostatni został odnotowany w źródłach. Jego żoną była bliżej nieznana Katarzyna⁴³⁰.

W 1501 r. w źródłach został odnotowany *Klemens*, syn Jana. Wówczas to procesował się z Anną Zduńską w bliżej nieznanej sprawie. Po raz ostatni w źródłach *Klemens* został odnotowany w 1508 r. Jego żoną była bliżej nieznana Małgorzata⁴³¹. W 1502 r. wspomniany wyżej Mikołaj zapisał swojej żonie, bliżej nieznanej Annie, 40 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Więckach. W 1507 r. kupił od Marcina, sołtysa ze wsi Wąsosz Górny, za 20 grzywien łan ziemi w Więckach, który nabył go wcześniej od brata Marcina Jana za taką samą kwotę pieniędzy. Przed 1508 r. Mikołaj ożenił się powtórnie (zapewne po śmierci swojej pierwszej żony), tym razem z bliżej nieznaną Małgorzatą. Stanisławowic zmarł przed 1517 r.

W 1504 r. wspomniany wyżej Andrzej zastawił swojej siostrze *Annie*, żonie Wojciecha Słabego, wójta z Gostkowa, za 10 florenów łan ziemi osiadły w Więckach. Następna wzmianka o Andrzeju pochodzi dopiero z 1528 r. Wówczas to został pozwany przed sąd przez Katarzynę, żonę swojego syna *Andrzeja*, o usunięcie jej gwałtem z jej dóbr oprawnych w Więckach, zapisanych przez jej męża. Andrzej prawdopodobnie zmarł po tej dacie, gdyż nie występuje on już w źródłach z późniejszego okresu⁴³².

W 1517 r. zostały wymienione małoletnie dzieci Mikołaja i Małgorzaty – synowie : *Piotr* i *Stanisław* oraz córka *Anna*, noszący przydomek „Trixa”⁴³³. W 1527 r. Piotr zapisał swojej żonie Jadwidze, córce Jana Zduńskiego z ziemi sieradzkiej, 40 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Więckach⁴³⁴. Według rejestrów podatkowych z 1538 i 1540 r. był wspólnie z bratem Stanisławem, współwłaścicielem 1 łana bez żadnego kmiecia w Więckach⁴³⁵. W 1548 r. Piotr oddał pozew przeora klasztoru i kościoła kanoników regularnych w Krzepicach Grzegorza o zbrojne zajęcie młyna w Popowie, wsi klasztornej, należącego do sołectwa w tej wsi⁴³⁶. Piotr prawdopodobnie po tej dacie zmarł, gdyż nie jest on już wymieniany przez późniejsze źródła.

We wrześniu 1536 r. Stanisław zastawił na 3 lata Grzegorzowi Korzeńskiemu za 11,5 grzywny łan ziemi opustoszały i łakę w Więckach⁴³⁷. Według rejestrów podatko-

⁴³⁰ GWI, ks. II, k. 103v, 169v; ks. III, k. 49v, 323; ks. VII, k. 50.

⁴³¹ GWI, k. 201, 373v, 435.

⁴³² GWI, ks. II, k. 130, 169v, 273v; ks. III, k. 392-392v; RP: 1489-1577, k. 563.

⁴³³ GWI, ks. III, k. 49v.

⁴³⁴ GWI, ks. III, k. 49v, 347v.

⁴³⁵ RP: 1515-1576, k. 292; 1489-1577, k. 563.

⁴³⁶ GWI, ks. VI, k. 44v.

⁴³⁷ GWI, ks. III, k. 49v; ks. IV, k. 428.

wych z lat 1552-1553 Stanisław był już właścicielem 2 łanów z 3 gospodarstwami chłopskimi w Więckach⁴³⁸.

W 1550 r. *Jan*, syn Stanisława, zapisał swojej żonie Barbarze, córce Jana Stawka z Ostrołęki, 40 grzywien posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Więckach. Barbara jednak zmarła zapewne na przełomie 1550 i 1551 r., gdyż w 1551 r. została odnotowana już nowa żona Jana: Anna, córka Aleksego Skępskiego. Mąż zapisał jej wówczas 34 grzywny posagu i wiana na połowie swoich dóbr w Więckach⁴³⁹. Według rejestrów podatkowych z lat 1552-1553 Jan był właścicielem 1 łana w Więckach⁴⁴⁰.

W 1496 r. w źródłach został odnotowany Piotr, piszący jako **Więckowski z Więcków**. Wówczas to zastawił Stanisławowi z Kurozwęk, staroście wieluńskiemu, za sumę 14 grzywien 2 łany osiadłe ziemi w Więckach⁴⁴¹.

W rejestrach podatkowych z lat 1538, 1552-1553 pojawił się **Maciej Więckowski**, który nosił przydomek „Masło”. Był on właścicielem 1 łana w Więckach⁴⁴².

⁴³⁸ ZD, t. XIII, s. 296.

⁴³⁹ GWI, ks. VIII, k. 50-50v, 329v.

⁴⁴⁰ ZD, t. XIII, s. 296.

⁴⁴¹ GWI, ks. II, k. 16v.

⁴⁴² RP:1489-1577, k. 563; ZD, t. XIII, s. 296.

